

SL

SL

SL



KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 14.10.2009
COM(2009) 533 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE
EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU**

Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2009–2010

{SEC(2009) 1333}
{SEC(2009) 1334}
{SEC(2009) 1335}
{SEC(2009) 1336}
{SEC(2009) 1337}
{SEC(2009) 1338}
{SEC(2009) 1339}
{SEC(2009) 1340}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2009–2010

1. UVOD

Peta širitev EU je pripomogla k utrditvi demokracije in pravne države v Evropi. Okrepila je gospodarske možnosti in povečala pomen EU pri reševanju svetovnih izzivov, kot so podnebne spremembe, konkurenca ter ureditev in nadzor finančnih trgov. V zadnjih petih letih je razširjena EU dokazala, da lahko dobro sodeluje in obravnava pomembne izzive, s katerimi se sooča. Širitev je eden najbolj učinkovitih instrumentov zunanje politike EU.

Trenutni proces širitve Evropske unije poteka v času globoke in široko razširjene recesije. Kriza je prizadela tako EU kot tudi države širitve. V tem obdobju je EU prejela tudi tri nove prošnje za članstvo, in sicer od Črne gore (decembra 2008), Albanije (aprila 2009) in Islandije (julija 2009). Te prošnje nadalje dokazujejo privlačnost EU ter njeno vlogo pri spodbujanju stabilnosti, varnosti in blaginje.

Zaradi napredka pri reformah so lahko države širitve napredovale v nadaljnje faze pristopnega procesa. Pristopna pogajanja s Hrvaško se približujejo zaključni fazi. Pristopna pogajanja s Turčijo so dosegla zahtevnejšo fazo, v kateri je potreben nov zagon za reforme. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je dosegla precejšen napredek pri izpolnjevanju ključnih izzivov. Komisija pripravlja mnenje o prošnji Črne gore za članstvo, in tudi mnenje o prošnji Islandije. Pripravljena je podati tudi mnenje o prošnji Albanije, ko jo bo Svet k temu pozval. Za vse zadevne države zahodnega Balkana bi nadaljnji napredek lahko pomenil podelitev statusa držav kandidat v trenutku, ko bi izkazale svojo pripravljenost.

Pri izpolnjevanju opredeljenih meril in pogojev imajo države zahodnega Balkana in Turčija še veliko dela, čeprav v različnem obsegu. Reforme se pogosto izvajajo počasi. Mednarodna gospodarska kriza je še poslabšala te razmere. V več primerih dvostranska vprašanja neupravičeno ovirajo pristopna pogajanja.

V skladu s temi izzivi obnovljeno soglasje o širitvi, kakor ga je opredelil Evropski svet decembra 2006, še naprej zagotavlja smernice za napredovanje. Ta politika temelji na načelih utrjevanja zavez, uveljavljanja pravičnih in strogih pogojev ter dobrega obveščanja javnosti, skupaj s zmogljivostjo EU za vključevanje novih članic. EU je izboljšala kakovost širitvenega procesa, tako je zlasti v začetni fazi zdaj večji poudarek na pravni državi in dobremu vodenju.

Pristopni proces pomeni močno spodbudo za politične in gospodarske reforme. V strateškem interesu EU je, da se ohrani zagon tega procesa na podlagi dogovorjenih načel in pogojev.

Politika širitve EU omogoča skrbno voden proces, v katerem se kandidatke in potencialne kandidatke približajo EU v skladu s hitrostjo svojih političnih in gospodarskih reform ter z zmogljivostjo, da prevzamejo obveznosti članstva v skladu s kopenhavnskimi merili. Na območju zahodnega Balkana regionalno sodelovanje ostaja ključno in je osrednji element stabilizacijsko-pridružitvenega procesa.

Z Lizbonsko pogodbo se reformirajo institucije razširjene Unije, da lahko svoje politike prilagodi hitro spreminjajočemu se svetu. Zlasti glede širitve bo Pogodba zagotovila institucionalni okvir, ki bo omogočil nemoteno prilagoditev institucij Unije po vstopu nove države članice v EU, ter spremenila postopek pristopa, pri čemer bodo Evropski parlament in nacionalni parlamenti obveščeni o prošnji za članstvo.

Vzpostavitev režima potovanj brez vizumov za Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, Črno goro in Srbijo začetek leta 2010, ki temelji na predlogu Komisije, bo pokazala, da reforme državljanom prinašajo dejanske koristi. Komisija bo v prvi polovici leta 2010 vložila podobne predloge tudi za Albanijo ter Bosno in Hercegovino, če bosta ti dve državi izpolnili postavljene pogoje.

V zvezi z vprašanjem Cipra voditelji grške in turške skupnosti na Cipru pod pokroviteljstvom Združenih narodov začenjajo odločilno fazo pogajanj o celovitem dogovoru. Komisija podpira njihova prizadevanja in zagotavlja tehnično svetovanje o vprašanjih v okviru pristojnosti EU.

To sporočilo opredeljuje napredek, ki je bil dosežen, in ključne izzive, s katerimi so se soočile države, vključene v proces širitve, ter opisuje pristop Komisije pri vodenju in spodbujanju njihovih prizadevanj v prihodnjem letu. Poleg tega v spremnem dokumentu Komisija določa, kaj mora Kosovo¹ še storiti za svoj nadaljnji napredek pri vključevanju v EU v skladu z evropsko perspektivo regije.

2. KLJUČNI IZZIVI

V tem delu sporočila so obravnavana ključna vprašanja, ki trenutno vplivajo na širitveni proces. EU lahko s svojo širitveno politiko pomaga rešiti te izzive, vendar glavno odgovornost nosijo zadevne države.

Gospodarska kriza

Svetovna recesija je, čeprav v različnem obsegu, prizadela gospodarstva držav zahodnega Balkana in Turčije. EU pomaga državam širitve omiliti učinek krize in ustvariti pogoje za učinkovito okrevanje v sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami.

Gospodarska dejavnost na zahodnem Balkanu in v Turčiji je začela strmo upadati v drugi polovici leta 2008 zaradi zmanjšanja povpraševanja po izvozu, manj neposrednih tujih naložb in manjšega obsega čezmejnih posojil. Fiskalni položaji so se poslabšali v vseh gospodarstvih. Brezposelnost, ki je že tako visoka v več državah, se še povečuje. Gospodarski upad na zahodnem Balkanu in v Turčiji v letu 2009 je enak povprečju EU, vendar manj močen kot v najbolj prizadetih državah članicah EU. Vendar pa v vseh državah makroekonomski položaj ostaja ranljiv.

Države zahodnega Balkana imajo omejene možnosti za odločen odziv domače makroekonomske politike na krizo. Obstajajo znatne omejitve glede ukrepov monetarnih in fiskalnih politik zaradi predhodnih procikličnih proračunskih naravnosti, kreditov, denominiranih v tuji valuti, in velikih zunanjih neravnovesij. V teh okoliščinah je bil odziv na krizo večine držav v regiji večinoma primeren, kljub temu da je bila resnost situacije v nekaj

¹ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

primerih sprva podcenjena. Možnost pristopa k EU je pripomogla k ohranitvi zaupanja v gospodarstva v regiji zahodnega Balkana in zagotovila temelj za gospodarske politike v tem nemirnem obdobju. Hkrati pa je nekaj držav širitve poželo uspehe strukturnih reform, izvedenih v prejšnjih letih, kar je pripomoglo k zmanjšanju učinkov krize. Izboljšanje finančne ureditve, na primer na Hrvaškem in v Turčiji, je prispevalo k stabilnosti in prožnosti bančnega sektorja. Srbija ter Bosna in Hercegovina sta prejeli podporo Mednarodnega denarnega sklada, saj se je v obeh državah povečalo zunanje neravnovesje in so bile zaradi predhodnih ekspanzivnih politik hudo prizadete javne finance.

Kriza, zlasti njen učinek na realno gospodarstvo, tudi glede zaposlovanja in socialnih razmer, se v državah širitve še nadaljuje. Za okrevanje bo potreben čas, predvideva pa se, da se bo gospodarska dejavnost glavnih trgovinskih partnerjev začela počasi popravljati. Prilivi kapitala za spodbujanje domačega povpraševanja bodo verjetno ostali obvladljivi. Sprejeti so bili kratkoročni ukrepi za zmanjšanje socialnih učinkov krize na najbolj ranljive dele družbe. Srednjeročno je zelo pomembno zagotavljanje zdrave fiskalne politike s poudarkom na učinkovitejši javni porabi in naložbah. Politike zaposlovanja in ukrepi za socialno varnost morajo biti usmerjeni v reševanje strukturne brezposelnosti ter zaščito ranljivih skupin.

Odziv na krizo mora upoštevati potrebo po trajnostnem razvoju in izzive podnebnih sprememb ter dati prednost ukrepom za vzpostavitev varnega in trajnostnega gospodarstva z nizkimi emisijami ogljika. Reforme, povezane z EU, prispevajo k večji konkurenčnosti in odprtosti ter k pravnemu okviru, ugodnemu za trgovino in naložbe. Ukrepi za usklajitev pravne države, vključno z bojem proti korupciji, so bistvenega pomena za izboljšanje poslovnega okolja.

Glede podpore EU je bila načrtovana predpristopna pomoč za podporo bančnemu sektorju, infrastrukturnim projektom, MSP in ustvarjanju novih delovnih mest tudi na podeželju. V ta namen je bilo v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) dodeljenih za 200 milijonov EUR subvencij, ki predstavljajo finančni vzvod za naložbe za najmanj 1 milijardo EUR, ki se bo sofinancirala s posojili mednarodne finančne institucije (IFI). Komisija je predlagala, da se zahteve za sofinanciranje v državah prejemnicah pomoči IPA zmanjšajo. Komisija je Srbiji zagotovila neposredno proračunsko podporo prek IPA za zmanjšanje učinkov finančne in gospodarske krize. Poleg tega je Komisija predlagala Svetu, naj Srbiji odobri makrofinančno pomoč v obliki posojila v vrednosti 200 milijonov EUR. Te možnosti so po potrebi na voljo tudi drugim državam. V obeh primerih so za finančno pomoč določeni pogoji, vključno s sporazumom z Mednarodnim denarnim skladom o preudarnih makroekonomskih politikah. Komisija tesno sodeluje z mednarodnimi finančnimi institucijami, ki so se zavezale, da bodo državam zahodnega Balkana in Turčiji povečale obseg posojil na več kot 5 milijard EUR v letu 2009.

Pravna država

Države zahodnega Balkana in Turčija se še vedno soočajo s pomembnimi izzivi, povezanimi s pravno državo, zlasti z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Ta vprašanja so ključna za delujočo demokracijo in gospodarstvo ter odločilnega pomena za pristopni proces EU. Prav tako vplivajo, čeprav včasih neenakomerno, na javno zaznavanje širitve v EU. V državah širitve si zelo prizadevajo rešiti te probleme. Komisija bo še naprej uporabila vse možnosti procesa širitve, da bo podprla ta prizadevanja in natančno spremljala rezultate.

Korupcija je precej razširjena na številnih področjih ter vpliva na vsakdan državljanov in na poslovno okolje. Področja, na katerih je potrebna posebna pozornost, so javna naročila in

privatizacija, sodstvo, financiranje političnih strank ter preglednost v javni upravi in vladi. Bistvenega pomena sta neodvisna in nepristranska sodstvo in tožilstvo, posebej usposobljena za boj proti korupciji in povezanim kaznivim dejanjem, pa tudi depolitizirana in strokovno usposobljena policija in uprava. Kakovostna zakonodaja in njeno učinkovito izvajanje sta potrebna na področjih, kot so javna naročila, pravice intelektualne lastnine, finančni nadzor, revizije ter boj proti goljufijam.

Dodatna prizadevanja so potrebna za boj proti organiziranemu kriminalu, ki ostaja problem v vsej regiji. Organi pregona bodo morali postati učinkovitejši in sodelovati med seboj, da bi lahko premagali mednarodne kriminalne združbe.

V skladu z obnovljenim soglasjem o širitvi in ob upoštevanju izkušenj iz pete širitve je vzpostavitev pravne države ključna prednostna naloga, ki jo morajo obravnavati zadevne države v začetni fazi pristopnega procesa. S pomočjo EU je bil določen napredek dosežen s sprejetjem učinkovite zakonodaje ter vzpostavitvijo struktur za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, vendar je potrebno strogo izvajanje in izvrševanje zakonov, da se zagotovijo dejanski rezultati. Za okrepitev sodstva in kazenskega pregona je bilo leta 2009 namenjenih okrog 80 milijonov EUR pomoči IPA. Komisija je s strokovnjaki iz držav članic izvedla strokovne preglede na področju sodstva, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu v državah kandidatkah, take misije pa bo še okrepila. Uporaba meril uspešnosti v pristopnih pogajanjih in dialogu za liberalizacijo vizumskega režima je spodbudno vplivala na reformo.

Komisija je še naprej podpirala regionalno sodelovanje na področju pravosodja, policije in tožilstva v boju proti organiziranemu kriminalu in korupciji. Države zahodnega Balkana morajo okrepiti pravosodno sodelovanje v regiji, da se zagotovi učinkovito delovanje njihovih pravosodnih sistemov. V zvezi s tem je zelo pomembno reševanje problema nekaznovanosti za vojne zločine in druge oblike hudih kaznivih dejanj. Zato morajo države pregledati veljavne omejitve v svojih okvirih za izročitev svojih državljanov in odstop postopkov zoper njih drugi državi.

Komisija bo še naprej spodbujala partnerske države v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Vendar se učinkoviti in trajni rezultati lahko dosežejo le s potrebno politično voljo in resnično zavezanostjo organov v zadevnih državah. Komisija bo na kraju samem natančno spremljala dosežen napredek, pri čemer se bo osredotočila na rezultate.

V večini držav širitve ostaja vprašanje svobode izražanja zaskrbljujoče. Čeprav so glavni elementi pravnega okvira za varstvo svobode izražanja in medijev zagotovljeni, pa so neprimeren politični pritisk na medije ter vedno številnejši grožnje in fizični napadi na novinarje ter nekaj preostalih pravnih ovir zelo zaskrbljujoči. Te probleme je treba nujno takoj rešiti.

Dvostranska vprašanja

Dvostranska vprašanja, vključno z vprašanji meje, vse bolj vplivajo na proces širitve. Taka vprašanja bi morale rešiti vpletene strani in ne bi smela zadrževati pristopnega procesa.

V obdobju poročanja je vprašanje meje med Slovenijo in Hrvaško oviralo pristopna pogajanja s Hrvaško.

Pogajalski okviri s Hrvaško in Turčijo, kot so bili dogovorjeni z vsemi državami članicami, določajo, da EU pričakuje, da države kandidatke rešijo vsa vprašanja meje v skladu z načelom

mirnega reševanja sporov ob upoštevanju Ustanovne listine Združenih narodov, spor pa lahko po potrebi rešuje tudi Meddržavno sodišče. Iskanje medsebojno sprejemljivih rešitev in sklepanje dogovorov o nerešenih vprašanjih s sosednimi državami je tudi del stabilizacijsko-pridružitvenega procesa.

Komisija od vseh vpletenih strani pričakuje, da bodo storile vse potrebno, da s svojimi sosedami poiščejo rešitev za dvostranska vprašanja v skladu s temi priporočili. Če je primerno, je Komisija na zahtevo vpletenih strani pripravljena pomagati pri iskanju rešitve. Načelni dogovor med Hrvaško in Črno goro, da se razmejitev na Prevlaki določi s pomočjo Meddržavnega sodišča, je spodbuden.

Vse strani, vpletene v take dvostranske spore, so odgovorne za rešitev problema v dobrososedskem duhu in ob upoštevanju splošnih interesov EU. To bo okrepilo učinkovitost obnovljenega soglasja o širitvi, ki potrjuje, da je hitrost približevanja države k EU določena s hitrostjo njenih reform.

Regionalno sodelovanje

V zadnjih letih je sodelovanje v jugovzhodni Evropi pomembno napredovalo, regija pa prevzema vedno večjo odgovornost za ta proces. Vendar sodelovanje še ne poteka tako dobro, kot bi moralo. Dvostranski spori in nesoglasja v zvezi s Kosovom neupravičeno vplivajo na regionalno sodelovanje. Treba je izboljšati tudi učinkovitost regionalnih struktur in pobud.

Regionalno sodelovanje ovirajo nesoglasja v zvezi s sodelovanjem Kosova na regionalnih sestankih, pri pobudah in dogovorih. Normalno delovanje pomembnih struktur, kot so Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (CEFTA), Svet za regionalno sodelovanje (RCC) ali Regionalna visoka šola za javno upravo (ReSPA), je lahko ogroženo, če se sedanje prakse ne spremenijo. Komisija zelo spodbuja vse zadevne strani, da z iskanjem praktičnih in pragmatičnih rešitev zagotovijo, da so v regionalno sodelovanje vključene vse strani ne glede na različne poglede o vprašanju statusa. Doseženi rezultati pri zagotavljanju regionalnega sodelovanja se ocenjujejo kot del pogojev stabilizacijsko-pridružitvenega procesa v vseh fazah širitvenega procesa.

Svet za regionalno sodelovanje zdaj deluje več kot leto kot regijski naslednik pakta stabilnosti, ki deluje pod političnim okriljem Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECF). Svet za regionalno sodelovanje mora zdaj okrepiti svoja prizadevanja in pokazati konkretne rezultate. Ima tudi strateško vlogo pri razvoju regionalnega sodelovanja ter določanju in obravnavanju potreb pri regionalnih dejavnostih in strukturah. Prav tako ima vlogo pri načrtovanju pomoči Skupnosti, povezane z regionalnim sodelovanjem. Komisija podpira delo Sveta za regionalno sodelovanje in financira tretjino proračuna sekretariata za obdobje 2008–2010. Vključena je tudi v dialog s sekretariatom Sveta za regionalno sodelovanje o prednostnih nalogah organizacije, izboljšanju njenega delovanja in njenem nadaljnjem razvoju. Prav tako proučuje tudi ureditve za prihodnjo pomoč in načine, kako bi jo kar najbolje uporabili za izboljšanje učinkovitosti Sveta za regionalno sodelovanje.

Regionalna trgovina je izredno pomembna za gospodarski razvoj in spravo na območju zahodnega Balkana. Prispeva lahko tudi k omilitvi učinkov gospodarske krize. Vloga regionalnega območja proste trgovine, ki ga je vzpostavila CEFTA, je ključnega pomena. V okviru CEFTE so se uspešno zaključila pogajanja o nadaljnjih pomembnih korakih za liberalizacijo trgovine, zlasti trgovine s kmetijskimi proizvodi, ki pa še niso začeli veljati. Prav tako pa se nadaljuje tudi delo na področju odpravljanja tehničnih ovir za trgovino.

Določbe o diagonalni kumulaciji med EU in nekaterimi državami zahodnega Balkana so začele veljati ter tako okrepile regionalno povezovanje trgovine. Vendar pa obstaja tveganje, da se ohromi delovanje CEFTE zaradi nesoglasij glede statusa Kosova, ki že ovira sprejetje protokola o liberalizaciji trgovine s kmetijskimi proizvodi. Protekcionistični pritiski, ki so rezultat svetovne krize, se povečujejo, kar omogoča sprejetje nekaterih ukrepov, ki so v nasprotju s pogodbenimi obveznostmi. Ta trend je treba obrniti in odpraviti taka nasprotja.

Na podlagi regionalnega sodelovanja je bil dosežen napredek na področju energetike in prometa. Skupnost za energijo spodbuja reforme v energetske sektorju in izboljšuje zanesljivost oskrbe v regiji, hkrati pa povezuje regijo z energetske trgom Skupnosti. Nadaljujejo se pogajanja o ustanovitvi prometne skupnosti med EU in državami zahodnega Balkana, ki naj bi se zaključila do konca tega leta. Sporazum o skupnem evropskem zračnem prostoru (ECAA) prispeva k povečanju zračnega prometa med EU in državami zahodnega Balkana ter jih postopoma vključuje v notranji trg zračnega prometa EU. Krepi se regionalno sodelovanje na področjih okolja ter pravosodja in notranjih zadev.

Regionalna visoka šola za javno upravo je okrepila svoje dejavnosti usposabljanja. Prednostno si je treba prizadevati za ratifikacijo mednarodnega sporazuma, na podlagi katerega bo šola pridobila pravno sposobnost in bo lahko v celoti delovala.

Komisija v okviru ljubljanskega procesa podpira sanacijo kulturne dediščine kot pomembnega sredstva za spravo, ki tudi prispeva k razvoju lokalnega gospodarstva. Na prihodnji konferenci na ministrski ravni, ki bo novembra 2009 v Ljubljani, bo Komisija podprla nadaljnje dejavnosti za sanacijo.

Komisija bo do konca leta 2010 pripravila strategijo EU za podonavsko regijo, ki bo sledila sklepom Evropskega sveta iz junija 2009. Države širitve in tudi zadevne organizacije bodo tesno sodelovale pri tem projektu. V zvezi s črnomorsko regijo se je Turčija zavezala sodelovanju v regiji in je vključena v okvir sinergije Črnega morja. Komisija podpira sodelovanje Turčije v programu sodelovanja na območju Črnega morja v okviru evropskega instrumenta sosedstva in partnerstva (ENPI).

Komisija bo še naprej podpirala dejavnosti in strukture regionalnega sodelovanja na območju zahodnega Balkana tudi s pomočjo večje vključenosti regije v načrtovanje in oblikovanje programa IPA, namenjenega več upravičencem.

3. PREDPRISTOPNI INSTRUMENTI: OBRAVNAVANJE KLJUČNIH PREDNOSTNIH NALOG

Potovanje brez vizumov

Postopek liberalizacije vizumskega režima za države zahodnega Balkana v skladu z zavezami iz agende iz Soluna je vstopil v odločilno fazo. Sporazumi o poenostavitvi vizumskih postopkov se od januarja 2008 izvajajo v vseh zadevnih državah vzporedno s sporazumi o ponovnem sprejemu. Časovni načrti, sprejeti leta 2008 za vsako državo posebej v okviru dialoga o liberalizaciji vizumskega režima, so se izkazali za uspešne spodbujevalce reform na zadevnih področjih, zlasti pri varnosti dokumentov, upravljanju meja in migracij ter boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu.

Ob upoštevanju napredka, ki ga je vsaka posamezna država dosegla pri izpolnjevanju zadevnih meril uspešnosti za liberalizacijo vizumskega režima, je Komisija julija 2009 predlagala, da se režim potovanja brez vizumov vzpostavi z Nekdanjo jugoslovansko republiko

Makedonijo, Črno goro in Srbijo. Vzpostavitev režima potovanja brez vizumov do začetka leta 2010 bo pomemben prispevek k spodbujanju stikov med ljudmi, ki bo državljanom zadevnih držav pokazal, da jim reforme, povezane z evropsko perspektivo, zagotavljajo dejanske koristi. Komisija bo v prvi polovici leta 2010 vložila predloge tudi za Albanijo ter Bosno in Hercegovino, če bosta ti dve državi izpolnili postavljene pogoje. V študiji o Kosovu, ki jo je treba sprejeti skupaj s tem sporočilom, se predlaga, da se še naprej spodbuja poenostavitev vizumskih postopkov in začne postopek za Kosovo, z ozirom na možno liberalizacijo vizumskega režima, ko bodo izvedene potrebne reforme in izpolnjeni pogoji.

Zagotavljanje kakovosti predpristopnih priprav

Izvedena so bila trajna prizadevanja kot del obnovljenega soglasja o širitvi za izboljšanje kakovosti procesa. Stroga merila uspešnosti, določena kot pogoj za odprtje in zaprtje pogajalskih poglavij, so se izkazala za učinkovita pri zagotavljanju skladnosti s veljavnimi pogodbenimi obveznostmi in usmerjanju držav kandidat, vključenih v pogajanja, k težkim gospodarskim, pravnim in upravnim reformam ter so jim tako pomagala, da se brez odlašanja pripravijo na pristop. Pripravlja se študija finančnega učinka vstopa Hrvaške v EU. Prihodnja mnenja o prošnjah za članstvo bodo vsebovala ocene učinka pristopa na ključna področja politik EU. Z državami poteka intenziven politični dialog za spremljanje napredka s partnerstvi kot glavnimi referenčnimi dokumenti. Gospodarski dialog se je v okviru krize še okrepil.

Na svoji strani pa morajo države širitve zagotoviti, da je nova zakonodaja dobro pripravljena na podlagi potrebnih posvetovanj z zainteresiranimi osebami ter pravilno izvedena. Države potrebujejo neodvisno, pregledno in odgovorno javno službo, ki temelji na zaslugah ter bo omogočila učinkovito izvajanje pravnega reda Skupnosti.

Približevanje EU državljanom in upravam

Večja udeležba organizacij civilne družbe povečuje kakovost demokracije in prispeva k spravi. Njihovo sodelovanje pri reformah v državah širitve prispeva h kakovosti pristopnega procesa ter k ohranjanju podpore javnosti za pristop. Komisija je lahko z izvajanjem mehanizma za spodbujanje razvoja civilne družbe v okviru IPA financirala ustanovitev uradov za tehnično podporo v vsaki državi upravičenki in vse večje število kratkoročnih obiskov institucij EU ter sodelovanje okrog 800 oseb na delavnicah v državah zahodnega Balkana in Turčiji. Komisija bo še naprej podpirala partnerstva civilne družbe ter dajala prednost sektorjem, kot so kultura, manjšine in poslovna združenja.

Sodelovanje v programih in agencijah Skupnosti je bilo koristno pri približevanju EU institucijam in državljanom partnerskih držav. Komisija je povečala svojo podporo agencijam Skupnosti za pripravo držav širitve na njihovo sodelovanje. Potem, ko je Skupnost uvedla večje možnosti za sofinanciranje, so se potencialne države kandidatke pridružile novemu programu. Komisija bo še naprej spodbujala partnerske države pri krepitvi potrebnih zmogljivosti in virov za zagotovitev uspešnega sodelovanja v programih in agencijah Skupnosti.

V skladu z osredotočenostjo na temeljna vprašanja na področju upravljanja države bo Komisija še naprej podrobno spremljala razvoj strokovne in delujoče javne uprave. Še naprej bo spodbujala izmenjavo najboljših praks in strokovnega znanja med državami na področju reforme javne uprave. Zato bo uporabila vse instrumente, ki so na voljo, kot so Twinning,

TAIEX in SIGMA², ter okrepila stike z drugimi mednarodnimi organizacijami ter nacionalnimi, regionalnimi in evropskimi inštituti za javno upravo.

Spodbujanje držav širitve s finančno pomočjo

V letu 2009 se je pomoč državam zahodnega Balkana in Turčiji še naprej zagotavljala prek instrumenta predpristopne pomoči. V letu 2009 bo prevzetih obveznosti za 1,5 milijarde EUR. Poseben poudarek bo namenjen izgradnji države, dobremu upravljanju, pravni državi in razvoju civilne družbe. IPA je še naprej podpirala čezmejno sodelovanje in trajnostni razvoj v obmejnih območjih ter tako prispevala k spravi in dobrim sosedskim odnosom ter k pripravam na vstop v EU. Komisija bo svojo pomoč še naprej usmerjala v spodbujanje predpristopnih priprav, ki temeljijo na prednostnih nalogah partnerstva.

Države kandidatke so napredovale na področju decentraliziranega upravljanja sredstev. Postopek decentralizacije na Hrvaškem in v Turčiji dobro poteka, obe državi pa morata svoja prizadevanja usmeriti v izpolnjevanje vseh pogojev, ki so vezani nanj. V Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji je bila dosežena decentralizacija komponent regionalnega razvoja in človeških virov IPA, vendar je treba storiti še veliko, preden se decentralizacija lahko izvede. Komisija še naprej zagotavlja potrebno podporo državam kandidatkam, da bi jim pomagala pri izpolnitvi zahtev po decentraliziranem upravljanju sredstev EU, ki se osredotočajo tudi na regionalni razvoj, razvoj človeških virov in razvoj podeželja.

V drugih državah širitve so delegacije Komisije, ki imajo po zaprtju evropske agencije za obnovo vsa pooblastila, odgovorne za izvajanje pomoči EU in sodelovanje z upravičenci, da se zagotovi, da se pomoč ES uporablja uspešno in učinkovito. Decentralizirana pomoč ostaja srednjeročni cilj, zlasti za pripravo na prihodnje upravljanje instrumentov kohezijske politike.

Komisija spodbuja države upravičenke, da razvijejo sektorske strategije, s čimer se omogoči bolj strateški pristop, ki je usmerjen v program za zagotovitev pomoči in izboljšanje učinkovitosti pomoči.

Kot je določeno v Uredbi IPA, je Komisija poostrila postopek za usklajevanje donatorjev, ki vključuje države članice EU, mednarodne finančne institucije in druge donatorje. To zajema določitev in usklajevanje prednostnih nalog ter redno spremljanje izvajanja na kraju samem.

Komisija, partnerji mednarodne finančne institucije in države članice končujejo oblikovanje pogojev za vzpostavitev naložbenega okvira za države zahodnega Balkana. To je velik korak naprej, ki bo olajšal podporo naložbam v infrastrukturo, MSP in energetske učinkovitost. Njegov cilj je združiti sredstva Komisije, partnerjev mednarodnih finančnih institucij, držav članic in drugih donatorjev ter povezati te subvencije s posojili mednarodnih finančnih institucij za financiranje prednostnih projektov v zadevnih sektorjih. Zato je Komisija rezervirala za več kot za 100 milijonov EUR subvencij, s čimer je največja donatorka pomoči.

² Srednjeročna pomoč, ki zajema področja, povezana s pravnim redom Skupnosti, je zagotovljena prek projektov tesnega institucionalnega povezovanja (Twinning), ki vzpostavljajo okvir za sodelovanje med upravami v državah upravičenkah in njihovimi partnericami v državah članicah. Dežurno pomoč zagotavlja TAIEX (izmenjava informacij in tehnična pomoč – Technical Assistance and Information Exchange), čigar dejavnosti izvajajo uradniki držav članic. Kratkoročno pomoč na področju vprašanj horizontalnega upravljanja in reforme javne uprave zagotavlja SIGMA (podpora za izboljšanje vodenja in upravljanja – Support for Improvement of Governance and Management), program OECD, ki ga v okviru širitve podpira Komisija.

Skupno naj bi se prek naložbenega okvira za države zahodnega Balkana v prihodnjih letih omogočila dodelitev posojil v višini več kot 1 milijarde EUR.

Sodelovanje na področju podnebnih sprememb

EU bo okrepila svoj redni dialog o podnebnih spremembah z državami kandidatkami in potencialnimi kandidatkami, zlasti v okviru prihodnje regionalne okoljske mreže za pristop. Komisija pričakuje, da bodo vse države širitve podprle cilj EU, da se sklene ambiciozen in celovit sporazum na konferenci v Københavnu o podnebnih spremembah, ki bo konec leta 2009. V preteklih letih je Komisija za zmogljivosti mednarodnih finančnih institucij zagotovila 120 milijonov EUR v obliki subvencij, s čimer bo mogoče okrog 600 milijonov EUR vložiti v projekte za energetska učinkovitost ter tako pomagati državam zahodnega Balkana in Turčiji zmanjšati emisije toplogrednih plinov. Komisija bo še naprej podpirala pobude v zvezi s podnebnimi spremembami v državah širitve.

Obveščanje o širitvi

Boljša komunikacija z javnostjo je ključno načelo obnovljenega soglasja o širitvi. Če želimo, da bo proces širitve EU uspešen, je bistvenega pomena, da prisluhnemo državljanom ter obravnavamo njihove pomisleke in vprašanja. Na javno mnenje EU o prihodnji širitvi vpliva dojemanje preteklih širitvev. Komisija je ob peti obletnici predstavila študijo o gospodarskih dosežkih in izzivih pete širitve EU, v kateri je ocenila, da je širitev prispevala k rasti in okrepila vlogo EU v svetovnem gospodarstvu. Komisija spodbuja ozaveščeno javno razpravo o učinkih širitve, organizirala pa je tudi vrsto dogodkov za obeležitev pete obletnice širitve, ki sovpada z 20. obletnico padca železne zavese. Postavila je temu posvečeno spletno stran in v koprodukciji ustvarila avdiovizualni material.

Zagotovitev javne podpore ostaja bistveni cilj širitvene politike EU in Komisija bo v zvezi s tem še naprej izvajala aktivno komunikacijsko politiko. Zlasti pa bo podpirala in dopolnjevala prizadevanja držav članic, ki nosijo glavno odgovornost v zvezi s tem, in partnerskih držav, organizirala pa bo tudi komunikacijske dejavnosti za oblikovalce mnenja, zlasti organizacije civilne družbe, novinarje in mladino. V EU se bodo izvajala posebna prizadevanja za dvigovanje ozaveščenosti o kulturah in načinih življenja v državah širitve.

4. NAPREDEK V DRŽAVAH ŠIRITVE IN AGENDA ZA OBDOBJE 2009–2010

4.1. Usmeritev držav kandidatk in potencialnih kandidat k EU

Države **zahodnega Balkana** so se v zadnjem letu približale članstvu v EU, saj je regija dosegla napredek, čeprav neenakomeren, pri reformah in izpolnjevanju določenih meril in pogojev. Znatno napredek je bil dosežen na področju liberalizacije vizumskega režima, na podlagi katerega je Komisija julija 2009 predlagala odpravo vizumske obveznosti za državljane Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, Črne gore in Srbije. Mreža stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov se je še razširila. Še dve državi iz regije sta zaprosili za članstvo.

Za vse zadevne države zahodnega Balkana bi nadaljnji napredek lahko pomenil podelitev statusa držav kandidatk v trenutku, ko bodo izkazale svojo pripravljenost. Zadovoljivi rezultati glede izvajanja obveznosti v okviru SPS, vključno z določbami, povezanimi s trgovino, so bistven element približevanja članstvu v EU za vsako državo.

V naslednjem oddelku je za **države širitve** povzet napredek in določena agenda za obdobje 2009–2010.

Hrvaška

Hrvaška je še naprej dosegala napredek v ključnih političnih reformah. Hrvaška še naprej izpolnjuje politična merila in napreduje na večini področij, tudi s pomočjo intenzivnih prizadevanj na področju pravne države. Prednostne naloge partnerstva za pristop so bile večinoma obravnavane.

Komisija je v svojem sporočilu Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2008–2009³ predstavila okvirni časovni načrt za začetek zaključne faze pristopnih pogajanj. Časovni načrt je spodbudil prizadevanja Hrvaške, da je izpolnila merila uspešnosti za odpiranje in zapiranje poglavij v skladu z okvirnim časovnim načrtom. Zamude Hrvaške na nekaterih področjih pomenijo, da v nekaterih poglavjih napredek ni bil dosežen v skladu s časovnim načrtom. Kljub temu so priprave na splošno dobro napredovale, tako da se tehnična pogajanja približujejo zaključni fazi.

Hrvaško je gospodarska kriza zelo prizadela, vendar so njene učinke omilili vzdržljiv bančni sektor in velike devizne rezerve. Za izboljšanje njene konkurenčnosti bi bila bistvenega pomena okrepitev strukturnih reform in sprejetje realne srednjeročne proračunske strategije.

Mejni spor med Slovenijo in Hrvaško je ustavil pristopna pogajanja, tako da številnih poglavij ni bilo mogoče odpreti ali zapreti do oktobra 2009, čeprav so bila s tehničnega vidika že prej zaključena. Komisija je zagotovila pomoč pri reševanju tega spora, ki bi moral ostati dvostransko vprašanje. Z intenzivnimi, več kot šest mesecev trajajočimi prizadevanji Komisije, ki jo je podpirala predsedujoča trojka, so bili septembra 2009 ustvarjeni pogoji za dosego političnega sporazuma med stranema. Komisija pozitivno ocenjuje napredek, zaradi katerega so se na oktobrski pristopni konferenci odprla oziroma začasno zaprla številna poglavja. Dvostranska vprašanja ne smejo zavirati pristopnih pogajanj.

Hrvaška bo morala pospešiti prizadevanja za reforme na področju sodstva in temeljnih pravic, zlasti kar zadeva neodvisnost in učinkovitost sodstva, boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, pravice manjšin, vključno z vračanjem beguncev, ter sojenja v zvezi z vojnimi zločini. Posebno pozornost je treba nameniti reformi javne uprave. Hrvaška mora tudi zagotoviti, da bo hrvaška vlada sprejela vse potrebne ukrepe za rešitev vprašanja dostopa Mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo do pomembnih dokumentov. Komisija pripravlja finančni paket za pristop Hrvaške. Hrvaška mora okrepiti prizadevanja za vzpostavitev zahtevanih instrumentov za upravljanje in nadzor finančnih instrumentov Skupnosti. Komisija priporoča, da Svet ustanovi ad-hoc tehnično delovno skupino za oblikovanje pristopne pogodbe na podlagi besedil, ki jih je pripravila Komisija. Če bo Hrvaška pravočasno izpolnila vsa potrebna merila uspešnosti, tudi glede vseh prehodnih ureditev, se lahko pristopna pogajanja zaključijo prihodnje leto.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

³ COM(2008) 674.

Od sprejetja mnenja Komisije⁴ in podelitve statusa države kandidatke leta 2005 je Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija utrdila delovanje svoje demokracije ter zagotovila stabilnost institucij, s čimer je zagotovila delovanje pravne države in spoštovanje temeljnih pravic. To delo je treba zdaj nadaljevati.

Država je v glavnem izpolnila ključne prednostne naloge partnerstva za pristop⁵. Pri izvedbi predsedniških in lokalnih volitev marca in aprila 2009 je bila upoštevana večina mednarodnih standardov. Delovanje parlamenta se je izboljšalo zlasti z uvedbo poslovnika parlamenta in novega zakona o parlamentu. Zakon o policiji se izvaja predvsem z imenovanjem regionalnih in lokalnih policijskih komandirjev, reforma policije pa se nadaljuje s sprejetjem zakona o notranjih zadevah. Zaključen je zakonodajni del strategije pravosodne reforme, nova sodišča in pravosodni organi delujejo, izboljšala se je tudi splošna učinkovitost. Viden napredek je bil dosežen v boju proti korupciji s kazenskim pregonom korupcije na visoki ravni, krepitvijo pravnega okvira, predvsem s sprejetjem spremenjenega zakona o financiranju političnih strank, in okrepitvijo zmogljivosti protikorupcijskih institucij. Zakon o državni upravi je bil spremenjen, da se okrepi položaj javnih služb, in predstavlja korak naprej k sistemu napredovanja, ki temelji na zaslugah. Na področju zaposlovanja se pospešeno izvajajo dejavni ukrepi na trgu dela, izboljšalo se je tudi poslovno okolje, zlasti z okrepitvijo regulativnih organov.

Država izpolnjuje obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Na tej podlagi je Komisija oktobra predlagala prehod v drugo fazo pridružitve v skladu s členom 5 SPS.

⁴ V svojem mnenju št. COM(2005) 562 o prošnji države za članstvo, ki ga je sprejela novembra 2005, je Komisija sklenila: „Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je delujoča demokratična država s stabilnimi institucijami, kar običajno zagotavlja delovanje pravne države in spoštovanje temeljnih pravic. Država je podpisala Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (SPS) leta 2001 in je od takrat dalje v glavnem zadovoljivo izpolnila obveznosti v zvezi s sporazumom. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je uspešno izvedla zakonodajni program Ohridskega okvirnega sporazuma, kar je prispevalo k znatnemu izboljšanju na političnem in varnostnem področju v državi. To zakonodajo je sedaj treba v celoti uveljaviti. Država je še naprej zavezana regionalnemu sodelovanju. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija si mora dodatno prizadevati zlasti na področju volilnega postopka, reforme policije in sodstva ter boja proti korupciji. Na podlagi splošnega napredka pri izvedbi reform Komisija meni, da je država na dobri poti k izpolnitvi političnih meril, ki jih je določil Evropski svet v Křbenhavnu leta 1993, in pogojev za stabilizacijsko-pridružitveni proces.“

⁵ Ključne prednostne naloge partnerstva za pristop z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo („merila uspešnosti“) so naslednje:

- zagotovitev pravilnega izvajanja vseh zavez iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma,
- spodbujanje konstruktivnega dialoga, ki vključuje vse strani, zlasti na področjih, na katerih je potrebno soglasje vseh političnih strank v okviru demokratičnih institucij,
- zagotovitev učinkovitega izvajanja zakona o policiji,
- doseganje trajnih rezultatov pri izvajanju reform sodstva ter krepitvi neodvisnosti in splošne zmogljivosti pravosodnega sistema; izvajanje reforme tožilstva in imenovanje pravosodnega sveta,
- doseganje trajnih rezultatov pri izvajanju protikorupcijske zakonodaje,
- zagotovitev, da pri zaposlovanju in napredovanju javnih uslužbencev ni političnega vmešavanja, nadaljnji razvoj sistema napredovanja, ki temelji na zaslugah, ter dosledno izvajanje zakona o javnih uslužbencih,
- zmanjšanje ovir za ustvarjanje delovnih mest in obravnavanje zlasti brezposelnosti mladih in dolgotrajne brezposelnosti,
- spodbujanje splošnega poslovnega okolja z nadaljnjo okrepitvijo pravne države, okrepitvijo neodvisnosti regulativnih in nadzornih agencij, pospeševanjem pravnih postopkov in nadaljevanjem registracije lastninskih pravic.

Državo je prizadela gospodarska kriza, vendar sta upočasnitev rasti omilila stabilen bančni sektor in visoka zasebna potrošnja. Konkurenčnost gospodarstva bi izboljšala preudarna proračunska politika in reševanje problema strukturne brezposelnosti.

Spor z Grčijo zaradi imena ostaja nerešen. Država je ponovno začela pogovore za njegovo rešitev pod okriljem Združenih narodov. Treba se je izogibati dejanjem in izjavam, ki bi lahko negativno vplivali na dobre sosedske odnose. Bistvenega pomena je, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki se doseže s pogajanjem in je obojestransko sprejemljiva.

Črna gora

V Črni gori so se nadaljevale politične reforme, parlamentarne volitve marca 2009 pa so izpolnjevale skoraj vse mednarodne standarde, vendar je treba odpraviti še preostale pomanjkljivosti. Določen napredek je bil dosežen na področju reforme sodstva. Izvajanje začasnega sporazuma poteka v celoti nemoteno.

Črno goro prizadela je gospodarska kriza, vendar so njene učinke omilili dobra turistična sezona in protikrizni ukrepi. Nadaljevanje strukturnih reform je ključnega pomena za nadaljnje izboljšanje konkurenčnosti.

Črna gora je decembra 2008 zaprosila za članstvo v EU in Svet je aprila 2009 pozval Komisijo, naj pripravi mnenje o tem. Priprava tega mnenja poteka. Črna gora bo morala pokazati konkretne rezultate v zvezi z utrjevanjem pravne države, zlasti na področjih pravosodne reforme in boja proti korupciji. Potrebno je nadaljnje izboljšanje upravne in izvršilne usposobljenosti.

Albanija

Albanija je napredovala v ključnih političnih reformah. Parlamentarne volitve junija 2009 so izpolnjevale večino mednarodnih standardov, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti. Izvajanje stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, ki je začel veljati letos, na splošno poteka nemoteno.

Gospodarska kriza je Albanijo le delno prizadela. Nadaljevanje izvajanja strukturnih reform in posodobitev infrastrukture je ključnega pomena za konkurenčnost države.

Albanija je za članstvo v EU zaprosila aprila 2009. Svet je julija 2009 izjavil, da bo prošnjo Albanije ponovno obravnaval po tem, ko bo dokončan albanski volilni postopek. Komisija je pripravljena podati svoje mnenje, ko jo bo Svet k temu pozval. Albanija mora doseči napredek, zlasti kar zadeva pravno državo in predvsem boj proti korupciji, pa tudi pravilno delovanje državnih institucij, zlasti neodvisnost sodstva. Potrebno je nadaljnje izboljšanje upravne in izvršilne usposobljenosti.

Bosna in Hercegovina

V Bosni in Hercegovini je splošno izvajanje začasnega sporazuma na splošno zadovoljivo. Vendar je napredek države pri izvajanju ključnih reform ostal zelo omejen. Domače politično ozračje se je poslabšalo, še vedno pa je treba zagotoviti pravilno delovanje institucij in preprečiti podžigajoče govore. Zahteve za nemoten prehod z Urada visokega predstavnika na okrepljeno prisotnost EU v državi niso v celoti izpolnjene. V tem okviru je EU soglašala z ureditvijo za okrepitev urada in pooblastil posebnega predstavnika EU (PPEU) ter razmišlja o

„združitvi položajev / ureditvi z dvojno funkcijo“ PPEU in vodje delegacije Komisije v skladu s pogodbami in ob upoštevanju institucionalnega ravnovesja.

Bosna in Hercegovina mora nujno pospešiti ključne reforme. Skupna vizija vodstva države o njeni splošni usmeritvi in politična volja za izpolnjevanje zahtev evropskega povezovanja sta nujno potrebni, če želi doseči napredek. Bosna in Hercegovina mora prav tako izpolniti pogoje, ki so bili določeni za zaprtje Urada visokega predstavnika. Evropska unija ne more upoštevati prošnje za članstvo Bosne in Hercegovine, dokler Urad visokega predstavnika ni zaprt.

Bosna in Hercegovina bo morala izvesti reformo svojega ustavnega okvira, da bi svojim institucijam omogočila učinkovito delovanje, preden lahko Komisija predlaga podelitev statusa države kandidatke. Država mora biti zlasti sposobna sprejemati, izvajati in izvrševati zakone in določbe EU. Komisija Bosno in Hercegovino poziva, naj nemudoma nadaljuje postopek sprejetja ustavnih sprememb. Komisija je pripravljena podpreti prizadevanja Bosne in Hercegovine pri razvoju njene ustave in izvajanju drugih ključnih reform, ki bi državi omogočile napredek v pristopnem procesu.

Bosno in Hercegovino je gospodarska kriza zelo prizadela, zato je zaprosila Mednarodni denarni sklad za finančno pomoč. Država mora ponovno začeti izvajati strukturne reforme v gospodarstvu in zagotoviti trdne javne finance.

Srbija

Srbija je pokazala svojo zavezo, da se bo približala EU z doseganjem zadovoljivih rezultatov pri izvajanju določb začasnega sporazuma z EU in izvajanjem ključnih političnih reform v skladu z evropskimi standardi. Srbija si je tudi prizadevala za izvajanje ambicioznega programa za evropsko povezovanje. Srbija ima upravno usposobljenost, ki ji omogoča doseči precejšen napredek v približevanju EU. To je treba uporabiti za pospešitev načrtovanih reform, s čimer bi bili doseženi oprijemljivi rezultati na prednostnih področjih, kot je okrepitev pravne države.

Srbijo je gospodarska kriza zelo prizadela, zato je Mednarodni denarni sklad in EU zaprosila za finančno pomoč. Država mora pospešiti izvajanje gospodarskih reform in zagotoviti vzdržnost javnih financ.

Sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) se je še izboljšalo, vendar sta obtoženca Ratko Mladić in Goran Hadžić še vedno na prostosti. Glede na trajno sodelovanje z MKSJ in obnovljeno zavezanost Srbije evropskemu povezovanju Komisija meni, da bi EU zdaj morala izvajati začasni sporazum. Srbija mora dokazati konstruktivnejši odnos glede udeležbe Kosova v regionalni trgovini in sodelovanju. Začelo se je sodelovanje z misijo EU za krepitev pravne države (misija EULEX), a ta prizadevanja je treba nadalje okrepiti, zlasti glede delovanja misije EULEX na severu Kosova.

Kosovo

Razmere na Kosovu so stabilne, a še vedno napete. Po preoblikovanju mednarodne prisotnosti misija EU za krepitev pravne države EULEX deluje na celotnem ozemlju Kosova. Organi so poenostavili namestitev misije EULEX na Kosovu. Nedavni incidenti, v katerih je bila poškodovana lastnina misije EULEX, so zaskrbljujoči. Kosovo mora zagotoviti stalno podporo delu misije EULEX. Kosovo se je pridružilo Mednarodnemu denarnemu skladu in Svetovni banki. Kosovo je sprejelo nekaj ključnih zakonov. Vendar ostaja še veliko izzivov,

vključno s pravno državo, bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu, izboljšanjem upravne usposobljenosti, zaščito srbske manjšine in drugih manjšin ter krepitevijo dialoga in sprave med skupnostmi. EU spodbuja kosovske Srbe, naj sodelujejo v institucijah in na občinskih volitvah novembra na Kosovu. Kosovo mora dokazati konstruktiven odnos do regionalnega sodelovanja, vključno s sodelovanjem v regionalni trgovini.

Po donatorski konferenci leta 2008 Kosovo razpolaga z znatno večjo finančno pomočjo. V okviru IPA je za Kosovo za obdobje 2007–2011 predvidenih skoraj 500 milijonov EUR. Na državo je gospodarska kriza zmerno vplivala. Bistveno je, da nacionalni organi izpolnijo svoje zaveze v zvezi s fiskalno disciplino, upravljanjem javne porabe ter reformo gospodarske in socialne politike.

EU podpira gospodarski in politični razvoj Kosova z jasno evropsko perspektivo, ki je v skladu z evropsko perspektivo regije. Izboljšanje življenjskih pogojev je bistveno za dobro počutje prebivalcev Kosova in stabilnost v širši regiji. Glede na navedeno ter v skladu s Strategijo širitve za leto 2008 in sklepi Sveta iz decembra 2008 je Komisija hkrati s tem strateškim dokumentom odobrila sporočilo z naslovom „Kosovo“^{*} – Uresničevanje evropske perspektive“. V tej študiji so določeni instrumenti Skupnosti, ki jih EU lahko uporabi za spodbujanje političnega ter socialno-ekonomskega razvoja Kosova. Komisija zlasti predlaga strukturiran pristop približevanja EU državljanom Kosova tudi prek dialoga o možnosti za morebitno liberalizacijo vizumskega režima. Komisija poleg tega predlaga, da se razširijo avtonomni trgovinski ukrepi, ko pa bo Kosovo izpolnilo zadevne obveznosti, bo predlagala tudi pogajalske direktive za trgovinski sporazum.

Turčija

Turčija je še naprej izražala svojo zavezo pristopnemu procesu EU. Izpeljane so bile svobodne in poštene volitve. Pozitiven napredek je bil dosežen na področjih sodstva s sprejetjem strategije reforme sodstva in akcijskega načrta, civilno-vojaških odnosov in kulturnih pravic. Parlament je spremenil zakonodajo, ki zdaj civilnim sodiščem omogoča, da sodijo vojaškemu osebju v obdobju miru. Vlada je začela široko zastavljeno javno razpravo o kurdskem vprašanju, javna televizija pa je uvedla nov program, ki poteka v celoti v kurdskem jeziku.

Glede pristopnih pogajanj so bila odprta dodatna poglavja. Turčija je sprejela nacionalni program za sprejetje pravnega reda Skupnosti. Imenovanje stalnega glavnega pogajalca bi moralo združiti prizadevanja vlade v okviru reform, povezanih z EU. To je še zlasti pomembno zato, ker pristopna pogajanja vstopajo v zahtevnejšo fazo, v kateri bo morala Turčija pospešiti svoja prizadevanja glede izpolnjevanja meril uspešnosti, da se omogoči nadaljnji napredek pri odpiranju poglavij.

Turčijo je gospodarska kriza zelo prizadela, vendar so njene učinke omilili vzdržljiv bančni sektor in protikrizni ukrepi. Nadaljevanje strukturnih reform skupaj s preudarno proračunsko politiko je bistvenega pomena za nadaljnje povečanje konkurenčnosti.

Preiskava domnevne kriminalne mreže Ergenekon je privedla do resnih kazenskih obtožb, ki so vključevale vojaške častnike in nacionalistične kroge. Turčija ima v tej zadevi priložnost povečati zaupanje v pravilno delovanje svojih demokratičnih institucij in pravno državo.

* V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

Pomembno je, da se pri postopkih v tem okviru v celoti spoštujejo zakoniti pravni postopki, zlasti pravice obtožencev.

Hitrost izvajanja reform je treba zdaj zelo povečati. Na številnih področjih, vključno s svobodo izražanja, svobodo tiska, svobodo veroizpovedi, pravicami sindikatov, civilnim nadzorom nad vojsko, pravicami žensk in enakosti med spoloma, pa je stanje še zaskrbljujoče. Še veliko je treba storiti v zvezi z nekaznovanostjo tistih, ki so vpleteni v mučenje in slabo ravnanje. Vladna pobuda v zvezi s kurdskim vprašanjem mora privedi do konkretnih ukrepov, ki bodo turškim državljanom ne glede na izvor zajamčili pravice in svoboščine ter znatno izboljšali razmere na jugovzhodu. Boljši dialog med političnimi strankami bo koristen za proces reform, vključno z delom v zvezi z reformo ustave.

Turčija je podprla sedanja pogajanja pod okriljem ZN med voditelji grške in turške skupnosti na Cipru, da se najde celovita rešitev glede vprašanja Cipra. Toda nikakršnega napredka ni bilo glede normalizacije dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. Turčija ni izvedla Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu v celoti in ni odpravila vseh ovir za prost pretok blaga, vključno z omejitvami glede neposrednih prometnih povezav s Ciprom. Nujno je, da Turčija izpolni svoje zaveze glede popolnega nediskriminatornega izvajanja Dodatnega protokola in doseže napredek pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. EU bo v skladu s sklepi Sveta z dne 11. decembra 2006 še naprej spremljala in proučevala napredek pri vprašanjih, ki jih zajema Deklaracija z dne 21. septembra 2005.

Grčija je vložila številne uradne pritožbe glede dejstva, da je Turčija nenehno kršila njen zračni prostor, vključno s preleti nad grškimi otoki.

Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi.

Turčija ima ključno vlogo pri zagotavljanju regionalne varnosti in spodbujanju dialoga med civilizacijami. Turčija je sprejela pobude za prispevek pri stabilizaciji južnega Kavkaza, Srednjega vzhoda in drugih regij. Sodeluje v več misijah EU za ohranjanje miru. Storjena so bila znatna diplomatska prizadevanja za normalizacijo odnosov z Armenijo, katerih rezultat je bil zgodovinski podpis protokolov za normalizacijo odnosov oktobra 2009. Pomembno je, da te protokole zdaj obe državi hitro ratificirata.

Turčija je julija 2009 podpisala medvladni sporazum o plinovodu Nabucco. Ta projekt je pomemben strateški korak k tesnejšemu sodelovanju v sektorju energetike med EU, Turčijo in drugimi državami v tej regiji ter k spodbujanju raznovrstnosti energetskih virov. Pravočasna izgradnja južnega plinskega koridorja, predvsem s hitrim izvajanjem medvladnega sporazuma o plinovodu Nabucco, ostaja ena od najpomembnejših prednostnih nalog v zvezi z varnostjo oskrbe z energijo.

Pristopni proces EU je močna spodbuda za Turčijo, da nadaljuje reforme, okrepi demokracijo in spoštovanje človekovih pravic ter nadalje posodobi državo. Hitrost reform v Turčiji bo še naprej bistven dejavnik za nadaljevanje tega procesa.

4.2. Islandija

Islandija je 16. julija 2009 zaprosila za članstvo v EU in Svet je 27. julija pozval Komisijo, naj pripravi mnenje o tem. Prošnja Islandije bo ocenjena v skladu z načeli, določenimi v Pogodbi, merili, ki jih je določil Evropski svet v Københavnu leta 1993, ter sklepi Evropskega sveta iz decembra 2006 o obnovljenem soglasju o širitvi, ki določajo poštene in stroge pogoje, ki temeljijo na načelu lastnih zaslug.

Islandija je uveljavljena demokracija. Svetovna gospodarska in finančna kriza jo je hudo prizadela. Prek sodelovanja v evropskem gospodarskem prostoru je v veliki meri vključena v notranji trg. Prav tako je članica schengenskega območja. Islandija je pomembna partnerica EU v okviru severne dimenzije in za razvoj arktične politike. Komisija bo pri oblikovanju svojega mnenja upoštevala te dejavnike. Rezultati Islandije pri uresničevanju njenih obveznosti v okviru Sporazuma EGP bodo ključni element ocene Komisije. Komisija pripravlja spremembo Uredbe IPA, da bo lahko Islandijo vključila kot državo upravičenko.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

Glede na zgoraj navedeno analizo so **sklepne ugotovitve in priporočila** Komisije naslednja:

1. Pristopni proces pomeni močno spodbudo za politične in gospodarske reforme v državah širitve ter krepiti mir in stabilnost v Evropi. V interesu EU je, da se ohrani zagon širitvenega procesa na podlagi dogovorjenih načel in pogojev ter obnovljenega soglasja o širitvi.
2. Države širitve se niso izognile učinkom svetovne gospodarske recesije. EU jim pomaga omiliti učinek krize in ustvariti pogoje za učinkovito okrevanje. Izvajanje reform, povezanih z EU, te dejavnosti še podpira.
3. Pravna država, zlasti boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, vendar tudi izboljšanje upravnih usposobljenosti, ostajata glavna izziva, s katerima se morajo soočiti države širitve. Komisija bo še naprej uporabljala vse instrumente širitvenega procesa, da jim bo pomagala pri teh prizadevanjih. Probleme, ki vplivajo na svobodo izražanja in medijev, je treba nujno takoj rešiti.
4. Dvostranska vprašanja ne smejo zadrževati pristopnega procesa. Dvostranske spore morajo rešiti vpletene strani, ki so odgovorne za rešitev problema v dobrososedskem duhu in ob upoštevanju splošnih interesov EU.
5. Regionalno sodelovanje v jugovzhodni Evropi se je izboljšalo s tem, ko države v regiji prevzemajo vedno večjo odgovornost. Vendar je treba izboljšati učinkovitost regionalnih struktur in pobud. Nesoglasja v zvezi s Kosovom⁶ ne smejo ovirati regionalnega sodelovanja.
6. Vzpostavitev režima potovanj brez vizumov za Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, Črno goro in Srbijo začetek leta 2010, ki temelji na predlogu Komisije, bo pokazala, da reforme državljanom prinašajo dejanske koristi. Komisija bo v prvi polovici leta 2010 vložila predloge za Albanijo ter Bosno in Hercegovino, če bosta ti dve državi izpolnili pogoje, določene v časovnih načrtih. Prost pretok oseb in izmenjave zlasti mladih državljanov in študentov so bistvene za pomoč Kosovu pri izgradnji učinkovitih gospodarskih struktur. Na podlagi navedenega je treba še naprej spodbujati poenostavitev vizumskih postopkov in začeti postopek za Kosovo, katerega končni cilj bo liberalizacija vizumskega režima, ko bodo izvedene potrebne reforme in izpolnjeni pogoji.

⁶ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

7. Hrvaška je dosegla viden napredek pri izpolnjevanju meril uspešnosti, določenih v pristopnih pogajanjih. Ta napredek je zabeležila pristopna konferenca oktobra 2009 po tem, ko sta Slovenija in Hrvaška septembra 2009 dosegli politični dogovor glede reševanja vprašanja meje. To je bil pomemben korak naprej in je dal nov zagon pristopnim pogajanjem. Hrvaška si mora še naprej prizadevati za reforme, zlasti na področjih sodstva in javne uprave, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, pravic manjšin, vključno z vračanjem beguncev, ter sojenja v zvezi z vojnimi zločini. Hrvaška mora rešiti vprašanje dostopa MKSJ do pomembnih dokumentov. Če bo Hrvaška pravočasno izpolnila vse potrebne pogoje, se lahko pristopna pogajanja zaključijo prihodnje leto.
8. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je v glavnem izpolnila ključne prednostne naloge partnerstva za pristop. Na tej podlagi in ob upoštevanju splošnega napredka pri izvedbi reform Komisija meni, da država v zadostni meri izpolnjuje politična merila, ki jih je določil Evropski svet v Københavnu leta 1993 in stabilizacijsko-pridružitveni proces. Storila je nadaljnje korake k vzpostavitvi delujočega tržnega gospodarstva in napredovala na številnih področjih, povezanih s svojo sposobnostjo za prevzem obveznosti članstva.

Glede na navedeno in ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta iz decembra 2005 in decembra 2006 Komisija priporoča, da se začnejo pogajanja z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo za vstop v Evropsko unijo.

Bistvenega pomena ostaja, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki se doseže s pogajanja in je obojestransko sprejemljiva.
9. Črna gora je decembra 2008 zaprosila za članstvo v EU in Svet je aprila 2009 pozval Komisijo, naj pripravi mnenje o tem. Parlamentarne volitve so izpolnjevale skoraj vse mednarodne standarde, vendar je treba odpraviti še nekaj pomanjkljivosti. Krepitev upravne usposobljenosti in utrjevanje pravne države ostajata glavna izziva za Črno goro.
10. Albanija je aprila 2009 zaprosila za članstvo v EU, Komisija pa je pripravljena podati svoje mnenje, ko jo bo Svet k temu pozval. Parlamentarne volitve so izpolnjevale večino mednarodnih standardov, vendar je za prihodnje volitve treba odpraviti pomanjkljivosti. Krepitev pravne države in zagotavljanje pravilnega delovanja državnih institucij ostajata glavna izziva.
11. Bosna in Hercegovina mora nujno pospešiti ključne reforme. Skupna vizija vodstva države o njeni splošni usmeritvi in politična volja za izpolnjevanje zahtev evropskega povezovanja sta nujno potrebni, če želi doseči napredek. Bosna in Hercegovina mora prav tako izpolniti pogoje, ki so bili določeni za zaprtje Urada visokega predstavnika. Evropska unija ne more upoštevati prošnje za članstvo Bosne in Hercegovine, dokler Urad visokega predstavnika ni zaprt. Bosna in Hercegovina bo morala izvesti reformo svojega ustavnega okvira, da bi svojim institucijam omogočila učinkovito delovanje, preden lahko Komisija predlaga podelitev statusa države kandidatke. Država mora biti zlasti sposobna sprejemati, izvajati in izvrševati zakone in določbe EU.

12. Srbija je pokazala svojo zavezo vključevanju v EU z doseganjem zadovoljivih rezultatov pri izvajanju določb začasnega sporazuma z EU in izvajanjem ključnih političnih reform v skladu z evropskimi standardi. Glede na trajno sodelovanje Srbije z MKSJ in njeno obnovljeno zavezanost procesu evropskega povezovanja Komisija meni, da bi EU zdaj morala izvajati začasni sporazum. Krepitev pravne države ter pospešitev gospodarskih reform ostajata pomembni nalogi. Srbija mora dokazati konstruktivnejši odnos do udeležbe Kosova v regionalni trgovini in sodelovanju. Začelo se je sodelovanje z misijo EULEX, a so potrebna nadaljnja prizadevanja, zlasti glede delovanja misije EULEX na severu Kosova.
13. Razmere na Kosovu so stabilne, a še vedno napete. Misija EULEX deluje na celotnem ozemlju Kosova. Kosovo se sooča z velikimi izzivi, vključno s pravno državo, bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu, izboljšanjem upravne usposobljenosti, zaščito srbske manjšine in drugih manjšin ter krepitvijo dialoga in sprave med skupnostmi. Kosovo mora zavzeti konstruktiven odnos do regionalnega sodelovanja in zagotoviti stalno podporo delu misije EULEX. Komisija predlaga načine za uporabo instrumentov Skupnosti za pospešitev političnega in socialno-ekonomskega razvoja Kosova, zlasti na področjih vizumov in trgovine, ter za napredovanje v smeri vključevanja v EU v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa v skladu z evropsko perspektivo regije. Na področju trgovine Komisija predlaga, da se razširijo avtonomni trgovinski ukrepi, ko pa bo Kosovo izpolnilo zadevne obveznosti, bo predlagala tudi pogajalske direktive za trgovinski sporazum.
14. Turčija mora graditi na obnovljenih prizadevanjih za politične reforme, ki so se začele. Pristopna pogajanja so dosegla zahtevnejšo fazo, v kateri mora Turčija okrepiti svoja prizadevanja za izpolnitev zadevnih pogojev. Pristopni proces EU je močna spodbuda za Turčijo, da okrepi demokracijo in spoštovanje človekovih pravic, nadalje posodobi državo ter jo približa EU. Turčija ima ključno vlogo pri zagotavljanju regionalne varnosti, oskrbe z energijo in spodbujanju dialoga med civilizacijami. Storjena so bila znatna diplomatska prizadevanja za normalizacijo odnosov z Armenijo, katerih rezultat je bil zgodovinski podpis protokolov za normalizacijo odnosov oktobra 2009. Turčija mora zagotoviti polno in nediskriminatorno izvajanje Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu ter doseči napredek pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. EU bo v skladu s sklepi Sveta z dne 11. decembra 2006 še naprej spremljala in proučevala napredek pri vprašanjih, ki jih zajema Deklaracija z dne 21. septembra 2005. Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi.
15. V zvezi z vprašanjem Cipra voditelji grške in turške skupnosti na Cipru pod pokroviteljstvom Združenih narodov začenjajo odločilno fazo pogajanj o celovitem dogovoru. Komisija podpira njihova prizadevanja in zagotavlja tehnično svetovanje o vprašanjih v okviru pristojnosti EU. Oba voditelja poziva, naj okrepita svoja prizadevanja za čimprejšen uspešen zaključek pogovorov o rešitvi spora, Turčijo pa poziva, naj s konkretnimi dejanji prispeva k taki celoviti rešitvi ciprskega vprašanja.
16. Islandija je zaprosila za članstvo v EU in Komisija pripravlja mnenje, ki ga je zahteval Svet. Prošnja Islandije bo ocenjena v skladu z načeli, določenimi v Pogodbi, merili, ki jih je določil Evropski svet v Københavnu leta 1993, ter sklepi Evropskega sveta iz decembra 2006 o obnovljenem soglasju o širitvi. Islandija je tesno povezana z EU na več področjih prek svojega članstva v Evropskem gospodarskem prostoru in Schengnu.

17. Podpora javnosti je ključnega pomena za širitev. Pomembno je, da organi v državah članicah, državah partnericah in institucijah EU javnost seznanijo s pomenom, ki ga ima širitvena politika EU.

PRILOGA

Sklepi o Albaniji, Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, Črni gori, Srbiji, Kosovu⁷, Turčiji

Albanija

Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (SPS) je začel veljati aprila in njegovo izvajanje na splošno poteka nemoteno. Albanija je še napredovala pri obravnavanju **političnih meril** v skladu z evropskim partnerstvom. OVSE/ODIHR je ocenil, da so junijske parlamentarne volitve izpolnjevale večino mednarodnih standardov, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za izpolnitev priporočil za prihodnje volitve. Oprijemljiv napredek je bil dosežen pri popisu volivcev in pravnemu okviru, vendar so bile opažene pomanjkljivosti v postopkih štetja glasov. Do volitev je bila končana volilna reforma in sprejet nov volilni zakonik. Izboljšani sezname volivcev so bili izdelani na podlagi novega registra prebivalcev in s tem v veliki meri izpolnjujejo to ključno prednostno nalogo evropskega partnerstva. Razdeljevanje osebnih izkaznic, s čimer se državljanom brez potnega lista omogoči udeležba na volitvah, je v glavnem zaključeno. Vendar se je kultura dialoga med glavnimi političnimi strankami v volilnem obdobju poslabšala. Treba je ponovno izboljšati politični dialog, ki je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva.

Določen napredek je bil dosežen na področju *demokracije in pravne države*. Glavna priporočila OVSE/ODIHR od prejšnjih volitev so bila večinoma upoštevana v okviru celovite volilne reforme. *Parlament* je sprejel številne pomembne zakone za prilagoditev nacionalne zakonodaje pravnemu redu EU. Vendar je kultura dialoga pristala v ozadju političnih načrtov strank in ključne reforme so se upočasnile. Albanija je dosegla določen napredek pri krepitvi svojih *vladnih* struktur za usklajevanje evropskega povezovanja. Še vedno pa sta potrebna dodatna krepitve zmogljivosti in strateško načrtovanje. Na področju *javne uprave* se osebje še vedno zaposluje v nasprotju s predpisi o javnih uslužbencih, predvsem z uporabo pogodb za začasno zaposlitev. Pomanjkanje preglednosti in odgovornosti pri zaposlovanju ostaja ključna prednostna naloga evropskega partnerstva, ki jo je treba rešiti. Precejšnja prizadevanja so potrebna za vzpostavitev neodvisne, učinkovite in na zaslugah temelječe državne uprave, ki je brez političnega vmešavanja. Za doseganje napredka bodo ključni celovito izvrševanje zakona o državni upravi, okrepitev institucionalne usposobljenosti oddelka za javno upravo in izvajanje strategije za reformo javne uprave.

Malo napredka je bilo doseženega na področju reforme *pravosodnega sistema*. Vzpostavljen je bil sistem zasebnih sodnih izvršiteljev. Vendar celovita strategija reforme sodstva še vedno ni sprejeta. Zakon o lustraciji je bil sprejet brez popolnega posvetovanja in soglasja z glasovanjem z navadno večino v parlamentu. Izvajanje zakona o lustraciji je nato prekinilo ustavno sodišče. Pravni okvir za reformo pravosodja še ni končan. Treba je še sprejeti glavne zakonodajne akte v zvezi z delovanjem vrhovnega sodišča in upravnih sodišč. Problemi zaradi zaostankov se še nadaljujejo in infrastruktura sodišč je še vedno neustrezna. Poskusi zakonodajnih institucij, da bi omejile neodvisnost sodstva, ostajajo zelo zaskrbljujoči. Zaradi prelaganja sojenj v zadevah na visoki ravni iz proceduralnih razlogov, kot je sojenje v primeru Gërdec, se pojavljajo vprašanja o nepristranskosti sodstva. Sodstvo na splošno še vedno deluje slabo in treba bo storiti še veliko za izpolnitev te ključne naloge evropskega partnerstva, da se zagotovi neodvisnost, preglednost in učinkovitost sodstva.

⁷ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244.

Vlada si je še naprej prizadevala za preprečevanje *korupcije* in boj proti njej. Začelo se je izvajanje protikorupcijske strategije in akcijskega načrta, ki je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Izdani so bili predpisi, v skladu s katerimi je treba za javna naročila uporabiti spletne elektronske postopke. Izvedena so bila prizadevanja za povečanje preglednosti v nekaterih sektorjih, kot je izobraževanje. To je pozitiven razvoj. Vendar pa korupcija ostaja precej razširjena na številnih področjih in je zelo resen problem. Potrebne bo več politične volje za izkoreninjenje kulture nekaznovanja, ki je še globoko zasidrana, zlasti v primerih na visoki ravni. Institucionalne ureditve in sodelovanje med organi v boju proti korupciji je na splošno treba še okrepiti. Potrebna je še veliko dela glede vseh vidikov tega vprašanja, vključno z odgovornostjo pravosodja in preglednostjo financiranja političnih strank.

Določen napredek je bil nadalje dosežen na področju *človekovih pravic in zaščite manjšin*, na katerem je vzpostavljen pravni okvir. Kljub temu so na številnih področjih potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje izvrševanja veljavne zakonodaje.

Kar zadeva *državljske in politične pravice*, so bili sprejeti ukrepi za reševanje primerov *slabega ravnanja* s priporniki, ki čakajo na sojenje. Zgrajeni so bili novi *zapor* in objekti za pripor za mladoletnike in duševne bolnike. Sistem za pogojni izpust deluje. Vendar so neprimerni standardi v zvezi s priporom, ki jih prezasedenost še poslabšuje, še vedno zelo zaskrbljujoče vprašanje zlasti v starejših zaporih. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za varstvo človekovih pravic in izvajanje priporočil varuha človekovih pravic. Na področju *dostopa do sodnega varstva* dostop ranljivih skupin in nekaterih manjšin do pravne pomoči ostaja zaskrbljujoč.

Pravni okvir za varstvo *svobode izražanja* je vzpostavljen. Vendar se je izvajal pritisk proti nekaterim novinarjem in poročevalcem, vključno z njihovo deložacijo iz prostorov, ki so v lasti vlade. Še vedno je treba dokončati pravni okvir o politiki medijev in izvajati veljavno zakonodajo. Precejšnja prizadevanja bodo potrebna za dokončanje pravnega okvira, izboljšanje preglednosti lastništva medijev in okrepitev neodvisnosti regulativnega organa javne radiodifuzije. Spoštovanje pravice do združevanja in svobode veroizpovedi ostaja zadovoljivo. Vlada je okrepila svoja prizadevanja za zagotovitev podpore *civilni družbi*. S prizadevanji se je skušala doseči vključitev civilne družbe v oblikovanje osnutkov ključne zakonodaje. Vendar je treba sodelovanje organizacij civilne družbe pri oblikovanju politik še okrepiti.

Na področju *gospodarskih in socialnih pravic* je bil dosežen delen napredek. Določen napredek je bil dosežen na področju *pravic žensk*. V volilni zakonik je vključena 30-odstotna kvota žensk, kar je večina političnih strank upoštevala na junijskih volitvah. Ustanovljen je bil nacionalni svet za enakost spolov. Vendar se veljavna zakonodaja o zaščiti žensk pred vsemi oblikami nasilja ne izvaja v celoti. Nasilje v družini je še vedno vprašanje, ki zbuja resno zaskrbljenost. Dosežen je bil nadaljnji napredek na področju *pravic otrok*. Uporaba alternativnih kazni za mladoletnike se je povečala. Vendar so potrebna večja prizadevanja za reševanje problema otroškega dela in zmanjšanje deleža osipa v šolah zlasti med romskimi otroci. Ukrepi v podporo *socialno ranljivih ljudi in invalidov* so še vedno omejeni. Potrebno je boljše usklajevanje med vladnimi službami. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za okrepitev *pravic delavcev in sindikalnih pravic*. Zaradi pomanjkanja napredka pri spremembah delovne zakonodaje je še vedno oviran razvoj socialnega dialoga. Poleg tega je treba še sprejeti protidiskriminacijski zakon.

Malo napredka je bilo doseženega pri uskladitvi *lastninskih pravic*, ki spada med ključne prednostne naloge evropskega partnerstva. Zemljevidi ocenjenih zemljišč, ki se uporabljajo za povračilo nekdanjim lastnikom, so bili dokončani za celo državo. Vendar so za vse vidike tega vprašanja potrebna še večja prizadevanja. Zaradi nerešenih vprašanj lastnine so še vedno ovirana prizadevanja za razvoj delujočega trga z zemljišči, naložbe tujih vlagateljev pa so bile manjše od možnih in ustvarjajo se priložnosti za korupcijo. Sprejetje celovite strategije za reševanje pravnih in institucionalnih vprašanj bo ključnega pomena za to področje.

Na področju *zaščite manjšin* je bil dosežen nadaljnji napredek. Izvajala so se prizadevanja za zaposlovanje pripadnikov manjšin v policiji. Vendar je treba pospešiti izvajanje okvirne konvencije Sveta Evrope. Še vedno niso zbrani točni podatki o manjšinah. Za reševanje tega vprašanja bo ključen naslednji popis prebivalcev, pri katerem bo treba spoštovati mednarodne standarde o varstvu podatkov. Pravni okvir v zvezi z zaščito manjšin je treba še naprej razvijati in izboljšati, da se vsem manjšinam omogoči, da v celoti izkoristijo svoje kulturne pravice. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za izboljšanje položaja *Romov*, vendar je izvajanje strategije v zvezi z Romi počasno. Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, je Albanija nadaljevala svojo konstruktivno vlogo pri ohranjanju regionalne stabilnosti in spodbujala dobre odnose z drugimi državami zahodnega Balkana in sosednimi državami EU. Država je bila dejavno udeležena v regionalnem sodelovanju, tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECP), Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA). Dvostranski odnosi z drugimi državami širitve in sosednimi državami članicami EU so še naprej pozitivni. Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z zadevnimi skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Albanija se mora uskladiti s stališčem EU.

Gospodarstvo Albanije je v času mednarodne finančne in gospodarske krize ohranilo makroekonomsko stabilnost. V celem letu 2008 se je gospodarska rast povečevala in se nato upočasnila leta 2009 zaradi manjših izvoza, nakazil in rasti kreditov. Monetarna politika je ostala preudarna in stabilnost cen se je ohranila. Vendar pa je ekspanzivna fiskalna politika, vključno z nujno potrebnimi javnimi deli za izgradnjo cestnega omrežja, povzročila velik proračunski primanjkljaj. Pomanjkljivosti na področju pravne države, slaba infrastruktura in siva ekonomija ostajajo izzivi za gospodarski razvoj in poslovno okolje.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Albanija vidno napredovala pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Da bi se lahko v srednjeročnem obdobju soočila s konkurenčnimi pritiski in tržnimi silami v Uniji, mora Albanija reformirati in okrepiti svoj pravni sistem ter odpraviti šibke točke v zvezi z infrastrukturo in človeškim kapitalom.

Vlada se je na mednarodno krizo odzvala z uporabo vrste monetarnih in fiskalnih instrumentov ter z regulativnimi ukrepi. Visoki prilivi kapitala, ki jih je delno spodbujal pospešen proces privatizacije, so več kot zadostovali za financiranje primanjkljaja tekočega računa. Neprekinjeno izvajanje reforme davčne uprave je povečalo davčno osnovo in davčno skladnost ter pripomoglo k zmanjšanju obsega sive ekonomije. Učinkovitejše pobiranje davkov je prispevalo k presežku v začetnem proračunskem stanju in izboljšalo kombinacijo politik v letu 2008. Raven državnega lastništva v gospodarstvu se je še zmanjšala, zlasti v sektorjih energetike in telekomunikacij. Vstop na trg je še poenostavljen in udeleženci na trgu so imeli koristi od izboljšanih zemljiških knjig in kreditnih registrov. V težkem mednarodnem

okolju je bančni sektor ostal dobro kapitaliziran in likviden. Z obsežnimi javnimi deli se je izboljšalo cestno omrežje.

Vendar je ekspanzivna fiskalna politika v času volitev povzročila velik proračunski primanjkljaj v letu 2008, za leto 2009 pa je prav tako napovedan velik primanjkljaj. Potrebna bodo dodatna prizadevanja za konsolidacijo javnih financ. Stečajni postopki se še vedno ne uporabljajo. Slaba upravna usposobljenost zmanjšuje zaupanje v pravni sistem. Neformalne metode izpolnjevanja pogodbenih obveznosti in izogibanje pravnemu sistemu so še naprej zelo razširjeni. Zaradi nerešenih vprašanj lastnine je bil še naprej oviran razvoj delujočega trga z zemljišči, naložbe vlagateljev pa so bile manjše od možnih. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv. Brezposelnost ostaja visoka. Izvesti je treba temeljito reformo izobraževalnega sistema. Prometna infrastruktura ostaja slaba in zanesljivost oskrbe z električno energijo še ni v celoti zagotovljena zaradi nezadostne diverzifikacije proizvodnje in medsebojnih povezav.

Albanija je napredovala pri usklajevanju svoje zakonodaje, politik in zmogljivosti z **evropskimi standardi**. Napredovala je na večini področij, čeprav neenakomerno. Nadaljnji napredek je bil dosežen na področjih prostega pretoka blaga, energetike in politike MSP. Na drugih področjih, kot so pravice intelektualne lastnine, avdiovizualna politika, kmetijstvo ter veterinarski/fitosanitarni nadzor, je bil dosežen delen napredek. Na splošno so nadaljnja prizadevanja potrebna za izboljšanje upravne usposobljenosti in okrepitev učinkovitega izvajanja zakonodaje.

Na nekaterih področjih **notranjega trga** je bil dosežen napredek. Kar zadeva *prost pretok blaga*, je Albanija še naprej vidno napredovala pri sprejemanju evropskih standardov ter na področjih akreditiranja in meroslovja. Vendar je treba okrepiti zmogljivosti izvajanja. Zakonodajni okvir o pretoku kapitala se je izboljšal z revizijo predpisov o trgovanju s tujo valuto. Regulativni okvir za *zaščito potrošnikov* se je izboljšal z vzpostavitvijo posvetovalnih organov in organov odločanja.

Nadaljnji napredek je bil dosežen na področju računalniškega vodenja *carin* in infrastrukture, vendar so potrebni še nadaljnje približevanje evropskim standardom in izboljšanje upravne usposobljenosti. Uslužbenci carine nimajo statusa javnih uslužbencev. Nadaljnji napredek je bil dosežen na področju *obdavčevanja*. Delovanje davčne uprave se je izboljšalo in uvajanje računalniške tehnologije v davčne urade je skoraj zaključeno. Vendar pa na splošno delež pobranega davka ostaja nizek. Davek na uvoz rabljenih avtomobilov in tiskovin ni v skladu z zavezami iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma.

Nadaljnji napredek je bil dosežen na področju *konkurence* v zvezi s preprečevanjem monopolov in državnimi pomočmi. Zakonodajni okvir je večinoma skladen s pravnim redom Skupnosti, potrebna pa so nadaljnja prizadevanja za njegovo izvajanje.

Določen napredek je bil dosežen na področju *javnih naročil*. Uporaba elektronskih postopkov je bila razširjena na večino javnih naročil. Vendar je nadaljnje prilagajanje zakonodaje še potrebno na področjih koncesij, gospodarskih javnih služb in postopkov revizije. Izboljšala se je zmogljivost urada za javna naročila, a vseeno jih je treba še dodatno okrepiti. Določen napredek je bil dosežen na področju *pravic intelektualne in industrijske lastnine*. Povečalo se je število primerov kršitev, glede katerih je uveden sodni postopek. Vendar pa so potrebna znatna nadaljnja prizadevanja. Izvajanje ostaja nezadostno ter zmogljivosti urada za patente in urada za varstvo avtorskih pravic, pa tudi izkušnje in strokovna usposobljenost sodstva ostajajo šibke.

Na področju *socialnih politik in zaposlovanja* je bilo doseženega malo napredka. Proračun za socialno varstvo se je povečal in odobrena je bila strategija za varnost in zdravje pri delu. Vendar standardi varnosti in zdravja pri delu ostajajo slabi in zmogljivosti inšpektorata za delo so še vedno nezadostne. Usklajevanje zakonodaje s standardi EU se je nadaljevalo na nekaterih *področjih javnega zdravja*. Vendar pa je upravna usposobljenost še vedno šibka. Določen napredek je bil dosežen pri usklajevanju z evropskimi standardi na področju *izobraževalne in raziskovalne politike*.

Na področju nekaterih *sektorskih politik* je bil dosežen napredek. Na področju *industrije in MSP* je bil dosežen viden napredek pri izvajanju Evropske listine za mala podjetja. Na področju *kmetijstva* je bil dosežen določen napredek, kar zadeva zakonodajni in institucionalni okvir, vendar so strukturne pomanjkljivosti še prisotne. Laboratorijske zmogljivosti na področju *varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike* so se izboljšale, vendar je usklajenost s standardi EU še vedno nizka ter ovira izvozne zmogljivosti Albanije. Na področju *ribištva* je bil glede horizontalne zakonodaje, inšpekcij in mednarodnega sodelovanja dosežen nadaljnji napredek. Vendar pa je nadzor ulova in iztovarjanja še vedno nezadosten.

Določen napredek je bil dosežen v *zvezi z okoljem*, in sicer glede ravnanja z odpadki in varstva narave. Vendar je treba še okrepiti zmogljivosti oblikovanja politik in njihovo izvajanje ter izvrševanje. Na področju *prometa* se je zakonodajni okvir izboljšal na področju zračnega in pomorskega prometa. Vendar pa so na splošno potrebne znatne izboljšave.

V sektorju *energetike* je bil dosežen napredek. Distribucijski del elektroenergetskega podjetja je bil privatiziran. Ukrepi za izboljšanje zmogljivosti proizvodnje električne energije in medsebojnih povezav se izvajajo. Sektor energetike je kljub temu še vedno šibek. Zanesljivost oskrbe z električno energijo še ni zagotovljena. Treba si je še naprej prizadevati za zmanjšanje izgub in povečanje izterjave odprtih računov.

Določen napredek je bil dosežen v *zvezi z informacijsko družbo in mediji*. Liberalizacija trga na področju elektronskih komunikacij se nadaljuje, vendar jo še vedno ovira pomanjkanje instrumentov za varstvo konkurence. Šibka ostaja zlasti upravna usposobljenost članov sveta regulativnega organa. Na področju *avdiovizualne politike* je bil dosežen delni napredek. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za izvajanje akcijskega načrta o reformi medijev. V *zvezi s finančnim nadzorom* je bil dosežen zmeren napredek, vendar je treba še okrepiti pravni okvir in zmogljivosti izvajanja. Na področju *statistike* je bil dosežen nadaljnji napredek.

Kar zadeva *pravico, svobodo in varnost*, je bil na večini področij dosežen napredek, čeprav neenakomeren. V okviru dialoga o liberalizaciji vizumskega režima so bili izvedeni ukrepi za izpolnitev meril uspešnosti iz časovnega načrta za liberalizacijo vizumskega režima ter uvedene ključne reforme na področju pravice, svobode in varnosti. Napredek na področju vizumske politike se nadaljuje. Sprejeti so bili ukrepi za izpolnitev meril uspešnosti, določenih v časovnem načrtu za liberalizacijo vizumskega režima. Zakon o tujcih je začel veljati in sprejeta je bila izvedbena zakonodaja. Zanesljiv register prebivalstva in naslovov deluje, prav tako pa so bile razdeljene osebne izkaznice. Postopek izdajanja biometričnih potnih listov je pospešen. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za uskladitev z evropskimi standardi. Nadaljevalo se je izvajanje sporazuma o ponovnem sprejemu med Evropsko skupnostjo in Albanijo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *upravljanja meja*. Nadaljevalo se je izvajanje strategije za integrirano upravljanje meja. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za

učinkovito izvajanje usklajevanja med organi ter zagotavljanje primernih usposabljanja, človeških virov in opreme na mejnih prehodih. Zakon o varovanju državne meje je treba učinkovito izvajati. Treba je okrepiti čezmejno sodelovanje. Na področju *azila* je bil dosežen viden napredek. Zakon o azilu je bil spremenjen. Vendar je treba sprejeti še vrsto izvedbenih ukrepov za dokončanje pravnega okvira. Nadaljeval se je napredek na področju *migracij*. Nacionalna strategija na področju migracij se izvaja, nadaljnja prizadevanja pa so potrebna za boj proti nezakoniti migraciji.

Na področju preprečevanja *pranja denarja* je bil dosežen zmeren napredek. Pravni okvir in upravna usposobljenost sta se izboljšala. Vendar je treba okrepiti vire za preiskave in zmogljivost izvrševanja za zaplenbo premoženja. Sodelovanje med policijo in sodstvom ostaja nezadostno. Na področju boja proti *drogam* je bil dosežen delen napredek. Rezultati na tem področju ostajajo nezadostni, okrepiti je treba zlasti sodelovanje med organi. Trgovina s prepovedanimi drogami še vedno povzroča resno zaskrbljenost.

Določen napredek je bil nadalje dosežen na področju *policijskega dela* z izvajanjem novega zakona o policiji. Nekaj izboljšav je bilo na področju zaposlovanja. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za povečanje preiskovalnih zmogljivosti, okrepitev sodelovanja s tožilstvom in izboljšanje upravljanja človeških virov. Treba je dodatno okrepiti strukture upravljanja, zaposlovanja, usposabljanja in notranjega nadzora v policiji. Potrebni je več prizadevanj za razvoj zanesljive kazenske statistike.

Na področju boja proti *organiziranemu kriminalu* je bil dosežen delen napredek. Stanje na tem področju ostaja zaskrbljujoče. Sprejeti so bili ukrepi za izboljšanje zaščite prič, vendar ostajajo nezadostni. Sodelovanje z Interpolom se je izboljšalo, na podlagi česar so se izvršili številni mednarodni nalogi za prijetje. Toda prizadevanja za boj proti organiziranemu kriminalu ovirajo korupcija, slaba zaščita prič in neučinkovito delovanje sistema kazenskega pregona. Zaradi težav pri sodelovanju med policijo in tožilci se je še zmanjšala učinkovitost preiskav.

Določen napredek je bil dosežen na področju boja proti *trgovini z ljudmi*. Začela je delovati spletna zbirka podatkov o žrtvah. Izboljšala se je upravna usposobljenost koordinatorja za boj proti trgovini z ljudmi in nacionalnega mehanizma za naznanitev. Vendar so potrebni dodatni viri in boljše usklajevanje med organi za izvajanje strategije za boj proti trgovini z ljudmi, zlasti v zvezi z zaščito žrtev. Albanija ostaja država izvora za trgovino z ljudmi. Povečuje se trgovina z ženskami in otroci znotraj države.

Na področju *varstva osebnih podatkov* je bil dosežen nadaljnji napredek. Pravni okvir je oblikovan in imenovan je bil neodvisni organ za nadzor podatkov. Vendar je za učinkovito delovanje komisarja za varstvo podatkov treba zagotoviti primerne vire, vključno z usposabljanjem. Nadaljnja prizadevanja so potrebna, da se zagotovi pravilno izvajanje veljavne zakonodaje in okrepi upravna usposobljenost.

Bosna in Hercegovina

Bosna in Hercegovina je dosegla zelo omejen napredek pri izpolnjevanju **političnih meril**. Domače politično ozračje se je poslabšalo, pravilno delovanje institucij in podžigajoči govori pa so še vedno problem. Izvajanje reform je počasno zaradi pomanjkanja soglasja in politične volje ter zapletenega institucionalnega okvira. Skupna vizija političnih voditeljev o usmeritvi države in ključnih reformah, povezanih z EU, ostaja bistvena za nadaljnje približevanje države k Evropski uniji. Bistveno je izpolnjevanje ciljev in pogojev, ki so bili določeni za

zaprtje Urada visokega predstavnika (UVP)⁸. Evropska unija ne more upoštevati prošnje za članstvo v EU, dokler Urad visokega predstavnika ni zaprt. Nujna je reforma ustavnega okvira Bosne in Hercegovine, ki bo svojim institucijam omogočila učinkovito delovanje, preden lahko Komisija predlaga podelitev statusa kandidatke. Zato so se politični voditelji države sestali v okviru pobude pod skupnim vodstvom EU in ZDA, ki se je začela 8./9. oktobra v Sarajevu. To je treba zdaj pretvoriti v konkretne rezultate, ki bodo Bosni in Hercegovini odprli pot v EU prek ustavnih sprememb in obnovljenega domačega soglasja.

Kar zadeva **demokracijo in pravno državo**, je bilo doseženega malo napredka pri oblikovanju bolj funkcionalnih in učinkovitejših državnih struktur in izvajanju *ustavne* reforme, ki je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Ustava Bosne in Hercegovine je bila prvič spremenjena za ureditev statusa okrožja Brčko, kar je pomemben napredek in korak naprej. Vendar je moral visoki predstavnik pred nedavnim uporabiti svoja izvršilna pooblastila, da je lahko zagotovil napredek za zaključek mednarodnega nadzora tega okrožja.

V sistem upravljanja države v Bosni in Hercegovini je še vedno vključena mednarodna prisotnost. Država je dosegla določen napredek pri izpolnjevanju zahtev za zaprtje Urada visokega predstavnika in prehodu na okrepljeno prisotnost EU. Vendar proces ovira nezadostna politična zavezanost. Zdaj so potrebni nujni ukrepi za reševanje nerešenih vprašanj, kot sta razdelitev premoženja med državo in drugimi ravnmi upravljanja, vprašanje obrambnih naprav ter zagotovitev stabilnega in konstruktivnega političnega okolja v državi.

Delovanje izvršilnih in zakonodajnih organov na državni ravni je bilo pomanjkljivo. *Parlament* Bosne in Hercegovine še vedno ovirajo neprimerni tehnični in človeški viri, sodelovanje s svetom ministrov in parlamenti entitet pa ostaja slabo. Parlament je sprejel le malo zakonov v zvezi z evropskim povezovanjem. Na *vladne* institucije na vseh ravneh še vedno vplivajo notranje politične napetosti ter razdrobljeno in neusklajeno oblikovanje politik. Izkazalo se je, da so organi pogosto nezmožni hitro imenovati uradnike na visoke položaje. Delo direktorata za evropsko povezovanje so ovirali splošno politično ozračje in dejstvo, da večji del obdobja poročanja ni imel direktorja. Izvedeni so bili pripravljalni ukrepi za popis prebivalstva leta 2011, vendar zakon na državni ravni za popis prebivalstva, ki je ključnega pomena, še ni bil sprejet.

Dosežen je bil določen napredek na področju *javne uprave*, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja. Strategija reforme javne uprave, ki je ena ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva, se izvaja, čeprav počasi. Sklad za podporo reforme javne uprave deluje in izvaja se več projektov. Kljub temu je treba še izboljšati sodelovanje med različnimi upravami v državi. Trajna prizadevanja ostajajo nujna za preprečevanje političnega vmešavanja, omejitev vloge, ki jo imata etnična in politična pripadnost pri imenovanju, ter za vzpostavitev strokovne, nepristranske, odgovorne, pregledne in učinkovite državne uprave, ki temelji na zaslugah in sposobnosti. Imenovani so bili varuhi človekovih pravic na državni ravni, vendar svojih nalog še ne opravljajo v celoti, saj entiteti nista naklonjeni postopni ukinitvi uradov na ravni entitet.

⁸ Ti zajemajo pet ciljev: 1) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja razdelitve premoženja med državo in drugimi ravnmi upravljanja; 2) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja obrambnih naprav; 3) dokončna odločitev o statusu okrožja Brčko; 4) proračunsko vzdržnost (ki jo spodbujata sporazum o stalni metodologiji za izračun koeficienta Urada za posredno obdavčevanje in ustanovitev nacionalnega davčnega sveta) ter 5) uveljavitev pravne države (izkazano s sprejetjem nacionalne strategije za vojne zločine, zakona o tujcih in azilu ter strategije za reformo nacionalnega sektorja pravosodja), poleg tega pa še dva posebna pogoja: 1) podpis SPS in 2) stabilne politične razmere.

Bosna in Hercegovina je dosegla delni napredek pri izboljšavi *pravosodnega sistema*. Sprejeta je bila nova zakonodaja in izvedenih nekaj ukrepov za zmanjšanje sodnih zaostankov. Napredek je bil dosežen pri opremljanju sodišč z ustrezno informacijsko tehnologijo. Vendar je izvajanje nacionalne strategije za razvoj sektorja pravosodja in strategije za vojne zločine slabo in ga je treba pospešiti. Zapletenost pravnega okvira, razdrobljenost pravosodnega sistema in neobstoje enotnega proračuna so še naprej glavne ovire za reformo na tem področju. Politično vmešavanje je še naprej pogost pojav. To, da ni vrhovnega sodišča s pristojnostjo na celotnem ozemlju države, je resna ovira. Na področju kazenskega pregona organiziranega kriminala so še vedno prisotne težave. Politični organi Bosne in Hercegovine niso rešili prošnje pravosodnih organov po podaljšanju mandatorov mednarodnim sodnikom in tožilcem. Kazenski pregon vojnih zločinov s strani državnega sodišča se je na splošno zadovoljivo nadaljeval, vendar se mora izboljšati v entitetah in kantonih. Neodvisnost, odgovornost in učinkovitost pravosodnega sistema je treba dodatno okrepiti. Vlada Republike Srbske vedno bolj oporeka zakonitosti, pristojnosti in usposobljenosti policije in pravosodnih organov na državni ravni, ki delujejo na njenem ozemlju. To povzroča resno zaskrbljenost.

Bosna in Hercegovina je dosegla malo napredka v *boju proti korupciji*, ki ostaja zelo razširjena na številnih področjih in pomeni resen problem. Sprejeta sta bila nova strategija in akcijski načrt za obdobje 2009–2014, vendar je bilo izvajanje strateškega okvira za obdobje 2006–2009 slabo. Malo napredka je bilo doseženega pri izpolnjevanju priporočil, ki jih je dala skupina držav proti korupciji (GRECO). Tožilstvo ostaja neučinkovito in doseglo je le malo obsodb. Bosna in Hercegovina se mora pokazati odločnejšo zavezo pri ukrepanju proti korupciji.

Kar zadeva *človekove pravice in zaščito manjšin*, je bil dosežen delen napredek. Bosna in Hercegovina je ratificirala najpomembnejše mednarodne konvencije o človekovih pravicah, vendar so potrebna trajna prizadevanja za izboljšanje njihovega izvajanja. Treba je izboljšati izvrševanje nacionalnih sodb, tudi tistih, ki jih izda ustavno sodišče Bosne in Hercegovine. Nezdržljivosti med ustavnim okvirom Bosne in Hercegovine ter Evropsko konvencijo o človekovih pravicah je treba nujno odpraviti pred volitvami leta 2010 in pred začetkom veljavnosti stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (SPS).

Državlanske in politične pravice se na splošno spoštujejo. Določen napredek je bil dosežen v zvezi z usklajenim izvajanjem kazenskih sankcij med državo in entitetama. Sprejet je bil zakon na državni ravni o pravni pomoči v kazenskih postopkih. Vendar je treba izboljšati *dostop do sodnega varstva* v civilnih in kazenskih postopkih ter zagotoviti enakost pred zakonom. *Slabo ravnanje* s priporniki je še vedno zaskrbljujoče. Načrtovana gradnja državnega zapora je v veliki zamudi.

Ustave države in entitet zagotavljajo *svobodo izražanja* in medijev, *pravico do zbiranja in združevanja* ter *svobodo veroizpovedi*. Vendar je potrebno boljše izvajanje veljavne zakonodaje. Povečalo se je število domnevnih primerov nadlegovanja novinarjev. Povečuje se etnična usmerjenost medijev. Izvajanje reforme javne radiotelevizije, ki je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva, je v zamudi zaradi nezadostne uskladitve in počasnega izvajanja pravnega okvira, zlasti v federaciji. Izvršilni organi si morajo še naprej prizadevati za okrepitev dialoga s sektorjem *civilne družbe* in podpirati njegov razvoj. Organi morajo zagotoviti, da se dodelitev sredstev za nevladne organizacije izvaja objektivno in pregledno.

Na področju *gospodarskih in socialnih pravic* je bil dosežen delen napredek. Pravni okvir Bosne in Hercegovine vključuje določbe za zaščito gospodarskih in socialnih pravic, vendar izvajanje na splošno ostaja slabo. Sprejet je bil celovit zakon na ravni države proti

diskriminaciji, vendar je njegovo področje uporabe omejeno. Še vedno so potrebna trajna prizadevanja za zaščito *žensk* pred vsemi oblikami nasilja. Kar zadeva *otroke*, ostajajo problemi na področjih zdravja, socialnega varstva, izobraževanja in nasilja v družini. Pomanjkljivosti sistemov socialne pomoči negativno vplivajo na razmere *ranljivih skupin*, vključno z duševnimi bolniki. Ratifikacija revidirane Evropske socialne listine pomeni pozitiven razvoj, vendar je treba izboljšati izvajanje. Zapletena upravna ureditev in razdrobljenost zakonodaje še naprej po vsej državi ovirata socialni dialog.

Na področju *kulturnih pravic in pravic manjšin* je bil dosežen delen napredek. Z ustanovitvijo federativnega sveta je bila dokončana mreža Sveta za narodnostne manjšine, čeprav še ne deluje v celoti. Počasi se izvajajo strategija in akcijski načrti za podporo romske manjšine. Kljub temu so potrebni dodatni ukrepi za boljše izvajanje zakona o narodnostnih manjšinah, treba pa je spremeniti tudi ustavo na ravni države, da se manjšinam omogoči dostop do vseh političnih položajev. Ločevanje otrok v šolah po etničnih skupinah je še vedno problem. Kljub večjim finančnim virom za izvajanje strategije za *Rome*, ta manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo. Zaradi redke prijave v register prebivalstva je oviran njihov dostop do osnovnih socialnih in ekonomskih pravic.

Kar zadeva *begunce in notranje razseljene osebe*, so varnostne razmere ostale stabilne, malo dodatnega napredka pa je bilo doseženega glede izboljšave socialno-ekonomskega vključevanja tistih, ki so se vrnili. Treba je še sprejeti strategijo na ravni države za podporo postopka vračanja in zagotavljanje pravilnega izvajanja Priloge VII Daytonskega/Pariškega mirovnega sporazuma.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, se je nadaljevalo izvajanje Daytonskega/Pariškega mirovnega sporazuma. Sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) je ostalo zadovoljivo. Vendar pa so zelo zaskrbljujoče izjave političnega vodstva Republike Srbske, ki dvomijo v resničnost pokolov civilnega prebivalstva v času vojne.

Bosna in Hercegovina se mora skupaj s svojimi sosedami z ukrepi za sklenitev sporazumov o izročanju v zvezi z vojnimi zločinci lotiti reševanja regionalnega problema nekaznovanosti storilcev kaznivih dejanj.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Bosna in Hercegovina se mora uskladiti s stališčem EU.

Bosna in Hercegovina je bila še naprej dejavno udeležena v pobudah za regionalno sodelovanje, tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECP), Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA).

Na splošno so odnosi med Bosno in Hercegovino ter njenimi sosedami ostali stabilni, vendar je bilo sprejetih le malo ukrepov za spodbujanje sprave in reševanje nerešenih vprašanj, kar je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Nerešeni ostajajo zlasti trgovinski in mejni spori s sosednimi državami.

Gospodarstvo Bosne in Hercegovine se je znatno upočasnilo v zadnjem četrtletju leta 2008, ko je vpliv svetovne krize dosegel realno gospodarstvo. Ta trend se nadaljuje tudi v letu 2009, kar je državo potisnilo v recesijo. Brezposelnost je ostala zelo visoka. Kakovost javnih financ, ki jih je zaznamovalo predvsem izredno povečanje tekočih odhodkov, se je še poslabšala. Država je zaprosila za program Mednarodnega finančnega sklada in dosežen je bil dogovor o

triletnem kreditnem aranžmaju „stand-by“. Kljub določenemu napredku pri usklajevanju gospodarske politike na ravni države pa zavezanost strukturnim reformam po državi ni enaka.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Bosna in Hercegovina dosegla majhen nadaljnji napredek pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Treba si je še naprej močno prizadevati za reforme, da bo država dolgoročno zdržala konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije.

Finančna in monetarna stabilnost se je ohranila, saj se je centralna banka ustrezno odzvala na učinke mednarodne finančne krize. Režim valutnega odbora je še naprej užival visoko stopnjo zaupanja. V skladu z mednarodnim razvojem cen so se obrestne mere znatno znižale. Zmanjšala so se zunanja ravnovesja, ki jih je poganjala predvsem hitro prilagajoča se trgovinska bilanca. Finančno posredovanje se je upočasnilo in bančni sektor je zaenkrat dobro preстал učinke svetovne krize. Zabeleženih je bilo nekaj manjših izboljšav v poslovnem okolju, zlasti na področjih gradbenih dovoljenj, prenosa lastništva, registracije podjetij in izstopa s trga.

Vendar sta se kakovost in vzdržnost javnih financ še poslabšali. Tekoči odhodki, zlasti za plače in socialne ugodnosti, so se izredno povečali leta 2008 in delež proračunskih odhodkov v BPD je ostal visok. Prestrukturiranje podjetij v državni lasti, liberalizacija mrežnih industrij in privatizacija niso napredovali. Šibka proizvodna zmogljivost in strukturna togost – visoki socialni prispevki, izkrivljeni mehanizmi določanja plač, visoki in slabo usmerjeni socialni transferji ter nizka mobilnost delovne sile – še naprej ovirata ustvarjanje delovnih mest in delovanje trga dela. Brezposelnost je še zelo visoka in siva ekonomija ostaja pomemben izziv. Neučinkovitost uprave še vedno vpliva na poslovno okolje. Nižje neposredne tuje naložbe in javne naložbe so upočasnile posodobitev infrastruktur.

Bosna in Hercegovina je dosegla delen napredek pri usklajevanju svoje zakonodaje in politik z **evropskimi standardi**. Določen napredek je bil dosežen na področjih, kot so promet, carine, obdavčenje, izobraževanje in kultura ter v več zadevah na področju pravice, svobode in varnosti. Posebna prizadevanja so potrebna v zvezi s pretokom blaga, oseb in storitev, socialne politike in politike zaposlovanja, državnimi pomočmi, energetiko in okoljem.

Na splošno je izvajanje začasnega sporazuma zadovoljivo. Kljub temu je treba pospešiti priprave za izpolnitev zahtev v skladu z začasnim sporazumom in SPS, kar je ključna prednostna naloga stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Upravna usposobljenost Bosne in Hercegovine je bila še okrepljena, da bi se dosegli dobri rezultati izvajanja SPS. Država mora tudi pospešiti prizadevanja za vzpostavitev enotnega gospodarskega prostora, ki bo v celoti deloval v okviru njenega ozemlja, kakor se zahteva v evropskem partnerstvu.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek pri izpolnjevanju prednostnih nalog evropskega partnerstva na področjih **notranjega trga**. Kar zadeva *prost pretok blaga*, je bil dosežen delen napredek na področjih standardizacije, akreditiranja, meroslovja in nadzora trga. Potrebna bodo trajna prizadevanja za uskladitev pravnega okvira z zakonodajo EU na tem področju in za razvoj potrebne upravne usposobljenosti.

Delen napredek je bil dosežen na področju *storitev, pravice do ustanavljanja in prava družb*. Zakonodaja na ravni entitet o lizingu je bila usklajena, vendar je treba še ustanoviti enoten nadzorni organ na državni ravni za bančništvo. Zakonodajne pobude entitet na tem področju niso dovolj usklajene.

Na področju *prostega pretoka kapitala* je bilo nekaj napredka. V Republiki Srbski je bil sprejet zakon o tujih tekočih transakcijah. Določen napredek je bil dosežen na področju *carin*,

čepprav je treba izboljšati prilagajanje zakonodaje in upravno usposobljenost. Treba je še določiti strategije v zvezi s carinami – zlasti za upravljanje človeških virov, usposabljanje in informacijsko tehnologijo. Na področju *obdavčenja* je bil sprejet nov zakon za izboljšanje proračunske vzdržnosti.

Kar zadeva *konkurenco*, je Bosna in Hercegovina zmerno napredovala na področju preprečevanja monopolov. Na področju državne pomoči ni bilo doseženih oprijemljivih rezultatov. Sprejetje ustrezne zakonodaje o državni pomoči in vzpostavitev operativno neodvisnega organa za državne pomoči še nista končana. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za zagotovitev ustreznega izvajanja *postopkov za javna naročila* po državi. Delen napredek je bil dosežen v zvezi z uveljavljanjem *pravic intelektualne lastnine*, čeprav so bile ratificirane dodatne mednarodne konvencije. Zakonodajni okvir na tem področju je treba dokončati in nadalje okrepiti zmogljivost izvrševanja.

V zvezi s *socialno politiko, politiko zaposlovanja* in politiko javnega zdravja je bilo doseženega malo napredka. Politika in zakonodaja na področju socialnih zadev in zaposlovanja, pa tudi zakonodaja na področju javnega zdravja, so še vedno zelo razdrobljene. Pomanjkanje sodelovanja med različnimi ravni vlade je še vedno resna ovira za razvoj potrebnih usklajenih pristopov.

Določen napredek je bil dosežen glede evropskih standardov na področju *izobraževanja in kulture*. Bosna in Hercegovina je ratificirala Konvencijo Unesca o zaščiti in spodbujanju raznolikosti kulturnega izražanja iz leta 2005. Konferenca ministrov za izobraževanje je prispevala k zagotovitvi osnovne uskladitve med štirinajstimi pristojnimi ministrstvi v državi. Toda usklajevanje zakonodaje na ravni entitet in kantonov ni zaključeno in izvajanje po državi je neenakomerno. Treba je okrepiti upravno usposobljenost različnih izobraževalnih institucij. Kar zadeva *raziskave*, se je Bosna in Hercegovina pridružila sedmemu okvirnemu programu ES za raziskave in razvoj, vendar so, kar zadeva izboljšanje raziskovalnih zmogljivosti na nacionalni ravni, potrebna še znatna prizadevanja.

Pogajanja za vstop v *STO* so zaključena, vendar postopek še ni končan.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek pri izpolnjevanju evropskih standardov v zvezi z več *sektorskimi politikami*.

Na področju *industrije* je bilo doseženega malo napredka. Treba je še razviti celovito industrijsko politiko. V zvezi z *malimi in srednje velikimi podjetji (MSP)* je bil sprejet strateški okvir za celo državo. Zdaj ga je treba izvajati.

Določen napredek je bil dosežen na področju *kmetijstva in ribištva*. Sprejet je bil okvir za usklajevanje kmetijstva in razvoja podeželja. Vendar pa je izvajanje državnega zakona o kmetijstvu, hrani in razvoju podeželja še vedno počasno. Dosežen ni bil nikakršen napredek glede ustanovitve ministrstva za kmetijstvo na ravni države, pristojnosti na področju kmetijstva pa ostajajo na ravni entitet. Na področjih politike varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike je bil dosežen delen napredek. Problemi ostajajo zaradi nezadostnih človeških in finančnih virov ter slabega sodelovanja med državnimi službami in službami entitet.

Priprave Bosne in Hercegovine na področju *okolja* ostajajo na začetni stopnji. V obdobju poročanja ni bilo doseženega pomembnega napredka. Okoljski zakon na ravni države, ki bi oblikoval okvir za usklajeno varstvo okolja po vsej državi, še ni bil sprejet, pa tudi državna agencija za okolje še ni ustanovljena.

Bosna in Hercegovina je prav tako dosegla določen napredek v *sektorju prometa*. Nekaj napredka je bilo v zvezi s vseevropskim prometnim omrežjem in tranzitnim prometom, vendar je napredek na področju cestnega, železniškega prometa ter prometa na celinskih plovniških poteh le delen. Bosna in Hercegovina je postala polnopravna članica Skupnih letalskih oblasti. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za dosledno uporabo sporazuma o skupnem evropskem zračnem prostoru (ECAA). Potrebni so dodatni ukrepi, da se reorganizira institucionalna ureditev in zagotovijo primerni pogoji za odprtje trga za vse vrste prometa.

Na področju *energetike* ni bilo napredka. Kot podpisnica Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo mora Bosna in Hercegovina izvajati zadevno ustrezno zakonodajo EU na področju energetike, vendar je v velikem zaostanku glede številnih z energetiko povezanih področij. Reforme v sektorju plina zelo zamujajo. Razvoj energetskega sektorja še naprej ovirajo različni dejavniki. Delovanje državnega podjetja za prenos (TRANSCO) resno ovirajo politična vmešavanja in slabo upravljanje. Celovita energetska strategija ni bila razvita. V primeru izrednih razmer ima država zelo omejene energetske zaloge.

Na področjih *informacijske družbe in medijev* je bilo doseženega bolj malo napredka. Usklajevanje pravnega okvira o javni radiodifuziji v Bosni in Hercegovini ni v celoti doseženo in reforma sistema javne radiodifuzije je v zamudi. Neodvisnost regulativnega organa za komunikacije je še naprej zelo oslabela zato, ker ni ustrezno imenovanega generalnega direktorja in sveta. Izzivi glede neodvisnosti regulativnega organa za komunikacije so še prisotni.

Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen delen napredek. Pripravljeni so bili dokumenti o politiki na ravni države in entitet, vendar jih je treba še sprejeti. Bolj si je treba prizadevati za izboljšanje notranjega nadzora javnih financ in nadaljnjega ukrepanja na podlagi revizijskih poročil.

Določen tehnični napredek je bil dosežen na področju *statistike*. Vendar je sodelovanje med statističnimi uradi na državni ravni in ravni entitet še vedno nezadostno. Treba je izboljšati pripravo statističnih podatkov in njihovo kakovost, posebno pozornost pa nameniti nacionalnim računom in statistikam na ključnih področjih, vključno s trgovino, podjetništvom in kmetijstvom. Bistvenega pomena ostaja popis prebivalstva, ki bo izveden leta 2011.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je bil dosežen nadaljnji napredek. V okviru dialoga o liberalizaciji vizumskega režima so bili izvedeni ukrepi za izpolnitev vseh meril uspešnosti iz časovnega načrta za liberalizacijo vizumskega režima in uvedene ključne reforme na področju pravice, svobode in varnosti. Napredek na področju vizumske politike se nadaljuje. Sprejeti so bili predpisi za določanje postopkov za izdajanje vizumov, kot je predvideno v schengenskem pravnem redu. Začela se je testna faza izdajanja novih biometričnih potnih listov. Ustanovljena je bila nova agencija za zagotavljanje varnega in učinkovitega upravljanja sistema osebnih identifikacijskih dokumentov. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za usklajevanje z evropskimi standardi. Izvajanje sporazuma o ponovnem sprejemu z ES še naprej poteka nemoteno.

Na področju *upravljanja meja, azila in migracij* so bili sprejeti nekateri konkretni ukrepi. Sprejeta je bila nacionalna strategija za azil in migracije ter oblikovan migracijski profil Bosne in Hercegovine. Nova strategija integriranega upravljanja meja (IBM) se izvaja, sprejete so bile tudi pobude za sodelovanje s sosednjimi državami. Kljub temu je potrebno več jasnosti na področju delitve odgovornosti na mejnih prehodih in pri njihovem upravljanju.

Določen dodatni napredek je bil dosežen na področju preprečevanja *pranja denarja*. Sprejet je bil nov zakon na področju boja proti pranju denarja, sodelovanje na mednarodni ravni pa se nadaljuje. Sprejeta sta bila nacionalna strategija in akcijski načrt za boj proti pranju denarja in njegovo preprečevanje. Toda domačo zakonodajo je treba še uskladiti na državni ravni in z mednarodnimi konvencijami. Zakonodaja na področju zaplembe sredstev ni v skladu z mednarodnimi standardi in ni usklajena na ravni države.

Na področju boja proti *drogam* so bili sprejeti nekateri pozitivni ukrepi. Sprejeta sta bila nacionalna strategija o prepovedanih drogah in ustrezen akcijski načrt. Komisija za droge je začela delovati. Trgovina s prepovedanimi drogami kljub temu ostaja resen problem, ki zahteva trajna prizadevanja.

Malo napredka je bilo doseženega v zvezi z delovanjem *policije* in izvajanjem reforme policije, kar je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Izvajanje zakonodaje, sprejete leta 2008, je počasno in vse agencije na državni ravni, predvidene v teh zakonih, še ne delujejo. Razdrobljenost policije Bosne in Hercegovine še naprej zmanjšuje učinkovitost in rezultate.

S pomočjo policijske misije EU (EUPM) je Bosna in Hercegovina izvedla nekatere pobude v zvezi z *bojem proti organiziranemu kriminalu*, ki kljub temu ostaja zelo zaskrbljujoč ter vpliva na pravno državo in poslovno okolje. Sprejet je bil nov strateški in pravni okvir za boj proti organiziranemu kriminalu, vendar se mora izboljšati učinkovit pregon kriminalnih združb. Bosna in Hercegovina izvaja nacionalni akcijski načrt 2008–2012 proti *trgovini z ljudmi*. Vendar so potrebni boljši rezultati glede pregona in kazni. V zvezi s tem je bistvenega pomena sprejetje in izvajanje ustreznega zakona o zaščiti prič. Kar zadeva *varstvo podatkov*, je začel delovati državni urad za varstvo podatkov, vendar nima še dovolj zaposlenih, izboljšati pa je treba tudi njegovo delovanje.

Hrvaška

Hrvaška še naprej izpolnjuje **politična merila**. Napredek je bil dosežen na večini področij in okrepljena so bila prizadevanja na področju pravne države. Vendar morajo biti prizadevanja za reformo stalna, zlasti na področjih, kot so pravosodna in upravna reforma, boj proti korupciji, pravice manjšin ter vračanje beguncev. Prednostne naloge partnerstva za pristop so bile večinoma izpolnjene.

Demokracija in pravna država sta bili dodatno okrepljeni. Tako *vlada* kot *parlament* sta v glavnem dobro delovala. Vendar so znatna izboljšanja na področju sodstva, javne uprave in boja proti korupciji bistvenega pomena nenazadnje za vzpostavitev trdnih temeljev za izvajanje pravnega reda Skupnosti. Nadaljevati se mora reforma policije, vključno z depolitizacijo ključnih položajev in izboljšanjem strokovnosti.

Glede reforme *javne uprave* je bil dosežen določen napredek. Sprejet je bil nov zakon o splošnem upravnem postopku. Vzpostavljena je bila nova funkcija ministra za upravo. Zmogljivost novoustanovljenega ministrstva za upravo (prej osrednjega državnega urada za upravo) se je še okrepila, ukrepi na področju usposabljanja pa so se nadaljevali. Vendar so v upravnem postopku še vedno pomembne pomanjkljivosti in izvajanje novega zakona o splošnem upravnem postopku se še ni začelo. V državni upravi so še vedno prisotne številne pomanjkljivosti, kot je politizacija, nizke plače in slabo upravljanje človeških virov. Poleg tega so se plače v državni upravi znižale in zamrznilo se je zaposlovanje, da bi s tem ublažili učinke finančne krize. Ukrepe za boj proti korupciji in etična načela je še vedno treba vključiti

v javno upravo ter izboljšati sodelovanje med različnimi akterji iz javnosti. Treba je vzpostaviti strokovno, odgovorno in pregledno državno upravo, ki temelji na zaslugah.

Izvajanje strategije *reforme pravosodja* se je nadaljevalo in sprejet je bil obsežen sveženj novih zakonov. Okrepil se je direktorat za strateški razvoj ministrstva za pravosodje. Začel se je nov izbirni postopek za sodniške pripravnike. Sodni zaostanki so se še malo zmanjšali. Sprejeti so bili ukrepi za racionalizacijo mreže sodišč. Programi strokovnega usposabljanja so se še razširili. Zmanjšali so se etnični predsodki v primerih vojnih zločinov. Vprašanje sodb v odsotnosti iz devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo delno obravnavano.

Vendar izbirni postopek za sodnike in tožilce ostaja neučinkovit. Na splošno sodni zaostanki ostajajo veliki in sodni postopki trajajo predolgo. Problemi v zvezi z izvrševanjem sodb ostajajo prisotni. Racionalizacija sodišč je šele v začetni fazi. Spremljanje ukrepov reform še ni ustrezno. Potrebne so tudi nadaljnje izboljšave pri upravljanju zadev ter glede odgovornosti, neodvisnosti, strokovnosti in usposobljenosti sodstva. Nekaznovanost za vojne zločine ostaja problem zlasti v primerih, ko so žrtve srbske narodnosti. Veliko zločinov ni kazensko preganjanih. Do zdaj še ni podatkov o izvajanju novih predpisov za preizkus sodb v primerih sojenja v odsotnosti. Na splošno se reforme v sodstvu nadaljujejo, vendar se oprijemljivi rezultati le počasi kažejo.

Na področju *boja proti korupciji* je bil dosežen določen napredek. Pravni okvir za boj proti korupciji se je še dodatno izboljšal, tudi v zvezi z zaplenbo sredstev. Nacionalni policijski urad za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu je začel delovati. Na štirih ključnih sodiščih so bili vzpostavljeni posebni oddelki za boj proti korupciji. Urad za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu je še naprej dejaven, vložil je obtožnice in dosegel obsodbe v nekaterih pomembnih primerih, zlasti v primeru hrvaškega privatizacijskega sklada (Maestro). Prav tako je začel preiskovati domnevni primer korupcije na visoki ravni, v katerega naj bi bil vpleten nekdanji minister. Korupcija je še vedno precej razširjena na številnih področjih. Nedavno nadgrajene pravne in upravne strukture je treba preizkusiti v praksi. Medtem ko se je skupno število do zdaj preiskanih primerov korupcije povečalo, pa ostaja dejansko število primerov pregona in obsodb nizko. Primeri korupcije na visoki ravni se preiskujejo v omejenem obsegu. Ni še kulture politične odgovornosti. Upravno usposobljenost državnih organov za boj proti korupciji je treba še naprej izboljševati. Doseženega je bilo malo napredka pri preprečevanju navzkrižja interesov.

Določen napredek je bil dosežen na področjih *človekovih pravic in zaščite manjšin*. Varstvo človekovih pravic je na splošno zagotovljeno, vendar ostajajo določeni pomembni izzivi glede izvajanja. Potrebna so trajna prizadevanja v zvezi s pravicami manjšin in vračanjem beguncev.

Zakon o pravni pomoči se je začel izvajati. Vendar *dostop do sodnega varstva* preprečujejo številni problemi, povezani z izvajanjem, vključno z zapletenostjo samega postopka vložitve. Sprejeti so bili nadaljnji ukrepi za odpravo pomanjkljivosti glede *razmer v zaporih*. Vendar še vedno primanjkuje osebja in zmogljivosti v zaporih. V zvezi s *slabim ravnanjem* je varuh človekovih pravic še naprej prejemal številne pritožbe v zvezi s prekomerno rabe sile v policiji.

Svoboda izražanja, vključno s svobodo in pluralnostjo medijev, je v hrvaški zakonodaji zagotovljena ter se na splošno spoštuje. Vendar se povečuje število groženj novinarjem, ki raziskujejo primere korupcije in organiziranega kriminala. Uredniki in novinarji še vedno poročajo o neprimernih političnih pritiskih.

Kar zadeva *pravice žensk in otrok*, se je izboljšalo obravnavanje primerov nasilja v družini. Varuhi človekovih pravic so imeli pomembno vlogo. Vendar je položaj žensk na trgu dela še vedno težek. Ni podatkov, ločenih po spolu, in zato je ovirano spremljanje zakonodaje o enakosti med spoloma. Izvajanje ukrepov v zvezi z zaščito pravic otrok je treba pospešiti.

Novi urad varuha pravic invalidov je bil uspešen pri pridobivanju prepoznavne vloge. Javni organi in zasebna podjetja so se odzvali na njegova priporočila. Toda potrebna so stalna prizadevanja *glede socialno ranljivih in invalidnih oseb*. Več napredka je potrebnega na področju deinstitutionalizacije, zlasti kar zadeva duševne bolnike in invalidne otroke.

Nov *protidiskriminacijski zakon* je v začetni fazi izvajanja. Varuh človekovih pravic je začel opravljati svoje nove naloge. Vendar pa ustrezno izvajanje novega zakona ogroža nedavno zmanjšanje proračunskih sredstev. Diskriminacija manjšin ostaja poseben problem (glej spodaj). V praksi raven zaščite pred diskriminacijo in njen sodni pregon še nista v skladu s standardi EU.

Dosežen je bil določen napredek glede *manjšin*. Nadaljevalo se je javno izražanje zavezanosti pravicam manjšin. Romska manjšina je bila še naprej deležna pozornosti z izboljšanjem zlasti predšolske izobrazbe. Vendar imajo manjšine še naprej veliko težav. Manjšine se še vedno srečujejo s posebnimi težavami na področju zaposlovanja, tako v smislu nizke zastopanosti v državni upravi, sodstvu in policiji kot glede širšega javnega sektorja. Zakonodajne predpise in programe je treba odločneje izvajati in zagotoviti ustrezno spremljanje. Hrvaška mora spodbujati strpnost do srbske manjšine in sprejeti ustrezne ukrepe za zaščito tistih, ki bi še vedno lahko bili žrtve groženj oziroma diskriminacije, sovražnosti ali nasilja. *Romska manjšina* še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se srečuje s težavami na številnih področjih.

Dosežen je bil določen napredek glede vprašanj *vračanja beguncev*. Napredek je bil dosežen glede doseganja ciljev vlade, ki zadevajo zagotavljanje nastanitve nekdanjim imetnikom stanovanjske in najemniške pravice, in zdaj so na voljo številna stanovanja. Čeprav cilj, ki zadeva zagotovitev 1 400 stanovanjskih enot navedenim imetnikom pravic in je bil določen za leto 2008, ni bil v celoti izpolnjen, je bil v tej smeri dosežen viden napredek. Vendar pa so dela za izpolnitev ciljev za leto 2009 še na začetni stopnji. Več tisoč stanovanjskih enot je treba še dati na voljo beguncem, ki se vračajo. Prav tako je še nerešenih okrog 8 000 pozivov za obnovo stanovanj. Izvajanje odločb o priznavanju pravic do pokojnine je bilo neenakomerno. Pospešiti je treba prizadevanja za ustvarjanje gospodarskih in socialnih razmer, potrebnih za trajnost vračanja beguncev. Hrvaška mora zagotoviti, da zmanjšanje proračunskih sredstev v okviru gospodarske krize ne bo negativno vplivalo na vprašanja vračanja beguncev.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, se je nadaljevalo sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Toda težave, ki jih ima MKSJ z dostopom do pomembnih dokumentov na Hrvaškem, še niso odpravljene. Hrvaška mora zagotoviti, da bodo za rešitev tega vprašanja sprejeti vsi potrebni ukrepi.

Hrvaška je bila še naprej dejavno udeležena v regionalnih pobudah, tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA). Napredek je bil dosežen na področju reševanja dvostranskih vprašanj meje med Hrvaško in Črno goro. Obe državi sta sodelovali pri pripravi skupnega prispevka, ki naj bi ga predložili Meddržavnemu sodišču v zvezi z vprašanjem meje na polotoku Prevlaka. Toda potreben je nadaljnji napredek pri iskanju končnih rešitev za

razna dvostranska vprašanja, ki ostajajo odprta, zlasti v zvezi z mejami. Potrebna so prizadevanja za nadaljnji razvoj sodelovanja in dobrih sosedskih odnosov. Hrvaška se mora skupaj s svojimi sosedi z ukrepi za sklenitev sporazumov o izročanju v zvezi z vojnimi zločinci lotiti reševanja regionalnega problema nekaznovanosti storilcev kaznivih dejanj. Na odnose s Slovenijo je vplivalo nerešeno vprašanje meje. Mejni spor med državama je ustavil pristopna pogajanja, tako da številnih poglavij ni bilo mogoče odpreti ali zapreti do oktobra 2009, čeprav so bila s tehničnega vidika že zaključena. Komisija je zagotovila pomoč pri reševanju tega spora. Z intenzivnimi, več kot šest mesecev trajajočimi prizadevanji Komisije, ki jo je podpirala predsedujoča trojka, so bili septembra 2009 ustvarjeni pogoji za doseg političnega sporazuma med stranema. Komisija pozitivno ocenjuje napredek, zaradi katerega so se na oktobrski pristopni konferenci odprla oziroma začasno zaprla številna poglavja.

Gospodarstvo Hrvaške vse bolj čuti svetovno krizo. V prvi polovici leta 2009 je vstopila v recesijo in brezposelnost se je povečala. Makroekonomska stabilnost se je ohranila s pomočjo preudarne monetarne politike. Izvedeni so bili določeni ukrepi za rebalansiranje proračuna, a kljub temu se je proračunski primanjkljaj zelo povečal. Bančni sektor je ostal trden in je vzdržal krizo. Visoka raven zunanje zadolženosti in velike obveznosti za odplačilo kratkoročnih posojil sta ključni šibki točki gospodarstva. Postopek prestrukturiranja in privatizacije gospodarstva je ostal počasen in izvedene so bile le delne izboljšave poslovnega okolja.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Hrvaška delujoče tržno gospodarstvo. Država bi morala zdržati konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije, pod pogojem, da bo še naprej odločno izvajala svoj obsežen program reform in tako zmanjšala strukturne pomanjkljivosti.

Odzivi makroekonomskih politik so bili na splošno ustrezni za odpravljanje posledic krize. Zlasti monetarna politika je pozitivno prispevala k ohranitvi finančne stabilnosti, predvsem z olajšanjem likvidnostnih omejitev tujih valut z regulatornimi spremembami. V odziv na vse večje fiskalne pritiske, so bile v okviru naknadnih revizij proračuna izvedene nekatere prilagoditve in sprejeti ukrepi za kompenzacijo zmanjšanih prihodkov. Izboljšana je bil pravna podlaga za strateško in večletno načrtovanje in poročanje. Za izboljšanje finančnega stanja v sektorju zdravja je bila sprejeta reforma. Zunanja neravnovesja so se zmanjšala, stabilnost menjalnega tečaja se je ohranila in inflacijski pritiski so popustili. Bančni sektor je vzdržal pretrese in rast kreditov se je zmanjšala. Hrvaško gospodarstvo je dobro povezano z EU.

Toda gospodarski politiki vlade je občasno primanjkovala jasna srednjeročna usmeritev. Usklajevanje politike v vladi ter med vlado in centralno banko je včasih nezadovoljivo. Strukturne reforme so se na splošno počasi izvajale, zlasti kar zadeva prestrukturiranje podjetij, ki prinašajo izgubo. Trg dela se sooča z nizkimi stopnjami zaposlenosti in udeležbe, ki so se s krizo še poslabšale. Z reformami za odpravljanje togosti na trgu dela je bil dosežen le delen napredek. V okviru krize se je pojavilo znatno tveganje visoke porabe in nadaljnega zmanjšanja prihodkov. Proračunski primanjkljaj se je zelo povečal. Pozen odziv politike je pokazal šibkosti v postopku proračunskega načrtovanja. Poleg tega pa je bilo v zvezi s povečanjem učinkovitosti javne porabe doseženega le malo napredka. Socialni transferji so še vedno visoki in niso dobro usmerjeni, številna javna in državna podjetja pa še naprej prejemajo državno pomoč v obliki subvencij in jamstev. Zato je oblikovanje verodostojne proračunske strategije za zmanjšanje proračunskih togosti in povečanje učinkovitosti javne porabe ključni izziv. Nadaljnji napredek je bil dosežen pri poenostavitvi postopkov registracije podjetij, vendar so pogoji za vlagatelje neugodni zaradi prevelike regulativne obremenitve in številnih drugih dejavov.

Hrvaška je izboljšala svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Priprave na izpolnitev zahtev EU dobro napredujejo, raven usklajenosti s pravili EU pa je v večini sektorjev dobra. Na večini področij je bil dosežen viden napredek, v glavnem z vidika usklajenosti zakonodaje, pa tudi v zvezi s krepitvijo upravne usposobljenosti. Toda potrebna bodo nadaljnja prizadevanja, zlasti v zvezi z nadaljnjo okrepitvijo upravnih struktur in zmogljivosti, potrebnih za pravilno izvajanje zakonodaje Skupnosti. Zato je treba paziti, da zmanjšanje proračunskih sredstev v okviru gospodarskega upada ne bo nesorazmerno vplivalo na priprave na vstop v EU.

Na področju *prostega pretoka blaga* je bil dosežen viden napredek. Usklajevanje je dobro napredovalo, vendar nekateri elementi še niso v celoti uvedeni, zlasti glede ugotavljanja skladnosti, meroslovja in nadzora trga. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, da bi se zaključilo prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti in dosegla potrebna zmogljivost izvajanja. Na področju *prostega gibanja delavcev* je bil dosežen viden napredek. Dosežena je bila zadovoljiva raven pravne usklajenosti. Potrebna pa so trajna prizadevanja za razvoj potrebne upravne usposobljenosti, zlasti za usklajevanje sistemov socialne varnosti.

Določen napredek je bil dosežen na področju *pravice ustanavljanja in svobode opravljanja storitev*. Na splošno je bila dosežena sprejemljiva raven usklajenosti s pravnim redom Skupnosti. Vendar pa so potrebna nadaljnja prizadevanja pri usklajevanju. Okrepiti je treba tudi upravne usposobljenosti.

Dosežen je bil določen napredek glede prostega pretoka kapitala, v glavnem v zvezi z liberalizacijo trga nepremičnin in zakonodajnih sprememb na področju preprečevanja pranja denarja. Na splošno je bila dosežena sprejemljiva raven usklajenosti. Nadaljnja prizadevanja bodo potrebna predvsem pri izvajanju in izvrševanju zakonodaje o preprečevanju pranja denarja ter za dokončanje liberalizacije gibanja kapitala in uskladitev s pravnim redom Skupnosti na področju plačilnih storitev.

Dosežen je bil viden napredek na področju *javnih naročil*, zlasti kar zadeva dokončanje potrebne institucionalne ureditve. Na splošno so priprave bistveno napredovale. Vendar je treba še dokončati zakonodajno uskladitev in nadalje izboljšati upravno usposobljenost na vseh ravneh sistema javnih naročil, zlasti za učinkovit boj proti korupciji ter odpravljanje nepravilnosti in morebitnega političnega vmešavanja.

Določen napredek je bil dosežen na področju *prava družb*. Prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti je dobro napredovalo. Veliko je treba še storiti na področju revizij, kar zadeva izvajanje novih pravnih predpisov in izboljšanje upravne usposobljenosti. Napredek je bil dosežen na področju *prava intelektualne lastnine*, tako kar zadeva zakonodajno uskladitev kot tudi izvrševanje. Prilagoditev nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti je na zelo visoki ravni. Treba je okrepiti splošno ozaveščenost o pravicah intelektualne lastnine v družbi in nameniti pozornost vedno večji vpletenosti organiziranih kriminalnih združb v kazniva dejanja, povezana s kršenjem pravic intelektualne lastnine.

Precejšen napredek je bil dosežen na področju *politike konkurence*, zlasti kar zadeva sprejetje zakona o konkurenci in objavo javnih razpisov za prestrukturiranje ladjedelnic v težavah s privatizacijo. Na splošno je bila dosežena sprejemljiva raven usklajenosti. Vendar so potrebna trajna prizadevanja za dokončanje prestrukturiranja ladjedelnic. Treba si je prizadevati tudi za izboljšanje rezultatov urada za konkurenco v boju proti kartelom, za uskladitev hrvaškega zakona o radiodifuziji ter v jeklarskem sektorju.

Dosežen je bil precejšen napredek glede *finančnih storitev*. Zakonodajno usklajevanje je dobro napredovalo, vendar so nadaljnja prizadevanja potrebna v zvezi z izvajanjem. Potrebna so prizadevanja za nadaljnjo okrepitev zmogljivosti nadzornih organov za izvajanje svojih nadzornih dejavnosti in izboljšanje svetovanja v finančnem sektorju.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen viden napredek. Dosežena je dobra raven usklajenosti. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za okrepitev zmogljivosti nacionalnih regulativnih organov za pravilno izvajanje pravnega okvira ter za spodbujanje liberalizacije trga elektronskih komunikacij.

Napredek je bil dosežen na področju *kmetijstva in razvoja podeželja*, zlasti kar zadeva zbiranje in obdelavo podatkov iz kmetijstva. Na splošno so priprave zmerno napredovale. Vendar so precejšnja prizadevanja še vedno potrebna za vzpostavitev plačilne agencije ter integriranega upravnega in kontrolnega sistema / identifikacijskega sistema parcel. Nadaljnje usklajevanje podpornih shem s skupno kmetijsko politiko je bistvenega pomena za pripravo nemotenega prehoda na skupno kmetijsko politiko. Na področju razvoja podeželja je treba izboljšati zmogljivost črpanja predpristopnih sredstev EU.

Viden napredek je bil dosežen v zvezi z *varnostjo hrane ter veterinarsko in fitosanitarno politiko*, zlasti z izvajanjem nove zakonodaje. Na splošno so priprave napredovale. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za dokončanje prenosa in izvajanje pravnega reda Skupnosti, zlasti v zvezi z izvajanjem nacionalnih programov za posodobitev obratov za predelavo hrane živalskega izvora ter zagotavljanjem ustrezne upravne in nadzorne zmogljivosti.

Hrvaška je dosegla viden napredek na področju *ribištva*. Na splošno so priprave dobro napredovale. Pospešiti mora svoja prizadevanja za odpravo preostalih vrzeli na področjih upravljanja ladjevja, inšpekcije in nadzora, strukturnih ukrepov ter državne pomoči.

Določen napredek je bil dosežen na področju *prometa*. Na splošno je bila dosežena sprejemljiva raven usklajenosti. Nadaljnje izboljšanje upravne usposobljenosti je potrebno v sektorju pomorskega prometa, v agenciji za civilno letalstvo, zlasti kar zadeva varnost v letalstvu, ter v regulativnem organu za železnico. Potrebne so nadaljnje uskladitve zakonodaje, zlasti v sektorjih letalske in pomorske kabotaže. Na področju *energetike* je bil dosežen dober napredek. Prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti je dobro napredovalo. Še vedno so potrebna prizadevanja za izboljšanje upravne usposobljenosti, izboljšanje delovanja trga električne energije in plina ter uresničitev ciljev glede obnovljive energije.

Na področju *obdavčenja*, zlasti glede usklajevanja zakonodaje, je bil dosežen viden napredek. Diskriminatorne trošarine za cigarete so bile razveljavljene, zakonodaja na področju neposrednega obdavčenja, trošarin in DDV pa je nadalje usklajena s pravnim redom Skupnosti. Kljub temu si je treba še naprej prizadevati za nadaljnjo uskladitev hrvaške zakonodaje, predvsem na področju DDV. Nadaljujejo naj se tudi prizadevanja za izboljšanje upravne usposobljenosti, vključno z medsebojno povezanostjo informacijskih tehnologij.

Na področju *gospodarske in monetarne politike* je bil dosežen precejšen napredek. Na splošno je prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti dobro napredovalo. Treba je dokončati delo za utrditev neodvisnosti centralne banke v hrvaški zakonodaji. V zvezi z usklajevanjem politike so potrebna nadaljnja prizadevanja.

Na področju *statistike* je bil dosežen dober napredek. Dosežena je dobra raven pravne usklajenosti. Vendar si je treba še naprej prizadevati za nadaljnjo uskladitev hrvaške statistike z zahtevami EU.

Dosežen je bil viden napredek v zvezi s *socialno politiko in zaposlovanjem*. Dosežena je bila dobra raven pravne usklajenosti, čeprav ostajajo določene vrzeli, zlasti kar zadeva delovno pravo. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za pravočasno izboljšanje upravne usposobljenosti pred pristopom, da se zagotovita ustrezno izvajanje in izvrševanje.

Določen napredek je bil dosežen na področju *podjetniške in industrijske politike*. Na splošno je prilagajanje tega poglavja nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti dobro napredovalo. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za uresničevanje ocene zakonodajnega učinka nove zakonodaje in izboljšanje okolja MSP.

Viden napredek je bil dosežen pri razvoju prometnega in energetskega omrežja v skladu z zasnovo ter cilji vseevropskih omrežij – prometnega omrežja in energetskega omrežja. Na splošno je prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti dobro napredovalo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *regionalne politike*, zlasti pri pripravi izvajanja tistih komponent IPA, ki so predhodnice strukturnih skladov. Na splošno je Hrvaška delno usklajena s pravnim redom Skupnosti. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za izpolnitev regulativnih in operativnih zahtev kohezijske politike Skupnosti. Poleg krepitve upravne usposobljenosti in priprave vrste projektov mora Hrvaška še naprej delati na svoji sposobnosti finančnega upravljanja in nadzora.

Hrvaška je dosegla določen napredek v zvezi s *sodstvom in temeljnimi pravicami*. Reforme v sodstvu so se nadaljevale, a bistveni izzivi ostajajo še nerešeni, zlasti glede neodvisnosti in učinkovitosti pravosodja. Prizadevanja za preprečevanje korupcije so obrodila začetne uspehe, vendar ostaja korupcija razširjena na številnih področjih, instrumenti pa se ne uporabljajo dovolj zavzeto, zlasti v primerih korupcije v politiki. Pravne določbe o temeljnih pravicah so na splošno ustrezne, vendar kljub določenemu napredku še vedno obstaja več pomembnih izzivov v smislu izvajanja, zlasti v primeru manjšin. Posebna pozornost je potrebna glede svobode izražanja in groženj novinarjem.

Hrvaška je dosegla določen napredek na področju *pravice, svobode in varnosti*, zlasti v zvezi z bojem proti prepovedanim drogam, glede trgovine z ljudmi in upravljanjem zunanjih meja. Vendar mora Hrvaška pospešiti svoja prizadevanja, da bo zagotovila izpolnitev zahtev EU do pristopa, zlasti pri razvoju upravne usposobljenosti, boja proti organiziranemu kriminalu ter razvoju infrastrukture, opreme in virov za učinkovito upravljanje zunanjih meja.

Viden napredek je bil dosežen na področju *znanosti in raziskav*, priprave pa dobro napredujejo. Vendar pa so potrebna še nadaljnja prizadevanja za zagotovitev vključitve Hrvaške v evropski raziskovalni prostor in njeno polno sodelovanje v njem.

Na področju *izobraževanja in kulture* je bil dosežen viden napredek. Dosežena je dobra raven pravne usklajenosti. Hrvaška mora nadaljevati svoja prizadevanja za pripravo na upravljanje programov Vseživljenjsko učenje in Mladi v akciji. Ustrezno pozornost je treba nameniti izobraževanju odraslih.

Kar zadeva *okolje*, je vidno napredovala zlasti na področjih kakovosti zraka, nadzora industrijskega onesnaževanja in upravljanja tveganj ter klimatskih sprememb. Priprave Hrvaške na splošno dobro napredujejo. Vendar so še potrebna znatna prizadevanja za

prilagajanje nacionalne zakonodaje v sektorju voda in varstva narave pravnemu redu Skupnosti. Izvajanje horizontalne zakonodaje, nenazadnje tudi strateških okoljskih presoj in dostopa do sodnega varstva v okoljskih zadevah, je treba izboljšati. Upravno usposobljenost je treba nadalje okrepiti tako na nacionalni kot tudi na lokalni ravni.

Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* je bil dosežen viden napredek. Dosežena je zadovoljiva raven pravne usklajenosti. Vendar so potrebna trajna prizadevanja za nadaljnjo krepitev upravne usposobljenosti.

Hrvaška je dosegla viden napredek na področju *carinske unije*, na katerem je zakonodaja dobro usklajena s pravnim redom Skupnosti. Hrvaška je izboljšala svojo upravno usposobljenost in medsebojno povezanost informacijskih tehnologij ter začela izvajati skladno politiko za preprečevanje korupcije v okviru carinske uprave. Prizadevanja se morajo nadaljevati na preostalih področjih zakonodajnega usklajevanja, pri izvajanju protikorupcijske strategije in medsebojni povezanosti informacijskih tehnologij.

Na področju *zunanjih odnosov* je Hrvaška dosegla določen napredek. Priprave na skupno trgovinsko politiko EU dobro napredujejo. Vendar mora Hrvaška spoštovati svoje mednarodne obveznosti, kadar se zateka k ukrepom trgovinske zaščite. Prizadevanja so potrebna za razvojno politiko in humanitarno pomoč.

Hrvaška je dobro napredovala in dosegla dobro splošno raven usklajenosti na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Hrvaška še naprej sodeluje v več misijah skupne varnostne in obrambne politike EU. Hrvaška mora zdaj okrepiti izvajanje in izvrševanje nadzora nad orožjem, zlasti preglednost z orožjem povezanih podatkov, ter še okrepiti zmogljivosti za polno izvajanje SZVP-EVOP.

Napredek je bil dosežen na področju finančnega nadzora. Trajna prizadevanja so potrebna za zagotovitev trajnostnega razvoja splošnega sistema notranjega nadzora javnih financ (PIFC) tako na ravni državne kot na ravni lokalne uprave. Funkcionalno in finančno neodvisnost državnega revizijskega organa je treba potrditi v ustavi.

Na področju *finančnih in proračunskih določb* je bil dosežen viden napredek z izboljšavami v institucionalni zmogljivosti. Na splošno je Hrvaška dosegla dobro raven usklajenosti, razen na področju prelevmanov za sladkor. Nadaljevati se morajo priprave za uporabo pravil za lastna sredstva.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

Predsedniške in lokalne volitve leta 2009 so izpolnjevale večino mednarodnih standardov in upoštevana je bila večina priporočil OVSE/ODIHR iz prejšnjih volitev. Izboljšal se je politični dialog: vladajoča koalicija je stabilna, politiki bolje sodelujejo in parlament je učinkovitejši. Ključne prednostne naloge partnerstva za pristop v zvezi z reformo policije, sodstva, z javno upravo in korupcijo so bile v glavnem izpolnjene. Na tej podlagi in ob upoštevanju splošnega napredka pri izvedbi reform Komisija meni, da država v zadostni meri izpolnjuje **politična merila**.

Izvajanje Ohridskega okvirnega sporazuma ostaja bistveni element **demokracije in pravne države**. Napredek je bil dosežen pri izvajanju zakona o jezikih, decentralizaciji in pravični zastopanosti. Na tej podlagi so potrebna dodatna konstruktivna prizadevanja za izpolnitev ciljev Sporazuma.

Pri izvedbi predsedniških in lokalnih volitev leta 2009 je bila upoštevana večina mednarodnih standardov. Na dan volitev je bilo v državi mirno, politično ozračje je bilo umirjeno in izvedba volitev je bila bistveno boljša kot na parlamentarnih volitvah leta 2008. Treba pa je odpraviti pomanjkljivosti, ki jih je ugotovil OVSE/ODIHR. Politični dialog, ki je ključna prednostna naloga partnerstva za pristop, se je izboljšal. *Vladna* koalicija ostaja stabilna. Nacionalnemu svetu za evropsko povezovanje je predsedovala glavna opozicijska stranka. Delovanje *parlamenta* se je izboljšalo, zlasti s sprejetjem poslovnika, prav tako pa je bil sprejet zakon o parlamentu. Potrebna so stalna prizadevanja, predvsem za okrepitev vloge parlamenta.

Določen napredek je bil dosežen pri *reformi javne uprave*, ki vključuje tudi reformo državne uprave, kar je ključna prednostna naloga partnerstva za pristop. Spremembe zakona o državni upravi, sprejete septembra, so okrepile določbe o zagotovitvi zaposlovanja in napredovanja državnih uslužbencev, ki temelji na zaslugah. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, da se zagotovijo preglednost, strokovnost in neodvisnost javne uprave. V praksi je treba zagotoviti spoštovanje pravnih določb in načel. Nadaljnji napredek je bil dosežen pri reformi policije, kar je ključna prednostna naloga partnerstva za pristop. Nov sistem poveljnikov na lokalni in regionalni ravni v celoti deluje, izboljšalo se je upravljanje in z zakonom o notranjih zadevah je bil uveden sistem napredovanja v policiji. Policisti ne smejo opravljati funkcij v političnih strankah.

Nadaljnji napredek je bil dosežen pri *reformi pravosodja*, kar je ključna prednostna naloga partnerstva za pristop. Za sodnike in tožilce so bili imenovani prvi diplomanti akademije za sodnike in tožilce. Na novih sodiščih in v pravosodnih organih se zaposluje osebje, ki začneja opravljati svoje zadolžitve, proračun pa se je precej povečal. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za zagotovitev neodvisnosti in nepristranskosti sodstva, zlasti s spoštovanjem določb glede imenovanj in napredovanj.

Viden napredek je bil dosežen pri okrepitvi in izvajanju *protikorupcijskega* okvira, ki je ključna prednostna naloga partnerstva za pristop. Volilni zakonik in zakon o financiranju političnih strank sta bila spremenjena, s čimer se je okrepila preglednost, podane so bile nadaljnje ovadbe in dosežene nadaljnje obsodbe v primerih korupcije na visoki ravni, sodelovanje med organi pregona se je izboljšalo. Kljub temu korupcija na številnih področjih ostaja precej razširjena in pomeni resen problem. Potrebna so nenehna prizadevanja, zlasti za izvajanje pravnega okvira.

Pravni in institucionalni okvir za *človekove pravice in zaščito manjšin* je v veliki meri vzpostavljen. Kljub temu so na številnih področjih potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje izvajanja.

Število domnevnih primerov *slabega ravnanja* policije je znatno upadlo po razpustitvi specialnih enot policije, izvedbi podrobnih preiskav in sprejetju disciplinskih ukrepov. Vendar še ni vzpostavljen neodvisen zunanji mehanizem za spremljanje primerov kršitev policije v skladu s pravno prakso ESČP. Sprejet je bil akcijski načrt za prenovo infrastrukture v *zaporih*, vendar pomembni kratkoročni ukrepi za odpravo nečloveških in ponižujočih razmer še niso sprejeti. Še vedno ni vzpostavljeno strokovno upravljanje zaporov.

Kar zadeva *svobodo izražanja* je splošno stanje dobro. Vendar pa so trenutno prisotni pomisleki zaradi političnega vmešavanja v medije.

Kar zadeva *pravice žensk*, se je začela izvajati strategija proti nasilju v družini. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za razvoj upravne usposobljenosti in enakih možnosti. V zvezi s *praviciami otrok*, se je povečal vpis v šole, saj skoraj vsi osnovnošolci nadaljujejo šolanje v srednji šoli. Zakon o mladoletnih storilcih kaznivih dejanj je začel veljati junija.

Kar zadeva *kulturne pravice in pravice manjšin*, je bil dosežen nadaljnji napredek glede izvajanja strategije za pravično zastopanost v skladu z Ohridskim okvirnim sporazumom, število državnih uradnikov, ki niso pripadniki večinskih etničnih skupnosti pa se je do septembra 2009 povečalo na 26 % na državni ravni. V parlamentu se je začel izvajati zakon o jezikih, ki predvideva pogostejšo uporabo albanščine. Vzpostavljena je bila posebna agencija za varstvo pravic manjših skupnosti, vendar še ni začela delovati.

Srednje šole v občini Struga so v šolskem letu 2009–2010 delno ponovno uvedle etnično mešano izobraževanje. Toda oblasti si morajo še naprej prizadevati za spodbujanje vključevanja etničnih skupnosti v državi, zlasti pri izobraževanju. Vprašanja manjših narodnostnih manjšin še niso dovolj obravnavana.

V zvezi z *Romi* je bilo doseženega malo napredka. Štirje akcijski načrti v okviru Desetletja vključevanja Romov 2005–2015 se še naprej počasi izvajajo, čeprav so bila dodeljena državna sredstva za njihovo izvajanje. Upravno usposobljenost urada romskega ministra brez listnice in enote za izvajanje strategije za Rome, je treba znatno okrepiti. Romi še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se soočajo z diskriminacijo.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, je Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija še naprej v celoti sodelovala z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Nacionalna sodišča obravnavajo štiri zadeve, ki jih je MKSJ vrnil v odločanje nacionalnim organom.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija se mora uskladiti s stališčem EU.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je bila še naprej dejavno udeležena v pobudah za regionalno sodelovanje, tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA).

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija ima na splošno dobre odnose z državami v regiji. Toda na odnose z Grčijo je še naprej vplivalo nerešeno vprašanje glede imena. Država je ponovno začela pogovore za njegovo rešitev pod okriljem Združenih narodov. Treba se je izogibati dejanjem in izjavam, ki bi lahko negativno vplivali na dobre sosedске odnose. Bistvenega pomena ostaja, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki je bila dosežena s pogajanjem in je obojestransko sprejemljiva.

Rast **gospodarstva** Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije se je upočasnila in malo upadla v letu 2009, ko so se poslabšale razmere v mednarodnem okolju. Inflacija se je zelo zmanjšala predvsem zaradi nižjih mednarodnih cen energije in blaga. Določen napredek je bil dosežen pri obravnavanju strukturne brezposelnosti in zmanjšanju ovir za zaposlitev. Toda trajna zelo visoka raven brezposelnosti, zlasti med mladimi in nižje izobraženimi, še naprej povzroča veliko zaskrbljenost. Pomanjkljivosti v upravi in pravni državi še naprej negativno vplivajo na poslovno okolje.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija dobro napredovala. Še naprej se približuje vzpostavitvi delujočega tržnega gospodarstva. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati pritiske konkurence in tržne sile znotraj Unije, pod pogojem da bo odločno izvajala svoj program reform in tako zmanjšala znatne strukturne pomanjkljivosti.

Država je ohranila splošno soglasje o bistvenih elementih gospodarskih politik. Privatizacija je večinoma zaključena. Liberalizacija cen in trgovine je na splošno dosežena. Vstop na trg in registracija sta se še izboljšala in regulativni okvir je bil poenostavljen. Stečajni postopki so se še skrajšali, vpis nepremičnin v zemljiško knjigo dobro napreduje. Organi so okrepili svoja prizadevanja za reševanje strukturne brezposelnosti in sprejeli ukrepe za zmanjšanje davčnih obremenitev dela. Okrepila se je finančna neodvisnost nadzornih in regulativnih organov. Finančno posredovanje se je rahlo zmanjšalo, sektor kot celota pa je doslej dobro prestal svetovno finančno krizo. Sprejeti so bili dodatni ukrepi za izboljšanje kakovosti človeškega kapitala.

Vendar se je v kontekstu volilnega obdobja in svetovne gospodarske krize splošna kombinacija politik poslabšala. Kakovost javnih financ se je poslabšala, javna poraba se je zelo povečala, predvsem zaradi dohodkovnih transferjev ter nadomestil in pokojnin, ki so se povečali veliko bolj kot inflacija. To je prispevalo k hitremu povečanju zunanjsega neravnovesja, obenem pa so se zaradi finančnih potreb javnega sektorja porabila sredstva, ki so bila na voljo za zasebne naložbe. Javni dolg se je povečal, vendar je še relativno nizek. Pritok neposrednih tujih naložb se je zelo zmanjšal, predvsem zaradi slabih razmer v mednarodnem okolju. Sredstva za reševanje problema strukturne brezposelnosti so še omejena, brezposelnost pa je ostala zelo visoka. Institucionalne pomanjkljivosti je treba odpraviti in pravno državo izboljšati, da se omogoči nemoteno delovanje tržnega gospodarstva. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za okrepitev javne uprave in sodstva, da se izboljšata pravna varnost in poslovno okolje. Regulativni in nadzorni organi včasih še vedno niso dovolj neodvisni in nimajo dovolj sredstev za učinkovito delovanje. Kljub prizadevanjem za zmanjšanje sive ekonomije to vprašanje ostaja velik izziv.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je dosegla viden napredek pri izboljšanju svoje **spodobnosti za prevzem obveznosti članstva**, zlasti kar zadeva promet, carine in obdavčenje ter področje pravice, svobode in varnosti. Manj napredka je bilo doseženega na nekaterih drugih področjih, kot so energetika, okolje ter zaposlovanje in socialna politika. Na splošno je bil pri izpolnjevanju prednostnih nalog partnerstva za pristop dosežen nadaljnji napredek. Vendar so potrebna trajna prizadevanja za izboljšanje upravne usposobljenosti za izvajanje in izvrševanje zakonodaje. V skladu z zadevnimi ključnimi prednostnimi nalogami partnerstva za pristop so se izvajale zaveze iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma.

Določen napredek je bil dosežen na področju *prostega pretoka blaga*. Velik del horizontalnega in sektorskega pravnega reda Skupnosti je treba še prenesti v nacionalno zakonodajo. Določen napredek je bil dosežen na področju *prostega gibanja delavcev*, na katerem je prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti še v začetni fazi. Napredek na področju *pravice do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev* je bil neenakomeren. Različni organi, pristojni za odobritve čezmejnih storitev, se med seboj ne usklajujejo. Napredek na področju *prostega pretoka kapitala* je bil v glavnem omejen na boj proti pranju denarja. Obveznosti, ki izhajajo iz prve faze SPS, so bile izpolnjene leta 2008.

Viden napredek je bil dosežen na področju *javnih naročil*, na katerem so bili sprejeti pomembni ukrepi za prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti. Nadaljnja

prizadevanja so potrebna za izboljšanje upravne usposobljenosti na vseh ravneh. Viden napredek je bil dosežen tudi na področju *prava družb*, čeprav je usklajevanje pravnega okvira za računovodstvo in revizije v zaostanku. Za krepitev pravnega okvira in upravne usposobljenosti ter institucionalnega sodelovanja na področju *prava intelektualne lastnine* je bil dosežen določen napredek. Izvrševanje se je nekoliko izboljšalo, a še ni zadovoljivo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *konkurence*. Vzpostavljena je bila verodostojna evidenca rezultatov, zlasti na področju koncentracij, čeprav je treba še okrepiti boj proti kartelom. Število predhodnih odločitev o državni pomoči se je povečalo. Človeški in finančni viri organa, pristojnega za konkurenco, so še vedno neustrezni.

Določen napredek je bil dosežen na področju *finančnih storitev*, predvsem pri zakonodajnem razvoju v bančnem sektorju, na trgih vrednostnih papirjev, pri investicijskih storitvah in pokojninah. Vendar zavarovalniški trg še ni pravilno reguliran in nadzorovan.

Na področju elektronskih komunikacij in storitev informacijske družbe je bil dosežen napredek. Konkurenca na trgih elektronskih komunikacij se je povečala kot rezultat procesa liberalizacije, kar je v korist potrošnikov. Na področju avdiovizualne politike sta svet za radiodifuzijo in izvajalec storitev javne radiodifuzije še vedno podvržena političnem vmešavanju. Na splošno priprave na področju *informacijske družbe in medijev* dobro napredujejo.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je bil dosežen napredek. Okrepile so se upravna usposobljenost plačilne agencije in operativne strukture, odgovorne za predpristopna sredstva EU, čeprav na drugih področjih upravna usposobljenost ostaja šibka. Za prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti so potrebna trajna prizadevanja, zlasti glede temeljitega izvajanja sprejete zakonodaje. Določen napredek je bil dosežen na področju *varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike*, večinoma v zvezi s pripravljenostjo zakonodaje. Vendar upravna usposobljenost v smislu števila in usposobljenosti osebja ni zadostna, da bi se zagotovilo ustrezno izvajanje pravnega reda Skupnosti.

Viden napredek je bil dosežen na področju *prometne politike*, zlasti kar zadeva promet, vključno z zaračunavanjem cestnin. Na splošno zakonodajno usklajevanje napreduje v vseh sektorjih. Vendar je upravna usposobljenost v vseh sektorjih prometa nezadostna, tako glede števila zaposlenih, kot tudi njihove usposobljenosti. Treba je še vzpostaviti neodvisne regulativne in varnostne organe za zračni in železniški promet.

Določen napredek je bil dosežen v sektorju *energetike*. Vendar so potrebne spremembe energetskega zakona in pravilno izvajanje zakonodaje, da se izpolnijo obveznosti v skladu s Pogodbo o ustanovitvi Skupnosti za energijo. Prav tako je treba še vzpostaviti učinkovit delujoč trg električne energije. Treba je izboljšati raven neodvisnosti regulativnega organa na področju energetike in regulativnega organa za varstvo pred sevanjem.

Viden napredek je bil dosežen na področju *obdavčenja*. Raven usklajevanja zakonodaje glede posrednega obdavčenja se je precej izboljšala. Nadaljnja prizadevanja so potrebna v zvezi z neposrednim obdavčenjem. Operativna zmogljivost urada za javnofinančne prihodke se je okrepila in izboljšalo se je pobiranje davkov.

Določen napredek je bil dosežen glede usklajevanja zakonodaje in upravne usposobljenosti na področju *ekonomske in monetarne politike*. Na splošno priprave na tem področju dobro napredujejo. Viden napredek je bil dosežen pri izboljšanju sektorja *statistike* in usklajevanja

klasifikacij s pravnim redom Skupnosti. Okrepljena je bila statistična infrastruktura, vendar stanje glede virov ostaja slabo.

Na področju *socialne politike in zaposlovanja* je bil dosežen delen napredek. Še vedno ni učinkovitega in reprezentativnega socialnega dialoga. Upravna usposobljenost se počasi krepi, ostaja pa še vedno nezadostna za ustrezno izvajanje sprejete zakonodaje in politik. Na področju *podjetniške in industrijske politike* je bil dosežen viden, a neenakomeren napredek. Finančni viri in upravna usposobljenost javnih organov za izvajanje instrumentov podjetniške in industrijske politike so skromni. Na tem področju prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti zmerno napreduje.

Na področju *vseevropskih omrežij* je bil dosežen napredek. Priprave na tem področju so napredovale. Določen napredek je bil dosežen na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov*, zlasti v obliki okrepljenih prizadevanj in priprav na izvajanje komponent IPA, ki so predhodniki strukturnih skladov. Na splošno prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti napreduje.

Kar zadeva *sodstvo in temeljne pravice*, je bil dosežen viden napredek pri boju proti korupciji in določen napredek pri reformi sodstva ter varstvu temeljnih pravic. Novoustanovljene institucije in večja proračunska sredstva so izboljšala splošno učinkovitost sodstva, vendar so za zagotovitev neodvisnosti potrebna trajna prizadevanja. Kar zadeva preprečevanje korupcije, je bil nadaljnji napredek dosežen pri pregonu korupcije na visoki ravni, pri okrepitvi institucionalnega okvira in pri sodelovanju med organi pregona. Volilni zakonik in zakon o financiranju političnih strank sta bila spremenjena za okrepitev preglednosti. Kljub temu korupcija na številnih področjih ostaja precej razširjena in pomeni resen problem. Še naprej si je treba prizadevati za napredek. Večina zakonodajnih ukrepov in ukrepov politike v zvezi s temeljnimi pravicami je sprejetih, vendar je njihovo izvajanje neenakomerno, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja.

Država je še naprej obravnavala ključne izzive na področju *pravice, svobode in varnosti*. Glede liberalizacije vizumskega režima je država pomembno napredovala na področjih, določenih v časovnem načrtu, in izpolnila merila uspešnosti. Na podlagi doseženega napredka je Komisija julija 2009 predlagala ukinitve vizumske obveznosti za državljane Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije⁹. Viden napredek je bil dosežen tudi na področju azila, boja proti organiziranemu kriminalu in drogam ter glede zunanjih meja in schengenskega pravnega reda. Izboljšala se je upravna usposobljenost za izvajanje reforme policije, vendar jo še vedno ovira še ne v celoti razvito upravljanje človeških virov. Na področju boja proti organiziranemu kriminalu so se izboljšali uporaba posebnih preiskovalnih tehnik, zaščita prič in policijsko delo na podlagi obveščevalnih podatkov. Potrebna pa so nadaljnja prizadevanja, zlasti za vzpostavitev celovitega sistema obveščanja. Država je dosegla višjo raven prilagoditve nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti tako za svojo zakonodajno kot za upravno usposobljenost. Na splošno priprave na tem področju dobro napredujejo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *znanosti in raziskav*. Upravna usposobljenost za podporo sodelovanja v okvirnih programih še ni zadostno razvita. Na splošno priprave na tem področju dobro napredujejo. Določen napredek je bil dosežen na področjih izobraževanja, usposabljanja, mladine in kulture, zlasti v zvezi s sodelovanjem v programih Skupnosti.

⁹ COM(2009) 366.

Vendar proračun za izobraževanje še vedno ne zadostuje za izvajanje strategije nacionalne reforme. Na splošno priprave na področju *izobraževanja in kulture* dobro napredujejo.

Napredek je bil dosežen pri nadaljnjem prenosu pravnega reda Skupnosti na področju *okolja*, zlasti v primerih horizontalne zakonodaje in ravnanja z odpadki. Izvajanje zakonodaje ostaja velik izziv. Upravna usposobljenost je slaba tako na nacionalni kot tudi na lokalni ravni. Potrebna so še precejšnja nadaljnja prizadevanja za nadaljnje prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti v tem sektorju, da se zagotovijo potrebne naložbe. Na splošno priprave na področju *okolja* zmerno napredujejo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *varstva potrošnikov in zdravja*. Kar zadeva potrošniško politiko, še vedno ni vzpostavljen učinkovit in pregleden sistem nadzora trga. Na področju javnega zdravja, so razpoložljivi človeški in finančni viri še nezadostni za zagotavljanje pravilnega izvajanja zakonodaje, strategij in akcijskih načrtov.

Na področju *carinske unije* je bil dosežen znaten napredek, zlasti glede upravne in operativne zmogljivosti. Carinska zakonodaja je v zadostni meri usklajena s pravnim redom Skupnosti, razen v primeru tranzita. Upravna usposobljenost carinske uprave za izvajanje zakonodaje in obravnavanje čezmejnega kriminala se je še izboljšala. Priprave na tem področju dobro napredujejo.

Določen napredek je bil dosežen pri usklajevanju s *politiko zunanjih odnosov* EU. Na splošno priprave na tem področju dobro napredujejo. Določen napredek je bil dosežen na področju *zunanje varnostne in obrambne politike*, zlasti glede izboljšanja upravne usposobljenosti. Država je usklajena z večino deklaracij in skupnih stališč EU ter se je trajno zavezala sodelovanju v misijah EVOP.

Določen napredek je bil dosežen pri usklajevanju in izvajanju zakonodaje na področju *finančnega nadzora*. Upravna usposobljenost pristojnih institucij je bila nadalje okrepljena. Določen napredek je bil dosežen na področju *finančnih in proračunskih določb*. Izboljšala se je operativna zmogljivost carinske uprave in urada za javnofinančne prihodke, zlasti glede boja proti goljufijam v zvezi s carinami in DDV.

Črna gora

Črna gora je še napredovala pri izpolnjevanju **političnih meril**. V skladu z evropskim partnerstvom je nadalje izpopolnila svoj pravni okvir ter izboljšala upravno in institucionalno usposobljenost. Ustava se je v celoti učinkovito izvajala. Nadaljevala se je reforma pravosodja, kazati so se začeli tudi rezultati. Vendarle je še vedno viden političen vpliv na sodstvo in tožilstvo. Boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu je treba odločno nadaljevati. Izboljšanje upravne usposobljenosti je še vedno večji izziv. Politično soglasje o vprašanjih, povezanih z EU, ostaja trdno. Povečati je treba usposobljenost parlamenta za pregledovanje zakonodaje in spremljanje izvajanja reform.

Demokracija in pravna država se še krepi. Izvajanje ustave je na splošno dobro potekalo, nekatere ključne zakone je vseeno treba še uskladiti z ustavo. Izboljšalo se je delovanje državnih institucij, zlasti na področjih v zvezi z evropskim povezovanjem. Še vedno je potrebna močnejša politična volja za boj proti korupciji, predvsem proti korupciji na visoki ravni.

Dosežen je bil določen napredek v delovanju *parlamenta*. Na področju zakonodaje je parlament še naprej zelo dejaven, izboljšala se je tudi njegova upravna usposobljenost. Pač pa

mora parlament znatno povečati svojo učinkovitost kot zakonodajni organ ter svoje zmogljivosti nadzora. Pri parlamentarnih volitvah marca 2009 so bile izpolnjene skoraj vse zaveze OVSE in Sveta Evrope. Urad za demokratične institucije in človekove pravice OVSE je vseeno opredelil številne izzive in pomanjkljivosti, ki jih je treba še obravnavati. Volilno zakonodajo je treba uskladiti z ustavo.

Vlada je nadaljevala vzpostavljanje novih upravnih struktur po razglasitvi neodvisnosti države. Okvir za usklajevanje evropskega povezovanja se je izboljšal in je še naprej nemoteno deloval. Določen napredek je bil dosežen pri reformah *javne uprave* s sprejetjem ključne zakonodaje, z izboljšanjem upravne usposobljenosti in upravljanja človeških virov. Vendar pomanjkanje človeških in finančnih virov skupaj s strukturnimi pomanjkljivostmi ter korupcijo še naprej ovira splošno učinkovitost javne uprave. Upravna usposobljenost ostaja omejena. Precejšnja prizadevanja so potrebna za vzpostavitev strokovne, odgovorne in na zaslugah temelječe državne uprave, neodvisne od političnega vmešavanja. Večina mnenj in priporočil, ki jih je izdal urad varuha človekovih pravic, je bila podkrepljena z ukrepi. Zakon o varuhu človekovih je treba še vedno v celoti uskladiti z ustavo, zato je treba usposobljenost urada še izboljšati.

Močnejše si je treba prizadevati, da se ustanovijo neodvisni nadzorni in regulativni organi, ki učinkovito delujejo, ter da ti organi prejmejo pooblastila.

Na področju *reformе pravosodja* je Črna gora zmerno napredovala. Pravni okvir je bil nadalje okrepljen s sprejetjem novega zakonika o kazenskem postopku. Vendar je si je treba nadalje prizadevati za neodvisnost sodstva in avtonomnost tožilstva ter povečati pristojnosti tožilstva za opravljanje novih nalog v okviru zakonika o kazenskem postopku. Odgovornost, integriteto in učinkovitost znotraj pravosodnega sistema je treba nadalje utrditi.

Vidno je napredovala pri oblikovanju pravnega in upravnega okvira za *boj proti korupciji*. Napredek je dosegla glede nadaljnje krepitve preprečevalne in preiskovalne vloge protikorupcijskih organov. Pač pa ostaja korupcija precej razširjena na številnih področjih in pomeni zelo resen problem. Obstajajo razlogi za zaskrbljenost glede celovitosti in učinkovitega izvajanja zakonodaje na tem področju. Kljub pozitivnemu razvoju so preiskovalne zmogljivosti šibke, usklajevanje organov kazenskega pregona pa je slabo, zato je število obsodb nizko. Na področjih financiranja političnih strank in navzkrižja interesov nadzor ni zadosten.

Nadaljnji napredek je bil dosežen na področjih *človekovih pravic in zaščite manjšin*, na katerih je Črna gora v glavnem usklajena z evropskimi standardi.

Na splošno je bil dosežen določen napredek na področju *državljskih in političnih pravic*. Vseeno si je treba nadalje prizadevati za izboljšanje izvajanja zakonov na področjih *mučenja in slabega ravnanja, zaporniškega sistema in dostopa do sodnega varstva*.

Problem *svobode izražanja* ostaja zaskrbljujoč. Preiskave o nasilju nad novinarji so sicer znak napredka, a se poroča tudi o novih primerih nasilja. Izjave z namenom ustrahovanja, ki jih podajajo državni uradniki o vlogi medijev in nevladnih organizacij, so razlog za zaskrbljenost. Vlada mora konstruktivno sodelovati s predstavniki civilne družbe. Spoštovanje *pravice do združevanja in svobode veroizpovedi* ostaja na splošno zadovoljivo. Še vedno pa ostaja nerešeno vprašanje vračanja cerkvenega premoženja, pri čemer bi morali državni organi v sporih med srbsko in črnogorsko pravoslavno cerkvijo v Črni gori ostati nepristranski.

Potrebna so trajna prizadevanja na področju *pravic žensk*, povezana predvsem z nezadostno zaščito žensk pred vsemi oblikami nasilja, saj ostaja nasilje v družini splošen pojav. Sprejeti je treba ključno zakonodajo, kot je zakon o preprečevanju nasilja v družini. Važnejša zakonodaja, kot je protidiskriminacijski zakon, še ni bila sprejeta. Odločno si je treba prizadevati za začetek izvajanja zakonodaje in strategij o izboljšanju *pravic otrok* in socialno ranljivih skupin. Kar zadeva *lastninske pravice*, je bilo v letu 2008 manj pritožb glede lastninskih pravic. Izvajanje zakonodaje o vračanju premoženja pa je še vedno težavno.

Črna gora je dosegla določen napredek pri izvajanju okvira za *zaščito manjšin*. Začeli so delovati sveti za narodnostne manjšine, ki so jim bila dodeljena sredstva. Sprejeti so bili nekateri ukrepi, s katerimi se je izboljšal položaj *romskih*, aškalskih in egipčanskih manjšinskih skupnosti. Medetnični odnosi so še vedno urejeni. Izredno zaskrbljujoč pa vseeno ostaja socialni in ekonomski položaj razseljenih oseb ter romskega, aškalskega in egipčanskega prebivalstva. Še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se soočajo z diskriminacijo. Zakonodajo in strategije je treba odločneje izvajati. Potrebna so tudi večja finančna sredstva. Zakon o pravicah in svoboščinah manjšin še ni bil usklajen z ustavo, in sicer kar zadeva zastopanost manjšin.

Glede *razseljenih oseb* iz Bosne in Hercegovine ter Hrvaške je bil vzpostavljen pravni okvir za obravnavanje njihovega statusa, a njegovo učinkovito izvajanje je treba še zagotoviti. Črna gora mora rešiti status razseljenih oseb iz Kosova ter prizadevanja usmeriti na to, da se njihov trenutno omejen dostop do ekonomskih in socialnih pravic izboljša. Položaj teh oseb ostaja še naprej razlog za zaskrbljenost.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, Črna gora zadovoljivo sodeluje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Dosežen je bil napredek pri preiskavah in sodnih postopkih omejenega števila črnogorskih domačih vojnih zločinov. Sodelovanje s sosednjimi državami na tem področju se je izboljšalo. V primeru preživelih oseb in družin leta 1992 izgnanih bosanskih civilistov je bila dosežena izvensodna poravnava.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z zadevnimi skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Črna gora se mora uskladiti s stališčem EU.

Črna gora je bila še naprej dejavno udeležena v pobudah za regionalno sodelovanje, ki zajemajo Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svet za regionalno sodelovanje in Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (CEFTA). Črna gora v letu 2009 predseduje CEFTI. Delovati je začela Regionalna visoka šola za javno upravo v Danilovgradu blizu Podgorice.

Odnosi z drugimi državami, ki so vključene v širitev, in sosednjimi državami članicami se še izboljšujejo, okrepilo se je tudi dvostransko sodelovanje na določenih področjih. Napredek je bil dosežen predvsem glede reševanja dvostranskih vprašanj meje med Črno goro in Hrvaško, ki sta sodelovali pri pripravi skupnega prispevka, ki naj bi ga predložili Meddržavnemu sodišču v zvezi z vprašanjem meje na polotoku Prevlaka.

Črnogorsko **gospodarstvo** se je v letu 2009 opazno upočasnilo, zaradi česar so bile javne finance pod velikim pritiskom, javni dolg pa se je še povišal. Gospodarstvo vseeno ni zdrsnilo v recesijo, tveganja v zvezi z zunanjim financiranjem se tako niso v celoti uresničila. Vlada je

kljub gospodarski krizi pospešila vrsto strukturnih reform. Spodbujanje pravne države in nadgradnja infrastruktur ostajata ključna izziva za gospodarski razvoj.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je država nadalje napredovala pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Črna gora mora še naprej izvajati celovite reforme za zmanjšanje strukturnih pomanjkljivosti, zato da bo lahko srednjeročno vzdržala konkurenčne pritiske in tržne sile v Uniji.

Kot posledica upočasnitve gospodarske dejavnosti so se zmanjšala zunanja neravnovesja in inflacija. Kazalniki trga dela se še izboljšujejo kljub upočasnitvi rasti. Tuje matične banke so še naprej financirale svoje lokalne podružnice, s čimer so podpirale stabilnost finančnega sistema, saj ne obstajajo mehanizmi centralnih bank, ki refinancirajo posojila poslovnim bankam. Proračunski primanjkljaj se je zmanjšal z omejitvijo porabe in s prihodki od privatizacije velikih omrežnih sistemov. Javni dolg se je povečal, a je ostal zmeren. Sprejeta je bila zakonodaja za povečanje gotovosti glede lastninskih pravic. Nadaljevala se je poenostavitev zakonodaje s ciljem odstranitve poslovnih ovir, zmanjšal se je tudi zaostanek primerov stečaja. Kot odziv na pojav krize se je okrepila vloga države v gospodarstvu, a se je omejila na zagotavljanje posojil in garancij za posojila v bistvenih sektorjih gospodarstva.

Pogoji v črnogorskem predelovalnem sektorju so se močno poslabšali, sektor sta namreč prizadela oddajanje zunanjega povpraševanja podizvajalcem ter padec mednarodnih cen za jeklo in aluminij. Prestrukturiranje tovarn aluminija in jeklarn ostaja pomemben izziv. Kot posledica velikih dvigov bančnih vlog je finančni sistem ob koncu leta 2008 in v začetku leta 2009 prizadel resen likvidnostni krč. Obrestne mere so ostale visoke kljub dotoku likvidnostnih sredstev v bančni sistem. Javne finance so bile pod hudim pritiskom, obenem pa so se nakopičile vladne garancije za posojila. Na kapitalskih trgih so bili izvedeni veliki popravki, utrpeli so namreč znatne izgube. Zaradi še vedno prisotne neusklajenosti med povpraševanjem po delovni sili in njeno ponudbo se delodajalci zatekajo k zaposlovanju tujih delavcev, čeprav je stopnja brezposelnosti visoka. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv.

Črna gora je nadaljnje napredovala pri usklajevanju z **evropskimi standardi**. Začasni sporazum se je še naprej izvajal brez težav, pokazal se je tudi napredek države v zvezi z izvajanjem obveznosti, ki izhajajo iz SPS. Vidno je napredovala na področju varstva potrošnikov in raziskav ter na nekaterih področjih notranjega trga ter pravice, svobode in varnosti. Določen napredek je bil dosežen na področju prostega pretoka kapitala, carin in obdavčenja, zaposlovanja, kmetijstva in razvoja podeželja, energetike, statistike ter na preostalih področjih v okviru pravice, svobode in varnosti. Na teh področjih so potrebna nadaljnja trajna prizadevanja. Posebna prizadevanja so potrebna za izboljšanje zmogljivosti izvajanja. Napredek na področju okolja, prometa, informacijske družbe in medijev je bil neenakomeren. Glede akreditiranja in ugotavljanja skladnosti, meroslovja, nadzora trga in industrijske politike je opazen delen napredek.

Kar zadeva **notranji trg**, je Črna gora dosegla določen napredek pri obravnavanju nekaterih prednostnih nalog v zvezi z evropskim partnerstvom. Nadaljevale so se priprave na področju *prostega pretoka blaga*. Vidno je napredovala na področju varstva potrošnikov. Nadzor trga je treba nadalje razvijati. Izboljšati je treba institucionalno in upravno usposobljenost, medinstitucionalno sodelovanje ter prenos pravnega reda, ki ureja določene izdelke.

Črna gora je na področjih *prostega pretoka oseb, storitev in pravice ustanavljanja* le deloma dosegla prednostne naloge prilagajanja nacionalne zakonodaje. Sprejet je bil zakon o zaposlovanju in delu tujcev, s katerim so bila določena delovna dovoljenja ter kvote za

delovno silo in čezmejne storitve. Nadaljnji napredek je bil dosežen pri liberalizaciji trga storitev. Institucionalni okvir za nadzor bančnega in nebančnega finančnega sektorja se je še naprej izboljševal, a ga je treba še okrepiti. Sprejeta je bila strategija za sektor poštne storitve. Nova pravila za poslovno poročanje in zahteve po nadzoru so povečala preglednost računovodstva ter učinkovitost revizije. Vendar so za utrditev napredka na teh področjih potrebna nadaljnja prizadevanja.

S sprejetjem zakona o lastninskopravnih razmerjih in zakona o državni lastnini je bil dosežen napredek na področju *prostega pretoka kapitala*. Tujcem še ni zagotovljeno enako obravnavanje glede nakupa kmetijskega zemljišča, za katerega je z novim zakonom določena možnost dolgoročnega zakupa.

Prilagajanje *carinske in davčne zakonodaje* pravnemu redu Skupnosti dobro napreduje. Toda nadaljnje prilagajanje nacionalne zakonodaje je potrebno na področjih porekla, tranzitnih in poenostavljenih postopkov, carinskega vrednotenja ter pristojbin. Boj proti korupciji in preprečevanje sive ekonomije ostajata večja izziva.

Na področju *konkurence* se je nadaljevalo prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti. Treba je nadalje okrepiti okvir za konkurenco in izboljšati upravne usposobljenosti, zlasti v zvezi z nadzorom državne pomoči.

Črna gora je na področju *javnih naročil* še naprej prilagajala svojo zakonodajo pravnemu redu Skupnosti. Izvajale so se dejavnosti usposabljanja in ozaveščanja. Vseeno pa je treba nacionalno zakonodajo nadalje prilagoditi ter izboljšati upravno usposobljenost.

Določen napredek je opazen na področju *pravic intelektualne lastnine*. Novi zakon o patentih je okrepil pravni okvir. Izboljšal se je postopek priznavanja pravic na nacionalni ravni. Vendar so priprave še na začetni stopnji, saj je treba nadalje razviti institucionalno usposobljenost in zmogljivosti za izvrševanje ter dvigniti raven ozaveščenosti javnosti.

Črna gora je še naprej dosegala napredek na področju *socialne politike in zaposlovanja*. Vendar je treba nacionalno zakonodajo še nadalje prilagoditi evropskim standardom ter izboljšati upravno usposobljenost na področju socialnih politik in zaposlovanja, zlasti v zvezi z učinkovitim izvajanjem nove zakonodaje. Prav tako si je treba nadalje prizadevati za izboljšanje upravne in institucionalne usposobljenosti na področju *politike javnega zdravja*.

Na področju *izobraževanja in kulture* je Črna gora nadalje napredovala. Na področju *raziskav* je vidno napredovala predvsem glede krepitev institucionalnega okvira ter prek sodelovanja v sedmem okvirnem programu za raziskave in razvoj.

Črna gora je sprejela potrebno zakonodajo glede na pristop k Svetovni trgovinski organizaciji.

Kar zadeva *sektorske politike*, je začela Črna gora na področju *industrijske politike* izpolnjevati prednostne naloge prilagajanja nacionalne zakonodaje, pri čemer jih je deloma dosegla na področju *politike glede MSP*. Treba si je nadalje prizadevati za odpravo obstoječih poslovnih ovir, pospešiti izdajanje licenc in dovoljenj ter v celoti izpolnjevati ukrepe, kot so kreditna jamstva, povezana podjetja in inkubatorji za MSP.

Določen napredek je opazen na področju *kmetijstva in razvoja podeželja ter ribištva*, kar zadeva reformo zakonodaje ter sprejetje nacionalnih programov in strategij. Toda treba je izboljšati izvajanje zakonodaje. Kar zadeva *varnost hrane, veterinarsko in fitosanitarno politiko*, je bil določen napredek dosežen v glavnem pri krepitevi pravnega okvira, vzpostaviti

pa je treba še integriran sistem za varnost hrane. Napredek pri izboljšanju upravne usposobljenosti Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in upravljanje z vodami ostaja delen, izboljšave so potrebne tudi zaradi priprav na instrument IPARD.

Na področju *okolja* je napredek še naprej neenakomeren. Čeprav je pri sprejemanju horizontalne zakonodaje opazen napredek, je treba nadalje okrepiti njeno izvajanje in izvrševanje. Agencija za varstvo okolja mora imeti na voljo potrebna sredstva za izvajanje svojih nalog. Nezadostno varstvo okolja, zlasti na obalnih območjih in v nacionalnih parkih, ostaja razlog za zaskrbljenost.

Kar zadeva *prometno politiko*, so priprave zmerno napredovale v cestnem in železniškem prometu, pač pa so še na začetni stopnji v zračnem in pomorskem prometu. Na področju varnosti vseh vrst prometa je dosežen delen napredek. Črna gora mora razviti skladno strategijo za razvoj svojega prometnega sektorja. Močno si mora prizadevati, da se vzpostavi ustrezna upravna usposobljenost.

Na področju nekaterih sektorjev *energetike* je opazen določen napredek. Sprejeti so bili ukrepi za izpolnjevanje zahtev Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo, a potrebna so še nadaljnja prizadevanja. Prednostno je treba obravnavati spodbujanje energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije.

Določen napredek je bil dosežen na področju *informacijske družbe in medijev*, saj je začela delovati agencija za elektronske komunikacije in poštne storitve. Neodvisnost agencije za elektronske komunikacije in zamude pri izvajanju zakona o elektronskih komunikacijah pa vseeno ostajajo zaskrbljujoče. Zadevni črnogorski organi morajo nujno obravnavati in rešiti vprašanje pristojnosti ter postopkov za dodeljevanje oddajniških frekvenc. Zakonodajo in prakso na tem področju je treba uskladiti z evropskimi standardi.

Črna gora je pri pripravah na *notranji nadzor javnih financ in zunanjo revizijo* na začetni stopnji. Temeljna zakonodaja o notranjem nadzoru javnih financ in zunanji reviziji je bila zdaj sprejeta. Število usposobljenih državnih revizorjev in revizij narašča, državni revizijski organ pa razvija svojo upravno usposobljenost.

Vladna strategija na področju *statistike* za obdobje 2009 do 2012 namenja statističnemu uradu Črne gore usklajevalno vlogo pri razvoju statističnega sistema v skladu s Kodeksom ravnanja evropske statistike. V sektorski in makroekonomski statistiki je bil dosežen napredek, kar zadeva klasifikacije in registre, pa je bil napredek delen. Nadalje je treba izboljšati pravni okvir in upravno usposobljenost.

Črna gora je še naprej obravnavala ključne izzive na področju *pravice, svobode in varnosti*, toda za uspešno izvedbo reform si mora trajno prizadevati. Kar zadeva liberalizacijo vizumskega režima, si je Črna gora precej prizadevala na vseh področjih, vključenih v časovni načrt. Na podlagi doseženega napredka je Komisija julija 2009 predlagala odpravo vizumske obveznosti za črnogorske državljane pod pogojem, da Črna gora izpolni potrebna merila iz časovnega načrta, preden Svet sprejme svojo odločitev.

Na področju *vizumske politike* je bil dosežen določen napredek. Nadaljevalo se je izvajanje sporazuma o poenostavitvi vizumskih postopkov in sporazuma o ponovnem sprejemu. Začela sta veljati nov zakon o tujcih in nova uredba o vizumih, ki temelji na schengenskih pravilih. Z nadaljnjimi prizadevanji mora Črna gora izboljšati lasten vizumski režim in ga uskladiti z evropskimi standardi. Znatno mora izboljšati upravno usposobljenost in tehnične zmogljivosti za izdajanje vizumov.

Kar zadeva *upravljanje meja*, je Črna gora vidno napredovala na področju nadzora meja. Še naprej je izvajala strategijo za integrirano upravljanje meja. Določen napredek je viden v zvezi z opremo na mejnih prehodih. Sprejeti pa je treba še novo zakonodajo na področju nadzora državnih meja, vključno z varovanjem meje. Prednostno je treba obravnavati povezovanje vseh mejnih prehodov v spletno mrežo z dostopom do nacionalne in Interpolove zbirke podatkov.

Na področju *azila in migracij* je opazen določen napredek. Na področju *azila* sta zakonodajni in institucionalni okvir skoraj dokončno vzpostavljeni, vendar je treba zagotoviti primerno izvajanje zakonodaje. Na področju *migracij* je bila sprejeta ključna zakonodaja. Center za pridržanje nezakonitih priseljencev še vedno ni zgrajen. Nadalje si je treba prizadevati za izvajanje zakonodaje. Izboljšati je treba upravno usposobljenost in okrepiti institucionalno sodelovanje. Rešiti je treba vprašanje statusa razseljenih oseb.

Črna gora je še naprej dosegala določen napredek na področju *pranja denarja*, čeprav je zmanjšanje števila preiskav in poročil o sumljivih transakcijah razlog za zaskrbljenost. Odločno si mora prizadevati za povečanje pristojnosti in preiskovalnih zmogljivosti organov, predvsem enote finančnega nadzora. Pranje denarja ostaja resen razlog za zaskrbljenost, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja za njegovo preprečevanje in boj proti njemu.

Črna gora je dosegla določen napredek na področju *politike za boj proti drogam*. Izvajata se nacionalni strateški odziv na prepovedane droge in s tem povezan načrt. Institucionalni okvir za boj proti kriminalu, povezanem z drogami, je bil okrepljen, poleg tega so bile zasežene večje količine prepovedanih drog. Trgovina s prepovedanimi drogami prek organiziranih kriminalnih združb ostaja izredno zaskrbljujoča. Črna gora mora na področju politike za boj proti drogam svoja prizadevanja okrepiti.

Z nadaljevanjem *policijske* reforme ter pridobljenimi izkušnjami na področju notranjega nadzora je določen napredek viden na področju policijskega dela, nadalje pa je treba izboljšati strokovno usposobljenost, opremo in infrastrukturo.

Izboljšale so se pristojnosti ter institucionalna in upravna usposobljenost za *boj proti organiziranemu kriminalu*. Toda organizirani kriminal ostaja izredno zaskrbljujoč pojav, saj negativno vpliva na pravno državo in poslovno okolje. Usposobljenost preiskovalnih služb in organov pregona ni zadovoljiva, kar se kaže v redkih pravnomočnih obsodbah v zadevah v zvezi z organiziranim kriminalom. Prednostno je treba obravnavati povečanje števila človeških virov in krepitev sodelovanja med organi. Na področju boja proti *trgovini z ljudmi* je država vidno napredovala. Črna gora se še naprej v glavnem uporablja kot tranzitna država. Opravljene so bile preiskave zadev v zvezi s trgovino z ljudmi, v teh zadevah pa so bile izrečene tudi obsodbe. Z nadaljnjimi ukrepi je treba povečati usposobljenost odgovornih organov za odkrivanje potencialnih žrtev.

S sprejetjem pravnega okvira je bil dosežen določen napredek na področju *varstva osebnih podatkov*. Vendar zakon še ni v celoti usklajen s pravnim redom Skupnosti, nadzorni organ pa tudi še ni bil vzpostavljen.

Srbija

Srbija je napredovala pri izpolnjevanju **političnih meril** in obravnavanju ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva. Vlada je pokazala svojo zavezo, da bi državo približala Evropski uniji s sprejetjem številnih pobud, ki zajemajo tudi izvajanje določb začasnega sporazuma. Nadalje se je izboljšalo sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za

nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ), vendar sta obtoženca tega sodišča Ratko Mladić in Goran Hadžić še vedno na prostosti.

Sprejete so bile številne pobude za utrditev **demokracije in pravne države**. Toda potrebne so nadaljnje reforme, s katerimi se zagotovi, da se bo novi ustavni okvir izvajal v skladu z evropskimi standardi, zlasti na področju sodstva.

Parlament je revidiral svoj poslovnik, zaradi česar sta se njegovo delo in zakonodajni postopek nekoliko izboljšala. S sprejetjem novega zakona o političnih strankah so se vzpostavila jasnejša in strožja pravila za registracijo strank. Volilna zakonodaja pa še ni bila revidirana, da bi se v celoti uskladila z evropskimi standardi. Parlament ni ustrezno uporabil svojih pooblastil za pregled nad delovanjem izvršilnih organov, usposobljenost parlamentarnih odborov pa ostaja šibka.

Vlada je pokazala, da se zelo zavzema za evropsko povezovanje, tako je na številnih področjih dejavno pripravljala zakonodajo in izvajala nacionalni program za evropsko povezovanje. Vendar je namenila premalo pozornosti učinkovitemu izvajanju veljavnih zakonov in oceni učinkov. Okrepiti je treba načrtovanje dela vlade in zagotoviti večjo usklajenost med ministrstvi.

Usposobljenost *javne uprave* je na splošno dobra. Srbski urad za evropsko vključevanje deluje dobro, toda treba je izboljšati upravno usposobljenost za evropsko povezovanje znotraj resornih ministrstev. Na splošno se reforma počasi izvaja. Prav tako je treba izboljšati preglednost, nepristranskost, strokovnost in odgovornost ter večjo prednost nameniti boju proti korupciji in podpiranju dela neodvisnih organov. Neodvisni in regulativni organi v okviru omejitev, ki izhajajo iz omejenih virov, delujejo relativno dobro.

Določen napredek je bil dosežen na področju zagotavljanja *civilnega nadzora varnostnih sil* z večjo vključenostjo parlamentarnega odbora za varnost in obrambo. Zakonodajno reformo je vseeno treba še zaključiti.

Kar zadeva *pravosodni sistem*, je bil sprejet sveženj zakonov, s katerimi je bila uvedena obsežna reforma sodstva in reorganizacija sistema sodišč. Vzpostavljena sta bila dva nova organa – visoki sodni svet in državni tožilski svet. Obstajajo pa razlogi za zaskrbljenost glede načina, na katerega se izvaja postopek za ponovno imenovanje vseh sodnikov, in tveganja, da bi lahko pomanjkanje preglednosti privedlo do dolgoročne politizacije pravosodnega sistema. Sodni zaostanki se niso zmanjšali, sodne postopke je treba še vedno poenostaviti in uvesti učinkovit sistem za upravljanje sodišč.

Srbija je napredovala na področju boja proti *korupciji*. Organi pregona so pokazali, da se močneje zavzemajo za boj proti korupciji, zaradi česar je bilo aretiranih več osumljencev, odprtih je bilo tudi več zadev na visoki ravni. Parlament je izvolil izvršilni odbor nove agencije za boj proti korupciji, ki bo začela delovati leta 2010. Vendar ostaja korupcija precej razširjena na številnih področjih in pomeni resen problem. Posebej občutljiva sta sektorja javnih naročil in privatizacije. Pravnomočne obsodbe v zadevah, povezanih s korupcijo, niso pogoste. V zakonu o agenciji za preprečevanje korupcije so pomanjkljivosti, na področjih financiranja političnih strank in primerov morebitnega navzkrižja interesov nadzor ni zadosten.

Vzpostavljena sta pravni in institucionalni okvir na področju **človekovih pravic in zaščite manjšin**, *državlanske in politične pravice* pa se na splošno spoštujejo. Toda obstoječa ustavna in pravna jamstva na tem področju je treba v celoti izvrševati.

Pri *preprečevanju mučenja in slabega ravnanja* so bile dosežene določene izboljšave. Državni varuh človekovih pravic je poročal, da se je število primerov slabega ravnanja zmanjšalo. Vendar nekateri očitki proti policiji niso bili v celoti preiskani. Kar zadeva *dostop do sodnega varstva*, ni bilo napredka pri sprejemanju zakonodaje in vzpostavljanju celovitega sistema brezplačne pravne pomoči. Glede reforme *zaporniškega sistema* so bili storjeni prvi koraki za uvedbo sistema alternativnih kazni, a so bili praktični učinki teh ukrepov omejeni. Prezasedenost, nasilje in zloraba drog ostajajo zaskrbljujoči.

Svoboda izražanja na splošno ščiti ustava, sovražni govor pa je prepovedan. V praksi so se pojavljali incidenti, ki so vključevali sovražni govor, grožnje in fizične napade na novinarje, zagovornike človekovih pravic ter lezbijke, geje, biseksualce in transseksualce, storilci pa niso bili kazensko preganjani. Kar zadeva *medije*, je bil spremenjen Zakon o dostopu do informacij javnega značaja, s čimer je bila uvedena dodatna ureditev medijev. Poklicna združenja in mednarodne organizacije so izrazile zaskrbljenost zaradi pomanjkanja preglednosti in neizvedbe javnega posvetovanja pred sprejetjem sprememb. Poleg tega obstajajo razlogi za zaskrbljenost v zvezi s tem, da lahko nekatere nove določbe, kot je na primer strogost kazni v primeru kršitve poklicnih norm, učinkujejo kot kršitev svobode medijev. Pravica do *svobode zbiranja in združevanja* je zagotovljena z ustavo, nadalje pa je bila okrepljena z novim zakonom o združenjih. Te svoboščine so na splošno zaščitene, toda načrtovano beograjsko parado ponosa je bilo treba septembra 2009 zadnji hip odpovedati, ker so skupine skrajnežev grozile, da bodo napadle organizatorje in udeležence.

Civilna družba ima še vedno dejavno vlogo v socialnem, gospodarskem in političnem življenju Srbije. Novi zakon o združenjih je pojasnil pravni status nevladnih organizacij. Srbska uprava si je do neke mere prizadevala izboljšati sodelovanje s civilno družbo, a je treba ta prizadevanja nadalje razvijati.

Vzpostavljena so ustavna jamstva, ki omogočajo uveljavljanje *svobode veroizpovedi*, diskriminacija zaradi verskih razlogov pa je prepovedana. Vendar je izvajanje zakona o cerkvah in verskih organizacijah iz leta 2006 učinkovalo diskriminatorno pri registraciji t.i. „netradicionalnih skupnosti“.

Pravne določbe za zaščito *gospodarskih in socialnih pravic* so na splošno določene. Večji poudarek je treba zdaj nameniti zagotovitvi učinkovitejšega izvrševanja zakonodaje. Sprejeta je bila nacionalna strategija za izboljšanje položaja *žensk* in spodbujanje enakosti spolov, diskriminacija na podlagi spola pa je prepovedana. Vendar poseben zakon o enakosti spolov še ni bil sprejet. *Ženske* je treba tudi močneje zaščititi pred nasiljem. Kar zadeva *pravice otrok*, je bila sprejeta nacionalna strategija o zaščiti otrok pred nasiljem. Bolj usklajeno si je treba prizadevati za dvigovanje ozaveščenosti glede slabega položaja *socialno ranljivih skupin in invalidov* ter zagotavljati zaščito njihovih pravic. Sprejet je bil zakon o prepovedi *diskriminacije*, ki nadalje razvija pravni okvir za zaščito pred diskriminacijo. V praksi diskriminacija kljub temu obstaja, zlasti proti ranljivim skupinam, kot so Romi, invalidi ter lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci.

Kar zadeva *lastninske pravice*, neobstoj jasne pravne podlage za vračanje premoženja še vedno ovira primeren začetek tega postopka.

Vzpostavljen je pravni okvir, ki zagotavlja *kulturne pravice in pravice manjšin*. Sprejet je bil tudi nov zakon o svetih za narodnostne manjšine. Ministrstvo za človekove pravice in pravice manjšin ter varuhi človekovih pravic na državni in regionalni ravni so imeli pomembno vlogo

pri dvigovanju ozaveščenosti in spodbujanju pravic manjšin. V ustavi in tudi v novi protidiskriminacijski zakonodaji je izrecno prepovedana diskriminacija etničnih manjšin.

Kar zadeva *Vojvodino*, ni bilo na nacionalni ravni doseženega nobenega dogovora o sprejetju novega statuta. Dosežen je bil dogovor o prestrukturiranju vladnega usklajevalnega organa za *južno Srbijo*. Razmere v južni Srbiji so se julija 2009 poslabšale po številnih napadih na srbsko žandarmerijo. Razmere v *Sandžaku* so nestabilne, nadaljevale so se delitve znotraj muslimanske skupnosti in prišlo je do več izbruhov nasilja.

Število *beguncev* in *notranje razseljenih oseb* v Srbiji ostaja visoko. Razmere za notranje razseljene osebe so še vedno izjemno težke, saj se morajo soočati s številnimi ovirami pri uveljavljanju svojih socialnih pravic.

Srbija je med srbskim predsedovanjem v okviru Desetletja vključevanja *Romov* sprejela nacionalno strategijo za izboljšanje položaja Romov. Vendar so potreba nadaljnja prizadevanja, da se zagotovi njeno dosledno izvajanje. Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se pogosto sooča z diskriminacijo.

Kar zadeva **regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti** je Srbija dosegla nadaljnji napredek pri sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Generalni tožilec MKSJ je junija 2009 v svojem nagovoru za Varnostni svet ZN navedel, da so se srbski organi primerno in pravočasno odzvali na posebne zahteve za pomoč ter da se mora sodelovanje nadaljevati in voditi do nadaljnjih oprijemljivih in pozitivnih rezultatov. Izvedle so se številne preiskave, vendar sta obtoženca MKSJ Ratko Mladić in Goran Hadžić še vedno na prostosti. Polno sodelovanje z MKSJ ostaja mednarodna obveznost in ključna prednostna naloga evropskega partnerstva.

Srbija se mora skupaj s svojimi sosedami z ukrepi za sklenitev sporazumov o izročanju v zvezi z vojnimi zločini lotiti reševanja regionalnega problema nekaznovanosti storilcev kaznivih dejanj.

Srbija je bila še naprej dejavno udeležena v regionalnih pobudah, tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA). Dvostranski odnosi z drugimi državami širitve in s sosednjimi državami članicami EU so se izboljšali. Toda potreben je nadaljnji napredek pri iskanju končnih rešitev za razna dvostranska vprašanja, ki ostajajo odprta, zlasti v zvezi z mejami. Regionalno sodelovanje je bilo prizadeto zaradi odnosa Srbije do sodelovanja Kosova v regionalnih forumih.

Ker Srbija izpodbija razglasitev neodvisnosti Kosova¹⁰, je zato sprejela pravne in diplomatske ukrepe, vključno prek Meddržavnega sodišča. Srbska vlada nima uradnega stika s kosovskimi organi, saj vztraja, da bo sodelovala le z Misijo začasne uprave Združenih narodov na Kosovu in misijo Evropske Unije za krepitev pravne države na Kosovu (misija EULEX). Vlada je ohranila vzporedne strukture na Kosovu in izvedla nadomestne volitve ter obenem kosovskim Srbom odsvetovala udeležbo na občinskih volitvah, ki so jih organizirali kosovski organi. Kar zadeva trgovino, srbska vlada ne priznava carinskih oznak Kosova, ki so bile priglašene Evropski komisiji in ki so po mnenju Začasne misije Združenih narodov na Kosovu skladne z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244. Zavračanje Srbije, da bi priznala carinske oznake Kosova, vzbuja resno skrb. Srbija in Kosovo morata doseči pragmatične rešitve, na podlagi

¹⁰ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

katerih bodo lahko ključni regionalni forumi še naprej delovali kot pospeševalec regionalnega sodelovanja in razvoja.

Srbska vlada je sprejela prve ukrepe za sodelovanje z misijo EULEX, a ta prizadevanja je treba nadalje okrepiti. Septembra 2009 sta misija EULEX in Srbija podpisali protokol o policijskem sodelovanju.

Srbsko **gospodarstvo** je trenutna svetovna gospodarska kriza resno prizadela. Rast se je do konca leta 2008 upočasnila in gospodarstvo je v letu 2009 vstopilo v recesijo, zato se je posledično poslabšala makroekonomska stabilnost. Poleg tega so predhodne ekspanzivne politike in pomanjkanje discipline povzročile precejšnje poslabšanje javnih financ.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Srbija le delno nadalje napredovala pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Potrebna bodo nadaljnja prizadevanja, da bo Srbija v srednjeročnem obdobju vzdržala konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj EU. Pospešiti je treba strukturne reforme.

Ohranila se je likvidnost srbskega bančnega sistema, srbske banke so dobro kapitalizirane in na splošno rentabilne. Navzven je srbsko gospodarstvo v procesu hitre prilagoditve mednarodni sferi, kar se odraža v znatnem znižanju primanjkljaja tekočega računa. Devizne rezerve so ostale stabilne. Ohranilo se je politično soglasje o temeljnih načelih tržnega gospodarstva, toda vlada nima izdelane srednjeročne strategije reforme.

Srbija je kot odziv na poglobljajočo se gospodarsko krizo prosila Mednarodni denarni sklad in EU za pomoč, strinjala se je tudi, da bo sprejela vrsto davčnih ukrepov za zmanjšanje skupnih odhodkov. Zaradi stopnjevanja krize je bil program Mednarodnega denarnega sklada revidiran, manjkajo tudi ukrepi za izboljšanje srednjeročne trajnosti javnih financ. Okvir monetarne politike za ciljno inflacijo je bilo še naprej težko izvajati, tveganja so omajala kredibilnost centralne banke. Inflacija je ostala relativno visoka. Določen napredek je bil dosežen pri privatizaciji podjetij v družbeni lasti, ne pa pri podjetjih v državni lasti, kar je vplivalo na dinamičnost zasebnega sektorja. Brezposelnost ostaja zelo visoka. Prekomerne upravne zahteve so še naprej ovirale vstop na trg in izstop iz njega. Izboljšati je treba pravno predvidljivost, zlasti glede učinkovitega uveljavljanja lastninskih pravic. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv.

Srbija je napredovala pri prilagajanju svoje zakonodaje in politik **evropskim standardom** ter začela izvajati začasni sporazum v skladu z določbami in časovnimi okviri, določenimi v tem sporazumu. Carine so se s 30. januarjem 2009 znižale. Sprejeti so bili ustrezni ukrepi na področjih konkurence, državne pomoči in tranzitnega prometa. Poleg tega je Srbija na številnih področjih, vključno s kmetijstvom, okoljem, zaposlovanjem, konkurenco, javnimi naročili ter pravico, svobodo in varnostjo, sprejela pomembno zakonodajo. Upravna usposobljenost se je izboljšala na tistih ključnih področjih, ki so pomembna za izvajanje SPS. Vendar mora Srbija z nadaljnjimi prizadevanji zagotoviti učinkovito izvajanje in izvrševanje zakonodaje v zvezi z EU.

Kar zadeva **notranji trg**, je Srbija dosegla določen napredek pri prilagajanju svoje zakonodaje in izboljšala institucionalno usposobljenost. Na področju *prostega pretoka blaga* je vidno napredovala, saj je sprejete nove zakonodaje o standardizaciji in ugotavljanju skladnosti zagotovilo podlago za nadaljnje prilagajanje zakonodaje pravnemu redu Skupnosti. Izboljšala se je institucionalna usposobljenost inštituta za standardizacijo in organa za akreditacijo, v Srbiji se je povečalo tudi število sprejetih evropskih standardov. Določen napredek je bil

dosežen na področju varstva potrošnikov s sprejetjem zakonodaje o varnosti proizvodov in elektronskem trgovanju. Upravno usposobljenost je treba vseeno nadalje okrepiti. Zakonodaja o akreditiranju in meroslovju še ni bila sprejeta. Srbija si mora močnejše prizadevati za vzpostavitev sistema za nadzor trga. Novo zakonodajo na področju varstva potrošnikov je treba še sprejeti.

Srbija je zmerno napredovala na področjih *pretoka oseb in storitev ter pravice do ustanavljanja*. Določen napredek je bil dosežen glede prilagajanja nacionalne zakonodaje na področju poštne storitve. Kar zadeva finančne storitve, je bil pripravljen časovni načrt s ciljem izvajanja novih bančnih predpisov. Številni zakoni še vedno manjkajo ali pa niso usklajeni z evropskimi standardi predvsem na področju bančnih predpisov. Srbija si mora na področju prostega *pretoka kapitala* še naprej prizadevati, da v celoti sprostí trenutne plačilne transakcije ter odpravi omejitve v zvezi s kratkoročnimi krediti in portfeljskimi naložbami.

Na področju *carin* je Srbija vidno napredovala. Izboljšala se je usposobljenost carinske uprave, sprejet je bil tudi sklop pravnih aktov za izvajanje začasnega sporazuma. Toda potrebno je nadaljnje usklajevanje s carinskim zakonikom EU, zlasti glede predpisov o tranzitu in analizi tveganja. Srbija je sprejela ukrepe, da je nadalje razvila svoj zakonodajni okvir na področju *obdavčevanja*, tako so se izboljšali postopki pobiranja davkov in obenem zmogljivosti izvrševanja davčne uprave. Država mora nadalje izboljšati izterjavo registriranih dolgov ter nadaljevati usklajevanje na področju trošarin in DDV.

Srbija je s sprejetjem nove zakonodaje na področju *konkurence in državne pomoči* vidno napredovala. Komisija za varstvo konkurence mora izboljšati svojo usposobljenost za izvajanje gospodarskih analiz. Poleg tega je treba še vedno vzpostaviti neodvisen organ za državne pomoči.

Srbija je s sprejetjem nove zakonodaje na področju *javnih naročil* vidno napredovala. Še vedno pa je treba imenovati člane nove komisije za varstvo pravic ponudnikov. Srbija je še napredovala pri uveljavljanju *pravic intelektualne lastnine*. Izboljšala se je upravna usposobljenost urada za intelektualno lastnino. Za zagotovitev učinkovitega uveljavljanja pravic intelektualne lastnine je treba rešiti vprašanja v zvezi s finančno neodvisnostjo in obravnavati problem pomanjkanja usposobljenih sodnikov.

Na področju *politike zaposlovanja* je vidno napredovala s sprejetjem več pomembnih zakonov in nacionalne strategije za zaposlovanje za leto 2009. Izboljšali so se rezultati izvajanja ukrepov za zaposlovanje in politik zaposlovanja, okrepiti pa je treba usklajevanje z ostalimi politikami. Določen napredek je tudi viden na področju *socialnih politik*, čeprav je treba nadalje razviti zakonodajni okvir in pravilno izvajati obstoječo zakonodajo. Določen napredek je bil dosežen na področju *politike javnega zdravja*, v glavnem z reformo osnovne zdravstvene dejavnosti in pri preprečevanju bolezni, kljub temu je treba nadaljnja prizadevanja usmeriti v prilagajanje nacionalne zakonodaje evropskim standardom.

Na področjih *izobraževanja in kulture* je bil dosežen napredek. Na področju *znanosti in raziskav* ter inovacij si je Srbija znatno prizadevala spodbujati sodelovanje na področju raziskav ter udeležbo v projektih sedmega okvirnega programa za raziskave in razvoj. Srbija si mora vseeno znatno prizadevati, da bo izboljšala nacionalno zmogljivost za raziskave in zagotovila nadaljnje vključevanje v evropski raziskovalni prostor.

Priprave Srbije za vstop v *STO* dobro napredujejo, sprejeti so bili številni zakoni, ki so skladni s *STO*.

Kar zadeva **sektorske politike**, se je na področjih *industrije in MSP* institucionalni okvir izboljšal, Srbija je tako začela izvajati svoje strateške cilje za MSP. Sodobna strategija industrijske politike v skladu s pristopom EU pa še ni bila sprejeta.

Na področjih *kmetijstva in razvoja podeželja* je bil s sprejetjem pomembnih okvirnih zakonov dosežen napredek pri prilagajanju nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti. To velja tudi glede varnosti hrane, vendar je bilo pri posodobitvi živilskih obratov in obratov za stranske proizvode v živilski industriji doseženega malo napredka. Določen napredek je bil dosežen na področju *veterinarske in fitosanitarne politike*, toda samo delen napredek pri posodobitvi *laboratorijev* za nadzor varnosti prehranske verige.

Na področju *okolja* je Srbija vidno napredovala, zlasti s sprejetjem obsežnega svežnja zakonov in z ratifikacijo mednarodnih konvencij. Institucionalna usposobljenost ter tehnični in človeški viri pa so še vedno nezadostni, predvsem na lokalni ravni. Nadaljnja prizadevanja je treba vložiti v sprejetje zakonodaje v zvezi z vodo in celotno krepitev usposobljenosti na področju okolja.

Na področju *prometa* je bil sprejet nov zakon o varnosti v cestnem prometu, harmonizirane so bile tudi cestnine za domača in tuja vozila. Ratificirani so bili Sporazum o skupnem evropskem zračnem prostoru, Montrealska konvencija in Horizontalni sporazum o nekaterih vidikih zračnega prevoza. Toda pojavile so se težave glede usklajenosti Srbije z obveznostmi v zvezi z dostopom do trga v okviru Sporazuma o skupnem evropskem zračnem prostoru. Na splošno si je treba nadalje prizadevati za izvedbo prve prehodne faze Sporazuma o skupnem evropskem zračnem prostoru ter izboljšanje usklajenosti med Ministrstvom za infrastrukturo in Direktoratom za civilno letalstvo. Železniški promet je treba obsežno prestrukturirati.

Srbija je v sektorju *energetike* dosegla določen napredek. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za uskladitev z zahtevami iz Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo ter za reševanje odprtih vprašanj v zvezi z okoljskimi vidiki v energetske sektorju in jedrsko varnostjo. Kar zadeva zanesljivost oskrbe, je bil dosežen določen napredek glede povečanja zaloga plina, toda povezave za zemeljski plin med Srbijo in drugimi državami v regiji ostajajo slabe.

Napredek na področjih *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen s sprejetjem mnogih zakonodajnih aktov. Srbija je prav tako ratificirala Evropsko konvencijo o čezmejni televiziji. Institucionalna in regulativna usposobljenost je še vedno omejena, napredek pa je odvisen od izvajanja zakonodaje.

Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen napredek. Vlada je sprejela zajeten dokument o politiki o javnem notranjem finančnem nadzoru. Začel je veljati sistemski zakon o proračunu, ki vsebuje tudi pravno podlago za javni notranji finančni nadzor. Priprave za uvedbo sodobnega in učinkovitega sistema javnega *finančnega nadzora* vseeno ostajajo v začetni fazi. Nedavno ustanovljeni državni revizijski organ še ne deluje v celoti.

Sprejeta je bila nova razvojna strategija za *statistiko*. Napredek je prav tako opazen na področju sektorske statistike s pripravo in izvedbo raziskav in popisov. Vendar si mora Srbija dodatno prizadevati, da vzpostavi v celoti delujoče poslovne registre in nadalje izboljša upravno usposobljenost.

Na področju **pravice, svobode in varnosti** je bil dosežen napredek. Sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov in sporazum o ponovnem sprejemu med Srbijo in Evropsko skupnostjo sta se še naprej izvajala. Srbija je vložila precejšnja prizadevanja v vsa področja, vključena v

časovni načrt za liberalizacijo vizumskega režima, zlasti kar zadeva uvedbo novih biometričnih potnih listov. Na podlagi napredka Srbije je Komisija julija 2009 predlagala odpravo vizumske obveznosti za srbske državljane pod pogojem, da Srbija izpolni potrebna merila, preden Svet sprejme svojo odločitev¹¹.

Začel se je izvajati nov zakon o *nadzoru meje*, toda nadaljnja prizadevanja so potrebna za izboljšanje tehničnih standardov in opreme na nekaterih mejnih prehodih ter za nadzor na meji s Kosovom.

Na področju *azila* je Srbija malo napredovala. Kljub nekaterim pomanjkljivostim so azilni postopki na splošno zadovoljivi. Toda z vnaprejšnjim načrtovanjem za obravnavanje morebitnega povečanja števila prošelj se je Srbija malo ukvarjala, v državi pa ne obstaja noben usklajevalni organ za vključevanje prosilcev za azil. Vidno je napredovala na področju *migracije*, saj je sprejela strategijo za usklajevanje migracije in izvajala zakon o tujcih. Nadaljnja prizadevanja pa so potrebna, da se izvedejo na novo sprejete strategije in izboljša nadzor nad migracijskimi tokovi.

Pojav *pranja denarja* je še naprej razlog za zaskrbljenost. Sprejet je bil zakon o preprečevanju pranja denarja in boju proti pranju denarja ter financiranju terorizma. Poročila o sumljivih transakcijah so večinoma omejena na bančni sektor, število preiskav in obsodb v zadevah v zvezi s pranjem denarja ostaja nizko.

Ker je Srbija pomembnejša tranzitna država za tihotapljenje *drog* v Evropo, sta bila sprejeta strategija za boj proti drogami ter akcijski načrt. Čeprav so organi pregona zasegli velike količine drog, ostaja trgovina s prepovedanimi drogami prek Srbije izredno zaskrbljujoča.

Določen napredek je bil dosežen pri reformi *policije*. Izboljšave so vidne, kar zadeva krepitev usposobljenosti in usposabljanje ter mednarodno in regionalno sodelovanje. Pač pa je treba še izboljšati strateško načrtovanje in notranji nadzor. Sprejeta je bila nacionalna strategija za boj proti *organiziranemu kriminalu*. Sprejeti so bili prvi ukrepi za boljši institucionalni in pravni okvir za finančne preiskave in zaseg sredstev. Toda spet sta bila preložena sprejetje in začetek veljavnosti revidiranega novega zakonika o kazenskem postopku. Preiskovalne zmogljivosti so še vedno nezadostne, kar vodi do nizkega števila pravnomočnih obsodb na tem področju. Potrebna so tudi trajna prizadevanja v boju proti organiziranemu kriminalu, ki ostaja izredno zaskrbljujoč.

Srbija je določen napredek dosegla na področju boja proti *trgovini z ljudmi*. Ratificirana je bila Konvencija Sveta Evrope proti trgovini z ljudmi in sprejet je bil akcijski načrt. V okviru boja proti trgovini z ljudmi se je okrepilo sodelovanje med različnimi zainteresiranimi stranmi, vključno z nevladnimi organizacijami. Vendar je število pravnomočnih obsodb na tem področju nizko, obenem pa raste odstotek mladoletnih žrtev.

Določen napredek je bil dosežen pri vzpostavljanju pravnega in institucionalnega okvira za *varstvo osebnih podatkov*, vseeno so potrebna nadaljnja prizadevanja, da se obstoječa zakonodaja v celoti prilagodi evropskim standardom in zagotovi primerno izvajanje zadevnih določb.

Kosovo

¹¹ COM(2009) 366.

Kosovo je doseglo določen napredek pri obravnavanju ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva, zlasti s krepitvijo svojega pravnega okvira v zvezi s **političnimi merili**. Največjo pozornost je treba zdaj nameniti izvajanju. V drugem letu po razglasitvi neodvisnosti so institucije na Kosovu vzpostavljene in izpolnjujejo svoje obveznosti v sodelovanju z ustreznimi mednarodnimi organizacijami. Vendar je treba še posebej izboljšati usposobljenost javne uprave in skupščine. Trajno si je treba prizadevati za reformo sodstva ter pospešiti boj proti korupciji, organiziranemu kriminalu in pranju denarja. Sodelovanje z misijo EU za krepitev pravne države na Kosovu (misija EULEX) se v praksi ne ujema s političnimi zavezami, zato ga je treba izboljšati na številnih področjih v okviru njene pristojnosti.

Varnostne razmere na Kosovu so stabilne, a negotove. Zgodili so se številni incidenti, med drugim tudi namerno uničevanje lastnine misije EULEX. Javni red se je na splošno ohranjal. Kosovski organi ne izvajajo popolnega nadzora na celotnem ozemlju Kosova, zlasti ne na severnem delu. Še vedno delujejo vzporedne strukture, nedavno pa so se izvedle vzporedne občinske nadomestne volitve. Vlada Kosova mora bolje vključiti vse skupnosti, predvsem kosovske Srbe, in s pomočjo misije EULEX utrditi pravno državo. Skupnost kosovskih Srbov mora konstruktivneje sodelovati s kosovskimi institucijami, da bo imela večje koristi od podpore EU in evropske perspektive. Bližajoče se občinske volitve in razširjena decentralizacija imata v tem okviru poseben pomen. V tem oziru se pričakuje podpora Beograda. Nadaljnja prizadevanja za spravo bodo pripomogla k povečanju stabilnosti v tej regiji ter k socialno-ekonomskemu razvoju.

Kar zadeva **demokracijo in pravno državo**, so kosovski organi pri svojem delu v veliki meri upoštevali ustrezne ustavne določbe. Vendar je utrjevanje pravne države na Kosovu le delno napredovalo.

Sprejet je bil letni delovni načrt *skupščine* za leto 2009, ki je usklajen z zakonodajno strategijo vlade. Zmožljivosti skupščine, da pregleduje osnutke zakonodaje in nadzira njeno izvajanje po sprejetju, so majhne. Parlamentarni nadzor nad izvršilnimi organi je omejen. Okrepiti je treba zlasti zmožljivosti odbora za evropsko povezovanje, da bo nadziral sprejemanje zakonodaje, usklajene s standardi EU.

Na Kosovu so vzpostavljene najvažnejše *vladne* strukture, ohranila se je tudi politična stabilnost. Določen napredek je viden na področju reforme uprave na lokalni ravni države. Avgusta je bil sprejet revidiran in izboljššan akcijski načrt za evropsko partnerstvo, Kosovo se mora zdaj osredotočiti na njegovo izvajanje ter nadaljnjo opredelitev prednostnih nalog. Usklajevanje med ministrstvi glede spodbujanja evropskega programa reform na Kosovu je še vedno slabo. Za izpolnjevanje evropske perspektive Kosova so bistvene učinkovite upravne strukture na tem področju. Agencija za usklajevanje razvoja in evropsko povezovanje je okrepila svoje zmožljivosti za usklajevanje, toda nima dovolj politične podpore na visoki ravni, da bi vodila pravi proces evropskega povezovanja.

Določen napredek je bil dosežen glede *reform javne uprave*. Opravljen je bil pregled nalog in odgovornosti znotraj javne uprave ter izvedena večina priporočil, vendar je še vedno treba sprejeti nekatere ključne pravne akte. Politično vmešavanje v državno upravo in postopek zaposlovanja na javnih funkcijah ostajata zaskrbljujoča. Potrebna so trajna prizadevanja, da se izboljša usposobljenost celotne kosovske javne uprave ter vzpostavi okvir za strokovno, odgovorno in neodvisno državno upravo, ki temelji na zaslugah in je zmožna učinkovito izvajati politike vlade. Urad varuha človekovih pravic je treba nadalje okrepiti. Javna uprava na Kosovu je še vedno slaba.

Napredek na področju *pravosodnega sistema* je bil delen. Proces reforme je še na začetni stopnji. Ustanovljeno je bilo ustavno sodišče ter imenovani njegovi člani. Na večini sodišč deluje nov informacijski sistem za upravljanje sodišč. Sodišče v Mitrovici je bilo s podporo misije EULEX ponovno odprto za kazenske zadeve. Imenovani so bili člani Sodnega sveta Kosova. Določen napredek je bil dosežen pri razsojanju v zadevah v zvezi z vojnimi zločini.

Potrebna so večja prizadevanja, da se spodbudita neodvisnost in strokovnost sodstva na Kosovu. Precej je sodnih zaostankov zaradi nerešenih zadev, povezanih s civilnim in kazenskim pravom. Ni učinkovitega mehanizma za disciplinske postopke proti sodnikom. Vlada in skupnost kosovskih Srbov morata s konstruktivnimi prizadevanji zagotoviti, da se ta skupnost vključi v pravosodni sistem. Sodstvo Kosova je še vedno slabo in neučinkovito. Pravna država ni učinkovita po vsem ozemlju Kosova, zlasti ne na severu države.

Agencija za *preprečevanje korupcije* deluje, izboljšala se je tudi njena usposobljenost, a njene pristojnosti so omejene. Kljub sprejetju nekaterih ukrepov ostaja korupcija precej razširjena na številnih področjih in je izredno zaskrbljujoča. Zakonodajni okvir na tem področju je še vedno nepopoln. Zakon o financiranju političnih strank ne obstaja. Strategijo za preprečevanje korupcije in akcijski načrt je treba še sprejeti. Sodelovanje med akterji, vključenimi v boj proti korupciji, je treba precej okrepiti. Treba je zagotoviti neodvisnost agencije za preprečevanje korupcije. Kosovo si mora pridobiti izkušnje na področju preiskovanja kaznivih dejanj, vlaganja obtožnic, pregona kaznivih dejanj in obsodb za kazniva dejanja v zadevah v zvezi z bojem proti korupciji.

Ustava zagotavlja *človekove pravice in zaščito manjšin* ter navaja glavne mednarodne sporazume in instrumente, ki se neposredno uporabljajo na Kosovu. Toda nadalje si je treba prizadevati, da se te pravice zaščitijo še v praksi, kar zajema odločno ukrepanje v zvezi z vključevanjem vseh skupnosti na Kosovu.

Zadržki skupnosti kosovskih Srbov, zlasti na severu države, pomenijo večjo oviro za sodelovanje v institucijah Kosova. Za izboljšanje razmer so potrebna trajna prizadevanja vlade ter skupnosti kosovskih Srbov, k temu pa mora konstruktivneje pristopiti tudi Srbija.

Na področju *državljskih in političnih pravic* je bil dosežen delen napredek. Glede *dostopa do sodnega varstva* sistem pravne pomoči deluje, a ga je treba še okrepiti. Določen napredek je bil dosežen, kar zadeva *zapore* in druge zavode za prestajanje kazni. Odprti pa ostajajo izzivi predvsem glede pogojev za pridržanje duševnih bolnikov in mladoletnih storilcev kaznivih dejanj ter njihovo ponovno vključevanje po odpustu iz zavodov za prestajanje kazni. Delen napredek je bil dosežen pri preprečevanju *mučenja* in *slabega ravnanja* ter boju proti *nekaznovanosti*.

Svoboda izražanja v praksi ni povsem zagotovljena. Obstajajo primeri političnega vmešavanja v delo medijev. Nadalje je bil razvit pravni okvir glede *svobode zbiranja in združevanja*.

Civilno družbo je treba bolje vključiti v oblikovanje in izvajanje politike. Določen napredek je bil dosežen glede *svobode veroizpovedi*, zlasti v zvezi z rekonstrukcijo verskih objektov, še veliko dela pa je potrebnega za spodbujanje sprave med različnimi verskimi skupnostmi. Zakon o *pogrešanih osebah* ne obstaja. Obravnavati je treba vprašanje nadomestil za družine pogrešanih oseb.

Ekonomске in socialne pravice niso zagotovljene v celoti. Zaščito *žensk* pred vsemi oblikami nasilja je treba znatno okrepiti. Trgovina z otroki in delo otrok ostajata zaskrbljujoč pojav. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za zagotovitev pravic *otrok*. Vlada je sicer sprejela

akcijski načrt za invalide, vendar vključevanje ter zaščita socialno ranljivih skupin in invalidov nista v celoti zagotovljena. Ker ostaja *diskriminacija* zaskrbljujoča, mora vlada izvesti več kampanj za ozaveščanje javnosti. Obstajajo sicer zakoni in strategije, a se slabo izvajajo. Okrepil se je institucionalni in pravni okvir na področju *lastninskih pravic*. Oblasti niso zmožne izvajati svojih odločitev po vsem Kosovu, kar pomeni večjo oviro za zaščito lastninskih pravic. Varnost cerkvenega premoženja je na splošno zagotovljena.

Glede *pravic manjšin, kulturnih pravic in zaščite manjšin* zagotavlja zakonodaja močno zaščito za manjšine in kulturne pravice, kar pa v praksi ni ustrezno zajamčeno. Pri spravi med skupnostmi je bil napredek majhen, doseganje sprave pa je važen izziv za organe. Prostovoljno vračanje *beguncev* in *notranje razseljenih oseb* ni številčno. Spori med nekaterimi skupnostmi in srbsko pravoslavno cerkvijo glede sporne zemlje še vedno niso bili rešeni.

Romske, aškalske in egipčanske manjšinske skupnosti še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se pogosto soočajo z diskriminacijo. Nujno je treba ukrepati, da se preselijo romske družine, ki živijo v nevarnih in nesprejemljivih razmerah na s svincem onesnaženem ozemlju na severnem delu Kosova. Organi morajo z nadaljnjimi prizadevanji doseči vse manjšine ter zagotoviti njihovo zaščito in vključevanje.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, je Kosovo v obdobju poročanja še naprej sodelovalo z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). EU še vedno poudarja, da je za uspešno regionalno sodelovanje potrebna odprtost, ter obžaluje, da so nesoglasja glede načina sodelovanja Kosova v regionalnih forumih vodila do tega, da Kosovo ni bilo prisotno pri ključnih regionalnih dogodkih. Kosovo je sprejelo nove carinske oznake, za katere so posebni predstavnik generalnega sekretarja ZN pri Evropski komisiji in partnerice CEFTA podali uradno obvestilo o tem, da so skladne z Resolucijo varnostnega sveta ZN št. 1244/99. Srbija vseeno ni priznala veljavnosti teh oznak, saj dvomi v njihovo skladnost z Resolucijo varnostnega sveta ZN št. 1244/99. Kosovo in Srbija morata doseči pragmatične rešitve, na podlagi katerih bodo lahko ključni regionalni forumi še naprej delovali kot pospeševalci regionalnega sodelovanja in razvoja.

Na **gospodarstvo** Kosova je kriza doslej le zmerno vplivala. BDP je še naprej naraščal, četudi z zelo nizke osnove, brezposelnost pa je ostala zelo visoka. Visoka inflacija se je spremenila v deflacijo, zaradi česar so padle cene uvoza. Gospodarski razvoj še naprej resno ovirajo šibka pravna država, zelo omejena in slabo razvejana proizvodna zmogljivost ter slaba prometna in energetska infrastruktura. Fiskalna politika, ki jo usmerjajo priložnostne potrebe, ni sistematično vezana na srednjeročni okvir politik. Na račun povečanja subvencij iz proračuna se je izboljšala stabilnost oskrbe z energijo.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Kosovo zelo malo napredovalo pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Treba si je močno prizadevati za reforme in naložbe, da bo Kosovo v dolgoročnem obdobju kos konkurenčnemu pritisku ter tržnim silam znotraj Unije.

Ohranilo se je splošno soglasje glede politik prostega trga. Uporaba eura, odsotnost visokih zneskov zunanjega dolga in zelo nizka raven izvoza so gospodarstvo zaščitile pred negativnimi vplivi svetovne recesije. Bančni sektor je ostal zdrav, rentabilen in dobro kapitaliziran. Gospodarsko rast sta pospešila nadaljnje večanje obsega posojil in okrepljena tuja pomoč. V proračunu za leto 2008 je bil po precejšnjem presežku v prejšnjem letu objavljen majhen primanjkljaj. Davčni prihodki so se malo povečali. Kosovo se je junija pridružilo Mednarodnemu denarnemu skladu in Svetovni banki.

Že precej velik trgovinski primanjkljaj se je še povečeval, zlasti zaradi masovnega uvoza strojev in transportne opreme za obsežnejši program izgradnje cest. Javnofinančni račun in zunanji računi so postali še manj trajnostni, v glavnem kot posledica slabega načrtovanja ter izvajanja politik. Izvoz je v letu 2009 zaradi gospodarske krize z že tako nizke ravni drastično upadel. Gospodarska statistika je neustrezna. Stroški financiranja so ostali visoki, saj so banke za poslovna posojila še vedno uporabljale visoke premije za tveganje. Povečali so se proračunske subvencije in proračunski prenos. Šibka pravna država, korupcija, ki je precej razširjena na številnih področjih, ter negotovost glede lastninskih pravic so še naprej močno ovirale gospodarski razvoj. Brezposelnost ostaja zelo visoka. Majhen napredek je bil dosežen pri večjem vključevanju mladih s Kosova na trg dela. Siva ekonomija še vedno pomeni velik izziv.

Napredek pri prilagajanju zakonodaje in politik Kosova **evropskim standardom** je mešan. Pravni okvir je bil nadalje razvit na področjih carine, obdavčevanja, izobraževanja in policijskega dela, v začetni fazi pa je približevanje na področjih okolja, konkurence, intelektualne lastnine, energetike ter prostega pretoka blaga, oseb, storitev in kapitala. Izvajanje evropskih standardov ostaja omejeno na področjih finančnega nadzora in statistike, varstva podatkov ter boja proti pranju denarja in organiziranemu kriminalu.

Kar zadeva **notranji trg** EU, je bil določen napredek dosežen pri *prostem pretoku blaga*, vendar sta prenos in izvajanje evropskih praks in zakonodaje v zvezi s tem na začetni stopnji. Upravna usposobljenost ostaja slaba. Prilagajanje nacionalne zakonodaje je nezadostno na področjih *prostega pretoka oseb in storitev ter pravice do ustanavljanja*. Trajno si je treba prizadevati za napredek pri *prostem pretoku kapitala*, predvsem z okrepitevijo predpisov v finančnem sektorju.

Prihodki od *carin* so se povečali zaradi boljše učinkovitosti carinske uprave. Sprejeta sta bila carinski zakonik in zakonik o trošarinah. Pravne določbe o carinah so skladne z evropskimi standardi. Na področju carin je treba znatno izboljšati upravno usposobljenost ter okrepiti boj proti korupciji. Na severnem delu Kosova se carine še vedno ne pobirajo. Cariniki misije EULEX nadzirajo dva mejna prehoda na severu, zaradi česar se je na tem področju zmanjšalo tihotapljenje. Pravni okvir glede *obdavčevanja* je bil nadalje razvit, veljati so začele tudi nižje davčne stopnje. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za izboljšanje upravne usposobljenosti na tem področju in zmanjšanje obsega sive ekonomije.

Izvedbeni predpisi za *javna naročila* so bili večinoma zaključeni in ustanovljen je bil revizijski organ za javna naročila. Vendar izvajanje zakona v praksi vzbuja resne skrbi. Organi morajo učinkovito preiskati primere domnevne korupcije. Precej je treba okrepiti nadzor izvajanja pogodb za javna naročila. Uradniki za javna naročila na Kosovu svojega dela ne morejo opraviti brez vmešavanja, izpostavljeni pa so tudi ustrahovanju.

Še vedno ni strategije o pravicah *intelektualne lastnine*. Mehanizmi uveljavljanja industrijskih, avtorskih in sorodnih pravic so slabi. Vzpostavljena je bila komisija za *konkurenco*, ki je preiskala primere domnevnih kršitev konkurenčnih pravil. Nacionalna zakonodaja o konkurenci ni v celoti prilagojena evropskim standardom.

Organi morajo racionalizirati različne strategije, ki obravnavajo vprašanje *zaposlovanja*, in zagotoviti njihovo izvajanje. Izboljšati je treba zakonodajo na področju zdravja in varnosti pri delu v sektorjih socialnih storitev ter institucionalnega varstva. V *sektorju javnega zdravja* je treba izboljšati upravno in institucionalno usposobljenost za kakovostnejše zdravstvene storitve. Majhen napredek je opazen na področju *socialnega dialoga*. Kar zadeva

izobraževanje, se nadaljuje prilagajanje nacionalne zakonodaje evropskim standardom, toda institucionalno reformo na tem področju je treba še dopolniti, politična priporočila pa je treba bolj prenesti v prakso. Na področju *raziskav* so organi sprejeli pobude za poenostavitev sodelovanja z EU, tako so na primer imenovali kosovskega koordinatorja za sedmi okvirni program.

Kar zadeva **sektorske politike**, ostajata institucionalni in pravni okvir na področju *industrije in MSP* nepopolna. Prizadevanja v *kmetijstvu* so vodila do določenega napredka glede komasacije in uvajanja raznovrstnosti kmetovanja, vendar je zmogljivost za izvajanje politik nezadostna. Sprejetih je bilo več okvirnih zakonov na področju *okolja*, pri čemer si je treba bolj prizadevati za njihovo izvajanje in uskladitev z okoljskimi standardi EU.

Kar zadeva *promet*, je Kosovo začelo izvajati obsežnejši program za izgradnjo cest, kar je v nasprotju s premajhnim vlaganjem v železnice. Kosovo še naprej dejavno sodeluje pri ključnem regionalnem prometnem omrežju in v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Na področju letalstva je bila sprejeta zakonodaja, ki ni v skladu z evropskimi standardi. Upravni odbor regulatornega organa za železnice je treba še imenovati, upravni odbor regulatornega organa za letalstvo pa je bil že imenovan, a še ne deluje.

V sektorju *energetike*, v katerem še vedno ostajajo resni problemi, je treba še sprejeti več pomembnih zakonov. Pogosti so izpadi električne energije, zaradi nenehnih izgub in nizke ravni izterjave odprtih računov pa je finančna rentabilnost sektorja, kljub določenim izboljšavam, omejena. Vlada se je odločila, da bo zgradila novo termoelektrarno na rjavi premog, ki bo morala spoštovati evropske standarde. Kosovski upravljavec prenosnega omrežja še vedno ne more sodelovati kot enakopravni partner v regionalnih komercialnih mehanizmih.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je potrebnih več prizadevanj pri izvajanju veljavne zakonodaje in strategij. Nadalje je treba izboljšati upravno usposobljenost ter finančno in politično neodvisnost regulativnih organov, kot so regulativni organ za telekomunikacije in neodvisna komisija za medije. Imenovati je treba upravni odbor javne radiotelevizijske postaje.

Na področju *finančnega nadzora in statistike* je opazen delen napredek. S trajnimi prizadevanji je treba izboljšati sposobnosti notranje in zunanje revizije. Statistična infrastruktura ostaja slaba.

Na področju **pravice, svobode in varnosti** je bil dosežen delen napredek. Zadevne agencije na področju *upravljanja meja* so vzpostavile usklajevalne mehanizme, a so meje še vedno prepustne, zato je treba povečati število policijskih virov in okrepiti zmogljivosti za upravljanje meja. Kosovo ima omejene zmogljivosti za obravnavanje prošenj za *azil*. Ponovno vključevanje oseb, ki so se vrnile v domovino, poteka le deloma. Razviti je treba ustrezen okvir za ponoven sprejem.

Zmogljivosti pravosodnih organov in organov pregona za reševanje vprašanja *pranja denarja* so še vedno slabe. Pranje denarja v zadevni zakonodaji ni opredeljeno kot kaznivo dejanje, veljavni zakonodajni okvir tako ni ustrezen in se ne izvaja v celoti. Za usklajevanje boja proti pranju denarja ne obstaja nobena stalna struktura. Poročanje centru za finančni nadzor poteka le deloma, sodelovanje med tem centrom in davčno upravo pa je še vedno nezadostno.

V obdobju poročanja so se povečale količina zaseženih prepovedanih drog, število preiskanih zadev ter število prijetih in sodno preganjanih oseb. Kosovo je sprejelo strategijo in akcijski

načrt za boj proti *trgovini s prepovedanimi drogami*, vendar organi pregona na tem področju med seboj še vedno slabo sodelujejo. Varno shranjevanje zaseženih drog še ni v celoti zagotovljeno, tako ostaja trgovina s prepovedanimi drogami na splošno resen problem.

Osnovni zakonodajni okvir glede *policijskega dela* je vzpostavljen. Funkcije javnega reda so bile večinoma zagotovljene. Večina policijskih uradnikov iz skupnosti kosovskih Srbov južno od reke Ibar, ki je prenehala delati po razglasitvi neodvisnosti države, se je vrnila na svoje policijske postaje. Vseeno pa so zgodili številni nasilni incidenti, med drugim tudi namerno uničevanje lastnine misije EULEX. Ker v regiji Mitrovica ne obstaja večnarodna enota policije za vzdrževanje javnega reda, to zmanjšuje zmogljivosti policije za reševanje primerov kršenja javnega reda na severu. Opisi delovnih mest za visoke policijske uradnike, med katerimi je en kosovski Srb, niso bili pravočasno predloženi. Resne pomanjkljivosti obstajajo glede preiskovalnih zmogljivosti in policijskega dela na podlagi obveščevalnih podatkov. Strategija za zbiranje orožja od civilnega prebivalstva ni izdelana. Varnost policijskih dokazov ni v celoti zagotovljena. Potreben je nadaljnji napredek v zvezi z tem, da se misiji EULEX zagotovi dostop do ključnih zbirk podatkov, s čimer se omogoči učinkovito izvajanje preiskav v okviru izvršilnih pooblastil misije EULEX.

Organizirani kriminal ostaja resen problem, saj negativno vpliva na pravno državo in poslovno okolje. Sprejeta sta bila strategija in akcijski načrt za boj proti organiziranemu kriminalu, toda zakonodajni okvir ostaja nepopoln. Ker ni zakona o zaščiti prič in ker je sposobnost zagotavljanja zaščite prič omejena, to ovira prizadevanja policije na tem področju. Kosovo je kraj izvora in tudi tranzita za dejavnosti organiziranega kriminala, poleg tega je še naprej kraj izvora, ciljna država ter tranzitna pot za žrtve trgovine z ljudmi. Ugotavljanje istovetnosti žrtev in preiskovanje kaznivih dejanj v zvezi s trgovino z ljudmi s strani kosovskih organov pregona ostaja problem. Organizirani kriminal je posebej težaven problem po vsem Kosovu, zlasti na severnem delu. Kosovo je v zvezi s *terorizmom* sprejelo strategijo in akcijski načrt, a zakonodajni okvir še ni vzpostavljen.

Na Kosovu še vedno ni zakonodaje na področju *varstva podatkov*, pa tudi ne neodvisnega nadzornega organa za varstvo podatkov.

Turčija

Turčija še naprej zadostno izpolnjuje **politična merila**. Po državi so se izvedle svobodne in poštene občinske volitve. Določen napredek je bil dosežen na področjih reforme sodstva, civilno-vojaških odnosov in kulturnih pravic. Vlada je začela izvajati postopek obširnega posvetovanja s političnimi strankami in civilno družbo za rešitev kurdskega vprašanja. Vendar so precejšnja nadaljnja prizadevanja potrebna na večini področij v zvezi s političnimi merili, zlasti glede temeljnih pravic, ter z ustavnimi reformami.

Kar zadeva *demokracijo in pravno državo*, je preiskava domnevne kriminalne mreže Ergenekon vodila do obtožb za resna kazniva dejanja, ki so med drugim vključevale vojaške častnike. Turčija ima v tej zadevi tako priložnost povečati zaupanje v pravilno delovanje svojih demokratičnih institucij in pravno državo. Pomembno pa je, da se pri postopkih v tem okviru v celoti spoštujejo zakoniti pravni postopki, zlasti pravice obtožencev. Vlada je spet poudarila svojo zavezo reformam, povezanim z EU, imenovala stalnega glavnega pogajalca in odobrila nacionalni program za sprejetje pravnega reda Skupnosti. Pomanjkanje dialoga in duha kompromisa med političnimi strankami škoduje nadaljnjemu izvajanju reform. Turčija mora svojo zakonodajo o političnih strankah še uskladiti z evropskimi standardi.

Kar zadeva *reformo javne uprave*, so potrebna močna nadaljnja prizadevanja, zlasti glede posodobitve državne uprave. Prednostno je treba obravnavati zmanjšanje nepotrebnih upravnih formalnosti in spodbujanje poenostavitve upravnih postopkov ter nadaljnji razvoj strokovne, neodvisne, odgovorne in pregledne državne uprave, ki temelji na zaslugah.

Kar zadeva *civilni nadzor varnostnih sil*, je bil določen napredek dosežen predvsem glede omejevanja pristojnosti vojaških sodišč. Vendar so pripadniki oboroženih sil višjega ranga še naprej dajali izjave o zadevah, za katere niso bili pristojni. Zagotoviti je treba tudi popoln parlamentarni nadzor nad odhodki za obrambo. Domnevna vpletenost vojaškega osebja v protivladne dejavnosti, ki so bile razkrite s preiskavo v zadevi Ergenekon, vzbuja resne skrbi.

Na področju *sodstva*, je vlada napravila pozitiven korak s sprejetjem strategije reforme pravosodja po izvedbi postopka posvetovanja z zainteresiranimi stranmi. Pozitivni so tudi ukrepi za povečanje števila zaposlenih in sredstev za financiranje. Vendar je treba ta prizadevanja še stopnjevati; neodvisnost, nepristranskost in učinkovitost sodstva, zlasti glede sestave visokega sodnega sveta in tožilstva, ter ustanavljanje regionalnih prizivnih sodišč ostajajo zaskrbljujoči.

Izboljšan je bil pravni okvir, oblikovan za preprečevanje korupcije. Korupcija vseeno ostaja precej razširjena na številnih področjih. Turčija mora dokončno izdelati protikorupcijsko strategijo ter si mora pridobiti izkušnje na področju preiskovanja kaznivih dejanj, vlaganja obtožnic, pregona kaznivih dejanj in obsodb za kazniva dejanja.

Na področju *človekovih pravic in zaščite manjšin* je bil dosežen določen napredek, a so še vedno potrebna precejšnja prizadevanja. Določen napredek je bil dosežen glede *spoštovanja mednarodnega prava človekovih pravic*. Toda nerešena ostaja ratifikacija Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju (OPCAT) in izvrševanje nekaterih sodb Evropskega sodišča za človekove pravice, za katere so potrebne zakonodajne spremembe. Institucionalni okvir za spodbujanje in izvrševanje človekovih pravic je treba okrepiti ter vzpostaviti institucijo varuha človekovih pravic.

Čeprav je v turški pravni okvir zajet obsežen sklop zaščitnih ukrepov proti *mučenju in slabemu ravnanju*, so bila prizadevanja, da bi ta sklop izvajali ter v celoti uporabljali vladno politiko nične tolerance, omejena. Domnevni primeri mučenja in slabega ravnanja ter nekaznovanje storilcev mučenja so še vedno velik razlog za zaskrbljenost. Da bi natančno ocenili napredek na tem področju, bi bilo koristno, da bi turški organi čim prej dovolili objavo poročila Odbora Sveta Evrope za preprečevanje mučenja.

Kar zadeva *zapore*, je bil določen napredek dosežen pri izboljšanju infrastruktur in usposabljanja ter zaposlovanja dodatnega osebja, obravnavati pa je treba še vprašanje prezasedenosti in visokega deleža zapornikov v priporu v predkazenskem postopku.

Člen 301 turškega kazenskega zakonika se ne uporablja več sistematično za omejevanje *svobode izražanja*, toda kazenski pregon in obsodbe temeljijo na številnih drugih členih kazenskega zakonika. Turški zakon ne zagotavlja svobode izražanja do mere, kot je določena z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Politični pritiski na medije in pravne negotovosti vplivajo na izvajanje svobode tiska v praksi.

Kar zadeva *svobodo združevanja*, je pravni okvir na splošno skladen z evropskimi standardi. Vendar je treba doseči pomemben napredek glede njegovega izvajanja; dejavnosti združenj se nesorazmerno temeljito nadzorujejo, kar je v nekaterih primerih vodilo do sodnih postopkov.

Kar zadeva *svobodo veroizpovedi*, je izvajanje zakona o verskih skupnostih potekalo gladko. Vlada je vzpostavila dialog z aleviti in nemuslimanskimi verskimi skupnostmi. Posebne probleme je treba še rešiti, saj zakon o verskih skupnostih ne rešuje vprašanja zasega in prodaje lastnine tretjim osebam niti vprašanja lastnine verskih skupnosti, ki so se združile pred sprejetjem nove zakonodaje. Še vedno se dogajajo napadi na manjšinske vere. Pravni okvir v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah je treba še vzpostaviti, da bodo lahko vse nemuslimanske verske skupnosti in aleviti delovali brez neupravičenih omejitev, zlasti kar zadeva usposabljanje duhovščine. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, da se ustvari okolje, ki bo prispevalo k polnemu spoštovanju svobode veroizpovedi v praksi.

Splošni pravni okvir, ki zagotavlja *pravice žensk* in enakost spolov, je v glavnem vzpostavljen, toda precejšnja nadaljnja prizadevanja so potrebna, da se bo pravni okvir uveljavil ter da se bo zmanjšala vrzel med moškimi in ženskami pri gospodarski udeležbi in možnostih, krepitvi politične vloge in dostopu do izobraževanja. Nasilje v družini, umori iz časi ter zgodnje in prisilne poroke ostajajo resni problemi na nekaterih območjih države. Moške in ženske je treba dodatno usposobiti ter izboljšati njihovo ozaveščenost glede pravic žensk in enakosti spolov.

Povečati je treba prizadevanja na vseh področjih, povezanih z *otrokovimi pravicami*, vključno z upravno usposobljenostjo, zdravjem, izobraževanjem, mladoletniškim kazenskim pravom in otroškimi delom. Primeri mladoletnikov, ki so jim sodili kot odraslim po protiterorističnem zakonu in jim grozijo nesorazmerne kazni, vzbujajo resne skrbi.

Še vedno je treba sprejeti zakonodajo, ki zagotavlja, da so *pravice sindikatov* v celoti spoštovane v skladu s standardi EU in ustreznimi konvencijami Mednarodne organizacije dela, zlasti pravice do organiziranja, stavanja ter pravice do kolektivnega pogajanja.

Razmere v zvezi s *pravicami manjšin* se niso spremenile. Določen napredek je bil dosežen glede *kulturnih pravic*, predvsem z začetkom oddajanja nacionalnega televizijskega programa v kurdskem jeziku. Omejitve pa ostajajo zlasti glede uporabe drugih jezikov poleg turškega v programih zasebnih televizijskih in radijskih postaj, političnem življenju, pri izobraževanju in stikih s ponudniki javnih storitev. Pravni okvir o uporabi drugih jezikov poleg turškega se lahko razlaga omejevalno, njegovo izvajanje pa je nedosledno. Nobenega napredka ni bilo glede položaja *Romov*, ki so pogosto diskriminatorno obravnavani. Rušenja romskih sosesk, ne da bi se ponudile alternativne stanovanjske rešitve, se nadaljujejo.

Kar zadeva *vzhod in jugovzhod* države, je vlada odprla široko zastavljeno javno debato o kurdskem vprašanju, v katero so zajete kulturne, politične in gospodarske zadeve. Bistvenega pomena je, da se na podlagi te debate sprejmejo dejanski ukrepi. Sprejetje zakona o procesu razminiranja meje s Sirijo je še en pozitiven ukrep. Vendar so zaradi širokega tolmačenja protiteroristične zakonodaje nastale neupravičene omejitve pri uresničevanju temeljnih pravic. Sistem varovanja vasi še vedno ni odpravljen.

Teroristični napadi Kurdske delavske stranke (PKK), ki je v EU na seznamu terorističnih organizacij, so se nadaljevali in zahtevali številna življenja.

Priznavanje odškodnin *notranje razseljenim osebam* se nadaljuje. Vlada vseeno nima izdelane splošne nacionalne strategije za obravnavanje vprašanja notranje razseljenih oseb, pospešiti mora tudi prizadevanja za obravnavanje potreb teh oseb.

Turčija je, kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, izrazila javno podporo za sedanja pogajanja pod okriljem ZN, da se najde celovita rešitev glede *vprašanja*

Cipra. Toda nikakršnega napredka ni bilo glede normalizacije dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. Turčija ni v celoti izvedla Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu in ni odpravila vseh ovir za prosti pretok blaga, vključno z omejitvami glede neposrednih prometnih povezav s Ciprom.

Kar zadeva *odnose z Grčijo*, so se nadaljevali predhodni razgovori, a dogovor glede vprašanja meje še ni bil dosežen. Sprejeti so bili nadaljnji ukrepi za krepitev zaupanja. Grčija je vložila številne uradne pritožbe glede dejstva, da je Turčija nenehno kršila njen zračni prostor, vključno s prelety nad grškimi otoki. Odnosi z *Bolgarijo* so ostali dobri. Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi.

Turčija ima še naprej pozitivno vlogo na *zahodnem Balkanskem polotoku*.

Turčija v okviru rotacijskega sistema od junija 2009 predseduje Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi.

Turško **gospodarstvo** je začelo upadati po zmanjšanju zunanjskega in domačega povpraševanja ter zlasti naložb. Vendar je bil vpliv krize v veliki meri omejen na realno gospodarstvo tudi zaradi prejšnjih strukturnih reform in proticikličnih ukrepov. Makroekonomska stabilnost je bila v veliki meri ohranjena. Inflacija se je precej znižala, zlasti zaradi vse manjših pritiskov, ki izhajajo iz vložkov energije in predhodno živahne gospodarske dejavnosti. Brezposelnost se je precej povečala. Proces strukturnih reform se je v teh težkih gospodarskih razmerah odvijal malo hitreje, zlasti v prvi polovici leta 2009. Ker verodostojnih proračunskih načrtov in temeljev ni, je to naložbenemu ozračju dodalo določeno negotovost.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Turčija delujoče tržno gospodarstvo. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije, pod pogojem da bo še naprej izvajala svoj obsežni program reform za odpravo strukturnih pomanjkljivosti.

Soglasje o bistvenih elementih gospodarskih politik je bilo v sedanjih težkih razmerah ohranjeno. Turčija je upoštevala zahteve za ekspanzivno politiko, da je ukrepala v odziv na izrazito krčenje gospodarstva, ter jih v veliki meri vključila v širšo razvojno strategijo, usmerjeno v povečanje javnih naložb, ustvarjanje delovnih mest in strukturne reforme. Določen napredek je bil dosežen pri dvigovanju vrednosti človeškega in stvarnega kapitala, čeprav pomeni gospodarska kriza velik izziv za ta proces. Dostop do zunanjskega financiranja je ostal odprt in visoka raven uradnih rezerv se je le zmerno znižala. Zunanja neravnovesja so se precej zmanjšala, inflacijski pritiski pa so popustili. Nadaljevala se je privatizacija z nekaterimi važnejšimi ukrepi, zlasti v sektorju energetike. Kljub številnim obdobjem globalne finančne nestabilnosti je turški finančni sektor pokazal izredno prožnost. Turčija je trgovino razvejala na nove trge, s čimer je delno ublažila vpliv krize.

Čeprav so protikrizni proračunski ukrepi nekoliko omilili gospodarski upad, bi lahko ogrozili prihodke, ustvarjene v prejšnjih letih konsolidacije proračuna, in srednjeročne trajnostne politike, če ne bodo pravočasno umaknjeni. Ukrepi za povečanje proračunske preglednosti so bili ustavljeni in v nekaterih primerih celo preklicani. Razmere na trgu dela so postale vse težje, brezposelnost pa je strmo narasla. Ustvarjanje delovnih mest je bilo še naprej ovirano, ker povpraševanje po delovni sili in njena ponudba nista usklajena, je raven socialnih prispevkov relativno visoka, zaposlitvene prakse pa so toge. Čeprav je turška vlada sprejela številne nove pobude, MSP zaradi gospodarske krize težje dostopajo do financiranja, upočasnjeno je tudi preoblikovanje sektorjev turškega gospodarstva. Dodeljevanje državnih pomoči je bilo še vedno nepregledno. Čeprav so s sprejetjem nove zakonodaje zagotovljene koristi pri vstopu na trg, še vedno obstajajo ovire pri izstopu s trga. Pravno okolje, predvsem

sodni postopki, pomenijo praktične izzive in ustvarjajo ovire za boljše poslovno okolje. Turčija je sprejela obsežen akcijski načrt za zmanjšanje sive ekonomije, ki še vedno ostaja velik izziv.

Turčija je še izboljšala svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Napredek, včasih neenakomeren, je bil dosežen na večini področij. Prilagajanje nacionalne zakonodaje je napredovalo na določenih področjih, kot so prosti pretok blaga, pravice intelektualne lastnine, politika preprečevanja monopolov, energetika, podjetniška in industrijska politika, varstvo potrošnikov, statistika, vseevropska omrežja ter znanost in raziskave. Vendar si je treba še naprej prizadevati za prilagajanje nacionalne zakonodaje na področjih, kot so okolje, državna pomoč, socialna politika in zaposlovanje, pravo družb, javna naročila, varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika ter prost pretok storitev. Kar zadeva carinsko unijo in zunanje odnose, je treba prilagajanje nacionalne zakonodaje dopolniti, zlasti glede usklajevanja stališč s STO. Številne dolgotrajne trgovinske ovire še niso odpravljene, ustvarjene so bile tudi nove. Bistveno je, da Turčija v celoti spoštuje svoje obveznosti v okviru carinske unije. Za večino področij je ključno, da Turčija za uspešno izvajanje pravnega reda Skupnosti izboljša svojo upravno usposobljenost.

Prilagajanje nacionalne zakonodaje je na področju *prostega pretoka blaga* precej napredovalo, a je bil v obdobju poročanja dosežen delen napredek. Trgovino so vedno bolj ovirale tehnične ovire, povezane z ugotavljanjem skladnosti in standardizacijo. Na področjih *pravice ustanavljanja in svobode opravljanja storitev* je prilagajanje nacionalne zakonodaje na začetni stopnji. Nobenega napredka ni bilo opaziti na področju poštnih storitev, niti na področju vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij. Turčija je dosegla določen napredek na področju *prostega pretoka kapitala*, zlasti glede akcijskih načrtov v zvezi z gibanjem kapitala in plačil ter s preprečevanjem pranja denarja. Dosegla je napredek pri liberalizaciji svoje zavarovalniške zakonodaje. Prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti pa v zvezi z gibanjem kapitala in plačil vseeno ostaja omejeno. Na področju *prostega gibanja delavcev* je bilo doseženega malo napredka. Prilagajanje nacionalne zakonodaje je še v zgodnji fazi.

Na področju *javnih naročil* je opazen določen napredek, predvsem glede upravne usposobljenosti; nekateri naročniki uporabljajo dobre prakse pri dodeljevanju javnih naročil. Vendar je treba strategijo za reforme, potrebne za zagotovitev prilagajanja nacionalne zakonodaje in izboljšanje institucionalne usposobljenosti, še opredeliti. Vedno več je odstopanj od splošnih določb ter nacionalnih preferenc, kar zmanjšuje konkurenco in učinkovitost pri javnih naročilih. Na področju *prava družb* v obdobju poročanja ni vidnega nobenega znatnega napredka. Nov trgovinski zakonik ni bil sprejet. Prilagajanje nacionalne zakonodaje na področju *prava intelektualne lastnine* je razmeroma dobro napredovalo. Usklajevanje in sodelovanje med različnimi javnimi organi za pravice intelektualne lastnine ter njihova specializacija se je še izboljšala. Vendar uveljavljanje pravic intelektualne lastnine še vedno ni zadostno. Bistveno je, da se sprejmejo usklajeni in posodobljeni zakoni, ki urejajo pravice intelektualne ter industrijske lastnine, vključno s kazenskimi sankcijami.

Turčija je na področju *preprečevanja monopolov* v veliki meri prilagodila svojo zakonodajo, vključno z njenimi pravili za nadzor nad združitvami. Toda na področju *državnih pomoči* ni opaznega nobenega nadaljnega prilagajanja nacionalne zakonodaje, dolgo pričakovani predpisi, ki urejajo državne pomoči, še niso bili sprejeti.

Dosežen je bil določen napredek na področju *finančnih storitev*. Turška zakonodaja je deloma prilagojena pravnemu redu Skupnosti na vseh treh podpodročjih finančnih storitev. Na

področju *informacijske družbe in medijev* je določen napredek opazen v sektorju elektronskih komunikacij. Sprejetje izvedbenih predpisov pa je ključno, da se zagotovi učinkovit vpliv primarne zakonodaje na trg. Kar zadeva avdiovizualno politiko, je bilo doseženega malo napredka.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je nacionalna zakonodaja pravnemu redu Skupnosti še vedno le delno prilagojena. Sedanje politike za podporo kmetijstvu in strateško oblikovanje politik se vedno bolj ločujejo od skupne kmetijske politike, zamude pri dajanju pooblastil strukturam instrumenta IPARD pa hkrati kažejo na težave države, da bi vzpostavila delujoče upravne in organizacijske strukture ter postopke za upravljanje sredstev za razvoj podeželja v skladu s standardi EU. Nujno je treba obravnavati tehnične ovire pri trgovanju z izdelki iz govejega mesa, ki kršijo dvostranske dogovore. Na tem področju je bil na splošno dosežen delen napredek. Turčija je delno napredovala, kar zadeva *varnost hrane ter veterinarsko in fitosanitarno politiko*. Prizadevanja so se nadaljevala, a sta prenos in izvajanje pravnega reda Skupnosti na tem področju še vedno za začetni stopnji. Kar zadeva *ribištvo*, je bil določen napredek dosežen pri upravljanju virov in ladjevja ter izvajanju mednarodnih sporazumov. Nobenega napredka pa Turčija pri tem poglavju ni dosegla glede prilagajanja nacionalne zakonodaje.

Turčija je v *sektorju prometa* delno napredovala pri prilagajanju nacionalne zakonodaje. Zmogljivost izvajanja zaostaja v sektorju cestnega prometa, nobenega napredka pa ni bilo doseženega v sektorju železnic. Kar zadeva zračni promet, je bil dosežen delen napredek. Pomanjkljiva komunikacija med centri za kontrolo zračnega prometa v Turčiji in Republiki Ciper še naprej resno ogroža zračno varnost. Turčija si ne prizadeva, da bi se vključila v evropski zračni prostor. V pomorskem sektorju je delno napredovala, toda dejstvo, da je bila država vključena na belo listo pariškega memoranduma o soglasju, potrjuje njene dobre rezultate kot država zastave.

V sektorju *energetike* je bil dosežen določen, a neenakomeren napredek. Spodbudna sta bila razvoj obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti ter napredek na trgu električne energije. Kar zadeva zemeljski plin, jedrsko energijo in zaščito pred sevanjem, pa mora Turčija svojo zakonodajo in strategije dejansko izvajati.

Kar zadeva *obdavčevanje*, je bil napredek dosežen pri prilagajanju nacionalne zakonodaje, zlasti pri zmanjšanju diskriminatornega obdavčevanja alkoholnih pijač, a preden bo nacionalna zakonodaja v celoti prilagojena, je treba obravnavati več neskladnosti.

Turčija je dosegla določen napredek na področju *gospodarske in monetarne politike*. Prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti v zvezi z monetarno politiko ostaja nepopolno. Pomanjkljivosti obstajajo v pravnem okviru, na primer v zvezi s popolno neodvisnostjo centralne banke, prepovedjo financiranja javnega sektorja z denarnimi sredstvi in prepovedjo privilegirane dostopa javnih organov do finančnih trgov.

Turčija je delno napredovala na področju *socialne politike in zaposlovanja*. Pozitiven ukrep je ustanovitev parlamentarne komisije za enake možnosti moških in žensk. Pospešile so se priprave za sodelovanje v Evropskem socialnem skladu. Toda zakonodaja v zvezi z delovnim pravom, zdravjem in varnostjo pri delu ter prepovedjo diskriminacije ni usklajena s standardi EU. Nobenega napredka ni bilo doseženega v zvezi s priznavanjem pravic sindikatov v celoti, kar bi bilo skladno s standardi EU in konvencijami Mednarodne organizacije dela. Delež žensk na trgu dela je zelo nizek. Spodbuditi je treba prizadevanja za boj proti neprijavljenemu delu in socialni izključenosti.

Turčija je na področju *podjetniške in industrijske politike* nadalje napredovala, zlasti pri pripravi nove industrijske strategije ter novih sektorskih strategij, ki jih je zdaj treba dopolniti in objaviti. Poleg tega so instrumenti podjetniške in industrijske politike širše dostopni, določene izboljšave pa je moč videti v poslovnem okolju. Turčija je na področju podjetniške in industrijske politike dosegla zadovoljivo raven prilagajanja nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti.

Dosegla je določen napredek na področju *vseevropskih omrežij*. Julija 2009 je podpisala medvladni sporazum o plinovodu Nabucco. Ta projekt je pomemben strateški korak k tesnejšemu sodelovanju v sektorju energetike med EU, Turčijo in drugimi državami v tej regiji ter k spodbujanju raznovrstnosti energetskih virov. Pravočasna izgradnja južnega plinskega koridorja, predvsem s hitrim izvajanjem medvladnega sporazuma o plinovodu Nabucco, ostaja ena od najpomembnejših prednostnih nalog v zvezi z varnostjo oskrbe z energijo. Na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov* je opazen določen napredek. Pravni in institucionalni okvir za izvajanje komponent III in IV instrumenta IPA je bil dokončno vzpostavljen, lokalne in regionalne zainteresirane strani so sodelovale pri pripravi projektov, ustanovljene so bile tudi dodatne razvojne agencije. Vendar je treba še izboljšati upravno usposobljenost. To poglavje turške zakonodaje je na splošno deloma prilagojeno pravnemu redu Skupnosti.

Glede *sodstva* je vlada sprejela strategijo reforme pravosodja, kar je pozitiven ukrep. Ukrepi, sprejeti za povečanje števila osebja in virov, so prav tako pozitivni ter jih je treba še stopnjevati. Vendar je treba razloge za zaskrbljenost glede neodvisnosti, nepristranskosti in učinkovitosti sodstva še obravnavati. Kar zadeva *boj proti korupciji*, je bil določen napredek dosežen pri okrepitvi zakonodaje in institucionalne ureditve za boj proti korupciji. Korupcija vseeno ostaja precej razširjena na številnih področjih. Bistveno bo sprejetje in učinkovito izvajanje zakonodaje v zvezi z nacionalno strategijo proti korupciji.

Določen, a neenakomeren napredek je bil dosežen na področju *pravice, svobode in varnosti*. Turčija je delno napredovala na področju zunanjih meja in schengenskega pravnega reda ter migracije in azila. Vpričo hitrega porasta števila prosilcev za azil si je treba še naprej prizadevati za reorganizacijo sistema. Turčija se je nedavno odločila, da bo ponovno začela uradna pogajanja o sporazumu o ponovnem sprejemu med Evropsko skupnostjo in Turčijo.

Turčija si je na področju *raziskav* znatno prizadevala, da bi povečala svoje sodelovanje v sedmem okvirnem programu Evropske skupnosti za raziskave in razvoj ter izboljšala nacionalno zmogljivost za raziskave. Potrebna pa so nadaljnja prizadevanja za vključitev v evropski raziskovalni prostor.

Kar zadeva *okolje*, je Turčija dosegla napredek na področju kemikalij in horizontalne zakonodaje s podpisom kjotskega protokola. Določen napredek je opazen na področjih odpadkov, kakovosti zraka, industrijskega onesnaževanja, upravljanja tveganj in kemikalij. Vendar je splošna raven prilagajanja nacionalne zakonodaje nezadostna. Turčija ni dosegla nobenega napredka na področjih kakovosti vode, varstva narave in gensko spremenjenih organizmov.

Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* je bil dosežen določen napredek. Vendar so glede varstva potrošnikov potrebna še dodatna prizadevanja, zlasti v zvezi z vprašanji, ki niso povezana z varnostjo, ter za zagotovitev primerne uveljavljanja predpisov s področja varstva potrošnikov na splošno. Na področju javnega zdravja je opazen določen napredek, predvsem v zvezi z nadzorom tobaka in krepitevijo upravne usposobljenosti glede nalezljivih bolezni.

Turčija je v veliki meri prilagodila svojo *carinsko* zakonodajo, zahvaljujoč carinski uniji z EU. Kljub temu je nadaljnje prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu Skupnosti potrebno na nekaterih področjih, kot so območja proste trgovine in oprostitev carin. Turčija je v veliki meri prilagodila svojo zakonodajo na področju *zunanjih odnosov*, a je treba to prilagajanje dopolniti, zlasti glede usklajevanja stališč s STO. Številne dolgotrajne trgovinske ovire niso odpravljene in še naprej motijo pravilno delovanje carinske unije.

Prilagajanje turške zakonodaje *skupni zunanji in varnostni politiki* EU se je nadaljevalo. Turčija je še povečala svoj prispevek pri stabilizaciji regij, kot so južni Kavkaz ter Bližnji in Srednji vzhod. Država je okrepila svoje diplomatske odnose z Irakom, vključno s stiki s kurdsko regionalno vlado. S pomembnimi diplomatskimi prizadevanji je skušala normalizirati odnose z Armenijo.

Turčija je znatno prispevala k misijam skupne varnostne in obrambne politike EU, zavzemala se je tudi za večjo vključenost v njene dejavnosti. Nasprotuje pa sodelovanju med EU in Natom, ki bi vključevalo vse države članice EU. Turčija se ni uskladila s stališčem EU o članstvu v Wassenaarskem sporazumu.

Delen napredek je opazen na področju *finančnega nadzora*, na katerem je prilagajanje nacionalne zakonodaje dokaj napredovalo. Vzpostavljena je zakonodaja, s katero se izvaja zakon o javnem finančnem upravljanju in nadzoru, a še vedno manjkajo številne spremembe v zvezi z notranjim nadzorom, revizija dokumenta o politiki notranjega nadzora javnih financ in akcijski načrt pa še nista bila končana. Zakon o zunanji reviziji, s katerim bi se zunanje revizije uskladile z ustreznimi mednarodnimi standardi, ni bil sprejet. Strukturo za sodelovanje v boju proti goljufijam je treba še razviti. Turčija je ponovno skovala svoje kovance, da je odpravila podobnosti z evrokovanci. Prilagajanje turške zakonodaje osnovnim načelom in institucijam pravnega reda Skupnosti na področju *finančnih in proračunskih* določb je dobro napredovalo.